

Centar za istraživanje etniciteta
Ethnicity Research Center

KOMUNIKACIONA STRATEGIJA IZMEĐU NOSILACA ZAŠTITE PRAVA NACIONALNIH MANJINA I PREVENCIJA KONFLIKATA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Beograd, 2009.

Projekat se realizuje uz podršku

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
JUGOISTOČNA EVROPA

KOMUNIKACIONA STRATEGIJA IZMEĐU NOSILACA
ZAŠTITE PRAVA NACIONALNIH MANJINA
I PREVENCIJA KONFLIKATA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Beograd, 2009.

Izdavač

Centar za istraživanje etniciteta
Ethnicity Research Center

Biblioteka ETNOS

Urednica

Doc. dr Ljubica Đorđević

Grafička obrada i prelom

Nina Popov

Štampa

Grafika Galeb, Niš

Tiraž

500

SADRŽAJ

Predgovor.....	5
Iskustva i poreklo institucionalne zaštite nacionalnih manjina u savremenoj Srbiji	7
Obeležja zaštite prava nacionalnih manjina u Srbiji	11
Problemi u vezi sa priznavanjem, zaštitom i ostvarivanjem prava nacionalnih manjina	17
Lokalna demokratija.....	25
Lokalna samouprava i zaštita prava nacionalnih manjina.....	33
Zaštita ljudskih i manjinskih prava u lokalnoj samoupravi i položaj zaštitnika građana u lokalnim samoupravama.....	45
Komunikaciona strategija između nosilaca zaštite prava nacionalnih manjina i prevencija konflikata u lokalnoj zajednici	49

Prilozi

Deklaracija o novom demokratskom sistemu zaštite i unapređenja prava manjina u SR Jugoslaviji	55
Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina	59
Ustav Srbije – Zaštita ljudskih i manjinskih prava i sloboda	71
Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina	75

PREDGOVOR

U cilju da podrži multietničnost u Srbiji, unapredi međuetničko sporazumevanje, ostvarenje prava nacionalnih manjina i doprinese mirnom rešavanju eventualnih međuetničkih sukoba u lokalnim zajednicama, Zakon o lokalnoj samoupravi predviđa da se u jedinicama lokalne samouprave sa nacionalno mešovitim sastavom stanovništva osnivaju saveti za međunacionalne odnose. Saveti se osnivaju kao radna tela skupštine opštine, odnosno grada, sa zadatkom da razmatraju pitanja ostvarivanja, zaštite i unapređivanja nacionalne ravnopravnosti u jedinici lokalne samouprave. Saveti mogu skupštini jedinice lokalne samouprave davati predloge, o kojima ona mora da se izjasni. S druge strane, skupština je dužna da predloge odluke koji se tiču nacionalne ravnopravnosti dostavi na mišljenje savetu. Zakon jača položaj saveta kroz dve veoma bitne nadležnosti, tako što omogućava da savet za međunacionalne odnose ima pravo da pred Ustavnim sudom pokrene postupak za ocenu ustavnosti i zakonitosti odluke ili drugog opšteg akta skupštine jedinice lokalne samouprave ako smatra da su njime neposredno povređena prava pripadnika srpskog naroda i nacionalnih manjina predstavljenih u savetu za međunacionalne odnose i pravo da pod istim uslovima pred Vrhovnim sudom Srbije pokrene postupak za ocenu saglasnosti odluke ili drugog opšteg akta skupštine jedinice lokalne samouprave sa statutom.

Iako Zakon daje prostora da saveti za međunacionalne odnose postanu važan i delotvoran instrument za očuvanje nacionalne ravnopravnosti na lokalnom nivou u Srbiji, u praksi ova tela nisu pokazala željenu funkcionalnost. Osnivanje saveta je išlo sporo i često je bilo blokirano političkim i međunacionalnim odnosima u lokalnim skupštinama, a osnovani saveti nisu u potpunosti koristili kapacitete koje Zakon predviđa.

Uočivši potencijal koji saveti imaju za unapređenje međuetničkih odnosa na lokalnom nivou, ali i probleme sa kojima se oni u svom osnivanju i funkcionisanju susreću, Centar za istraživanje etniciteta je uz pomoć Delegacije

Evropske komisije u Srbiji (kroz EIDHR program) i Fondacije Fridrih Ebert sproveo projekat „Međuetnički odnosi na lokalnom nivou u Srbiji: Jačanje participativnih politika i praksi“, s osnovnim ciljem da unapredi delovanje ovih tela. Centar za istraživanje etniciteta je u okviru projekta objavio vodič „Održivi model osnivanja i rada saveta za međunacionalne odnose“, održao tri serije treninga za predstavnike opština i aktiviste nevladinog sektora u nameri da podstakne njihovo interesovanje za savete i unapredi njihove kapacitete za unapređenje rada saveta, a u direktnom kontaktu sa multietničkim opštinama u Srbiji doprineo osnivanju novih i poboljšanju rada već postojećih saveta. Centar je uspostavio saradnju sa skoro svim multietničkim opštinama i gradovima u Srbiji. Opštine koje su ranije osnovale savete dostavile su svoje odluke o osnivanju Centru i omogućile su da Centar prati rad ovih tela i konstruktivno pomaže u tome. Veoma je važno da su aktivnosti Centra doprinele i da u šest jedinica lokalne samouprave koje nisu imale savet isti bude formiran. Pored toga, Centar kroz konsultacije pokušava da pomogne da i preostalih 25 multietničkih jedinica lokalne samouprave formira savete za međunacionalne odnose. Zagovaranje Centra za jačanje lokalne demokratije u multietničkim jedinicama lokane samouprave jedan je od strateških ciljeva koji sprovodimo od 2003. godine. Prva istraživanja i zagovaranje u vezi sa radom saveta za međunacionalne odnose Centar je sproveo 2004. i 2005. godine kada je u saradnji sa Misijom OEBS u Srbiji i Stalnom konferencijom gradova i opština objavljen „Vodič kroz rad saveta za međunacionalne odnose“ i održani prvi treninzi za građane i predstavnike lokalnih samouprava, nakon čega je u preko dvadeset opština osnovano ovo telo.

Publikacija koja je pred Vama deo je napora Centra da pomogne multietničkim opštinama i gradovima da, poštujući njihovu autonomiju, formiraju savete za međunacionalne odnose koji će na najbolji način odgovarati potrebama dotične lokalne zajednice i tako unaprediti razvoj integrativnog multikulturalizma u njoj.

Štampanje publikacije pomogla je Fondacija Hajnrih Bel na čemu srdačno zahvaljujemo.

Doc. dr Ljubica Đorđević

ISKUSTVA I POREKLO INSTITUCIONALNE ZAŠTITE NACIONALNIH MANJINA U SAVREMENOJ SRBIJI

Tradicija zaštite prava i identiteta nacionalnih manjina u Srbiji zasnovana je tokom sedme decenije XX veka. Nakon donošenja saveznog Ustava (1974) razvijen je sistem zaštite manjinskih prava koji je podrazumevao: priznavanje identiteta nacionalnih i etničkih manjina; institucionalnu zaštitu etničke, kulturne, jezičke i drugih osobenosti manjina; osnivanje manjinskih matica kao tela upravljanja i odlučivanja o razvoju kulture, prosvete i drugih delatnosti od interesa za manjine; učešće nacionalnih manjina u političkom i društvenom životu kroz tada centralizovan jednopartijski politički sistem.

U tadašnjoj Jugoslaviji najbrojnije manjinske zajednice živele su u Srbiji u autonomnim pokrajinama Vojvodina i Kosovo gde je razvijen školski sistem za podršku obrazovanju na jezicima manjina, ustanovljeni su elektronski i štampani mediji, osnovane izdavačke, naučne i kulturne ustanove s ciljem izučavanja i očuvanja života, običaja i kulture nacionalnih manjina. Mere pozitivne diskriminacije su se primenjivale u obrazovanju, kulturi, političkom i javnom životu, a u službenoj upotrebi su bili i manjinski jezici – albanski i mađarski u federalnim institucijama, pokrajinama i lokalnim samoupravama, a slovački, turski, rumunski, rusinski i drugi u lokalnim samoupravama.

Politički i ekonomski raspad Jugoslavije uslovio je socijalne i etničke promene koje su se u javnom prostoru u Srbiji ispoljile protivrečno u mnogo čemu. Jedna od protivrečnosti društvenog života Srbije u poslednjoj deceniji XX veka odnosila se na, s jedne strane, pogoršanje stanja u vezi sa zaštitom i ostvarivanjem prava nacionalnih manjina, a s druge, pojavu novih nacionalnih manjina. Pored do tada priznatih manjina – Albanaca, Bugara, Mađara, Rumuna, Rusina, Roma, Slovaka, Ukrajinaca – u društvenom

životu pojavile su se nacionalne manjine čije etno-kulturno poreklo je ukorenjeno u identitetima konstitutivnih naroda bivše države – Bošnjaci, Hrvati, Makedonci i Slovenci – kao i nacionalne manjine kod kojih je došlo do „buđenja“ etniciteta, odnosno nakon decenijske mimikrije u javnom prostoru zahtev za priznavanje svog specifičnog etno-kulturnog identiteta postavili su Aškalijski, Bunjevci, Egipćani i Vlasi.

Opređenje države za demokratski razvoj i usvajanje standarda utemeljenih u vrednostima i pravnim standardima Evropske unije uslovili su da se nakon 2000. godine usvoji „nova politika prema nacionalnim manjinama“. Prvi put se o ovoj temi diskutovalo mesec dana nakon demokratskih promena, 5. novembra, na Okruglom stolu koji je organizovao Centar za istraživanje etniciteta u Niškoj Banji. U raspravi u kojoj su učestvovali predstavnici političkih, društvenih i kulturnih organizacija nacionalnih manjina, političkih partija, stručnjaci i budući nosioci razvoja manjinske politike usvojena je *Deklaracija o novom demokratskom sistemu zaštite i unapređenja prava manjina u SR Jugoslaviji*.

Zaključci Deklaracije postali su neformalno ali snažno uporište razvoju politike priznavanja identiteta i zaštite prava nacionalnih manjina u Srbiji. Naime, uprkos tome što su u osmišljavanju Deklaracije učesnici imali i predstavnici nacionalnih manjina i stručnjaci iz Crne Gore, njen uticaj u ovom delu tadašnje federalne države nije bio prepoznatljiv, jer se smatralo da svaka država treba da razvija manjinsku politiku shodno društvenim, demografskim, kulturnim i političkim prilikama.

Principi sadržani u Deklaraciji Centra pretočeni su u institucionalni okvir uređenja položaja i zaštite prava nacionalnih manjina. Ovaj proces je počeo 2002. godine, razvijao se kroz nekoliko faza i još uvek je u toku.

Prva faza je počela 2001. godine pristupanjem *Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina* Saveta Evrope i donošenjem *Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u SR Jugoslaviji* u februaru 2002. godine. Ovu fazu karakteriše i donošenje Zakona o lokalnoj samoupravi u kojem su određene obaveze lokalnih vlasti u vezi sa zaštitom prava manjina i definisan je položaj Saveta za međunarodne odnose.

Dругу fazu je obeležio izbor, osnivanje i prva iskustva rada manjinskih samouprava – nacionalnih saveta nacionalnih manjina. Ovaj proces je

počeo u jesen 2002. godine izborom članova Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine u Srbiji, nakon čega su svoje manjinske samouprave izabrali Bošnjaci, Bugari, Bunjevci, Egipćani, Grci, Hrvati, Make-donci, Nemci, Rumuni, Rusini, Romi, Slovaci, Ukrajinci i Vlasi.

Treći period je obeležen institucionalnom zbrkom u vezi sa nadležnostima, finansiranjem i realnom podrškom instituciji manjinske samouprave. Iako je tokom ovog perioda, koji je počeo 2003. a okončao se 2009. godine, skoro sve vreme radilo resorno ministarstvo zaduženo za pitanje položaja manjina, a pripremljena je i ratifikovana Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima i pripremljeni su i predati izveštaji o primeni instrumenata Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina, ostaće zabeleženo i to da je uprkos obavezi da se za tri meseca donese zakon neophodan za demokratski izbor članova manjinskih samouprava to učinjeno tek nakon šest godina, da nije definisan transparentan i jasan način finansiranja rada i nadležnosti nacionalnih saveta, da su i nakon isteka četvorogodišnjeg mandata ova tela nastavila sa radom, da nije osnovan fond za podršku primeni Zakona i drugo.

Međutim, tokom ovog perioda učinjen je i suštinski politički i pravni korak koji je trajno definisao položaj nacionalnih manjina. Naime, nakon donošenja Ustava Srbije, u kojem su definisana i jamčena većina individualnih i kolektivnih prava manjina i uveden institut stečenih prava, realno je očekivati da će u savremenom demokratskom društvu i državi, koji su zasnovani na socijalnoj pravdi i vladavini prava, ova prava biti poštovana, kao i razvijani društveni uslovi i pravni načini za njihovu primenu.

Dakle, treća faza razvoja prava nacionalnih manjina u savremenoj Srbiji obeležena je kontroverzom – ustanovljavanje visokih međunarodnih standarda zaštite prava nacionalnih manjina u nacionalnom pravnom poretku i institucionalni i društveni problemi u vezi sa primenom priznatih prava.

Četvrti period počinje u septembru 2009. godine kada je, nakon višegodišnje društvene i stručne rasprave, Narodna skupština na predlog Vlade, odnosno Ministarstva za ljudska i manjinska prava, usvojila Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Krajem oktobra obnovljen je i rad Saveta za nacionalne manjine Republike Srbije, kojim rukovodi

predsednik Vlade, a članovi su, pored predsednika nacionalnih saveta nacionalnih manjina, i ministri zaduženi za resore kulture, obrazovanja, vera, unutrašnjih poslova, ljudskih i manjinskih prava, pravde i državne uprave i lokalne samouprave.

Za ocenu poslednje faze i njenog značaja za ostvarivanje prava građana pripadnika nacionalnih manjina potrebno je da protekne određeno vreme. Značajno je da je položaj manjinskih samouprava uređen i da su definisane njihove nadležnosti i odnos s organima javne vlasti i lokalne samouprave. Međutim, već sada se može konstatovati da će osnovne prepreke efikasnom ostvarivanju Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina uopšte biti centralizovan način rada i odlučivanja nacionalnih saveta nacionalnih manjina i uticaj koji ostvaruju političke partije nacionalnih manjina na manjinsku autonomiju i samoupravu.

OBELEŽJA ZAŠTITE PRAVA NACIONALNIH MANJINA U SRBIJI

- ➔ **Određenje pojma nacionalne manjine** u Zakonu o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina je eklektička konstrukcija izvedena iz standarda postavljenih u dokumentima i instrumentima Ujedinjenih nacija, Saveta Evrope i Organizacije za bezbednost i saradnju u Evropi i društvenih i institucionalnih uslova u kojima ih je trebalo primeniti.

„Nacionalna manjina u smislu ovog zakona je svaka grupa državljana Savezne Republike Jugoslavije koja, po brojnosti dovoljno reprezentativna, iako predstavlja manjinu na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije, pripada nekoj od grupa stanovništva koje su u dugotrajnoj i čvrstoj vezi sa teritorijom Savezne Republike Jugoslavije i poseduje obeležja kao što su jezik, kultura, nacionalna ili etnička pripadnost, poreklo ili veroispovest, po kojima se razlikuje od većine stanovništva, i čiji se pripadnici odlikuju brigom da zajedno održavaju svoj zajednički identitet, uključujući kulturu, tradiciju, jezik ili religiju.

Nacionalnim manjinama u smislu ovog zakona smatraće se sve grupe državljana koji se nazivaju ili određuju kao narodi, nacionalne i etničke zajednice, nacionalne i etničke grupe, nacionalnosti i narodnosti, a ispunjavaju uslove iz stava 1. ovog člana“ (član 2).

- ➔ **Kulturna autonomija i manjinska samouprava** su osnovne poluge zaštite kolektivnih prava nacionalnih manjina. Uvedeni Zakonom iz 2002. godine i potvrđeni Ustavom iz 2006. godine ovi instituti uvode u društveni život, pravnu praksu i civilnu kulturu sledeće:
- ▶ Kulturna autonomija se odnosi na pitanje obrazovanja, kulture, informisanja (obaveštavanja) i službene upotrebe jezika nacionalnih manjina.

- Nacionalni saveti nacionalnih manjina su autonomna tela koja upravljaju delatnostima i poslovima u vezi sa zaštitom i unapređenjem prava i položaja nacionalnih manjina u oblasti kulturne autonomije.

„Pripadnicima nacionalnih manjina, pored prava koja su Ustavom zajemčena svim građanima, jemče se dodatna, individualna ili kolektivna prava. Individualna prava ostvaruju se pojedinačno, a kolektivna u zajednici sa drugima, u skladu sa Ustavom, zakonom i međunarodnim ugovorima.

Putem kolektivnih prava pripadnici nacionalnih manjina, neposredno ili preko svojih predstavnika, učestvuju u odlučivanju ili sami odlučuju o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, obrazovanje, obaveštavanje i službeno upotrebu jezika i pisma, u skladu sa zakonom.

Radi ostvarenja prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, obaveštavanju i službenoj upotrebi jezika i pisma, pripadnici nacionalnih manjina mogu izabrati svoje nacionalne savete, u skladu sa zakonom“ (Ustav Srbije, član 75).

➔ **Delotvorno učešće u javnom životu**

Pripadnici nacionalnih manjina u javnom i političkom životu u Srbiji učestvuju na državnom, pokrajinskom i lokalnom nivou. Mere afirmativne akcije u vezi sa izborom narodnih poslanika iz redova nacionalnih manjina sprovode se od 2005, kada je izmenjen Zakon o izboru narodnih poslanika.

„U raspodeli mandata učestvuju samo izborne liste koje su dobile najmanje 5% glasova od ukupnog broja glasova birača koji su glasali u izbornoj jedinici.

Političke stranke nacionalnih manjina i koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina učestvuju u raspodeli mandata i kad su dobile manje od 5% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali.

Političke stranke nacionalnih manjina su sve one stranke čiji je osnovni cilj predstavljanje i zastupanje interesa nacionalne

manjine i zaštita i poboljšanje prava pripadnika nacionalnih manjina, u skladu s međunarodnopravnim standardima.

O tome da li podnosilac izborne liste ima položaj političke stranke nacionalne manjine, odnosno koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina odlučuje Republička izborna komisija pri proglašenju izborne liste, a na predlog podnosioca izborne liste koji mora biti stavljen pri podnošenju izborne liste“ (Zakon o izboru narodnih poslanika, član 81).

Slična rešenja preduzeta su i prilikom donošenja Zakona o lokalnim izborima 2009. godine čijim donošenjem su mere afirmativne akcije institucionalizovane i u političkom životu lokalnih samouprava. Do tada su političke partije nacionalnih manjina učestvovala u lokalnoj vlasti u onim lokalnim samoupravama u kojima su imale relativnu ili apsolutnu većinu stanovništva.

Političke stranke nacionalnih manjina i koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina učestvuju u raspodeli mandata i kad su dobile manje od 5% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali.

Političke stranke nacionalnih manjina su sve one stranke čiji je osnovni cilj predstavljanje i zastupanje interesa nacionalne manjine i zaštita i poboljšanje prava pripadnika nacionalnih manjina, u skladu sa međunarodnopravnim standardima.

O tome da li podnosilac izborne liste ima položaj političke stranke nacionalne manjine, odnosno koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina, odlučuje izborna komisija jedinice lokalne samouprave, a na predlog podnosioca izborne liste koji mora biti stavljen pri podnošenju izborne liste (Zakon o lokalnim izborima, član 40).

U vezi sa učešćem političkih partija nacionalnih manjina u vlasti, naročito u lokalnoj zajednici, trebalo bi praviti razliku između slučajeva kada su poslanici ili odbornici pripadnici nacionalnih manjina izabrani sa liste političke partije nacionalne manjine i kada su mandat dobili sa liste neke druge politike partije, koalicije ili grupe građana. Naime, u prvom slučaju Zakonom o političkim partijama definisani su uloga i status političke partije nacionalne manjine:

Pojam političke stranke

Politička stranka u smislu ovog zakona je organizacija građana slobodno i dobrovoljno udruženih, osnovana radi ostvarivanja političkih ciljeva demokratskim oblikovanjem političke volje građana i učešća na izborima (član 2).

Pojam političke stranke nacionalne manjine

Politička stranka nacionalne manjine u smislu ovog zakona je politička stranka čije je delovanje, pored obeležja iz člana 2. ovog zakona, posebno usmereno na predstavljanje i zastupanje interesa jedne nacionalne manjine i zaštitu i unapređenje prava pripadnika te nacionalne manjine u skladu sa ustavom, zakonom i međunarodnim standardima, uređeno osnivačkim aktom, programom i statutom političke stranke (Zakon o političkim strankama, član 3).

U smislu Zakonom određene uloge političke partije nacionalne manjine jasno je da izabrana lica sa liste političke partije nacionalne manjine predstavljaju i štite interese samo predstavnika jedne nacionalne manjine, odnosno birača koji su glasali samo zbog zaštite specifičnih grupnih interesa jedne etničke zajednice. Često u praksi poistovećivanje grupno-specifičnih prava sa političkim pravima vodi ka segregaciji i raskidanju kohezivnih društvenih veza. Delotvornost rešenja koje je zaživelo 2009. godine podrazumeva političku, društvenu i ličnu odgovornost članova, a naročito lidera političkih partija nacionalnih manjina.

➔ Institut stečenih prava

Ustavom je izričito predviđeno da se „dostignuti nivo ljudskih i manjinskih prava ne može smanjivati“ (član 20. stav 2), odnosno da ljudska i manjinska prava zajamčena stavom „mogu zakonom biti ograničena ako ograničenje dopušta Ustav, u svrhe radi kojih ga Ustav dopušta, u obimu neophodnom da se ustavna svrha ograničenja zadovolji u demokratskom društvu i bez zadiranja u suštinu zajemčenog prava“ (član 20. stav 1), a „pri ograničavanju ljudskih i manjinskih prava, svi državni organi, a naročito sudovi, dužni su da vode računa o suštini prava koje se ograničava, važnosti svrhe ograničenja, prirodi i obimu ograničenja, odnosu

ograničenja sa svrhom ograničenja i o tome da li postoji način da se svrha ograničenja postigne manjim ograničenjem prava“ (član 20. stav 3).

U praksi, to bi trebalo da znači da se prava koja su postignuta ne mogu umanjivati, odnosno da pripadnici nacionalnih manjina „zauvek“ baštine ne samo prava već i nivo njihove razvijenosti u trenutku donošenja zakona ili drugih akata kojima se uređuje neka društvena ili druga oblast.

PROBLEMI U VEZI SA PRIZNAVANJEM, ZAŠTITOM I OSTVARIVANJEM PRAVA NACIONALNIH MANJINA

➔ Kakav tip multikulturalnosti je primeren srbijanskom društvu

U literaturi, naročito o grupnim pravima unutar „reformisane“ liberalne teorije, ali i u međunarodnim dokumentima koji su neupitno standardi zaštite prava manjina (Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina, Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima) multikulturalnosti se pridaje krucijalna važnost u savremenom društvu. Globalna projekcija sveta podrazumeva da različite kulture mogu da egzistiraju uzajamno i za razliku od ranijeg mišljenja da unutar jedne nacionalne kulture može, zahvaljujući načelu tolerancije, poštovanju prava i jednakosti, egzistirati više kultura, razvija se stanovište po kojem su pojedine kulturne vrednosti univerzalne i bez obzira na njihov lokalni značaj imaju vrednost u svakom društvu. S druge strane, postoje i mišljenja koja multikulturalnost vide kao prepreku savremenoj demokratiji. Samjuel Hantington je na činjenici kulturnih i religijskih različitosti konstruisao uticajnu ali sumornu teoriju da će u budućnosti sudbina sveta zavisiti od sposobnosti vlada i međunarodnih organizacija da kontrolišu sukobe i antagonizme koji vladaju na limesima osam postojećih svetskih civilizacija.

Srbija svakako nije izolovano ostrvo i u savremenim globalnim političkim i društvenim okolnostima ima mesto primereno međunarodnom pravu i političkom uticaju koji ostvaruje. Neposredno u vezi s uticajem koje države ostvaruju jeste njihova sposobnost da izgrade stabilna društva i demokratske poretke zasnovane na vladavini prava i jednakosti građana. Jedan od faktora stabilnosti u multietničkim društvima je i položaj grupa koje ne pripadaju većinskoj naciji, njihova socijetalna sigurnost i stepen društvenog uticaja koji ostvaruju. Većina multietničkih društava u svetu nastoji da različitim politikama multikulturalnosti dugoročno

uspostavi stabilnost, obezbedi jednakost građana, eliminiše predrasude i obezbedi uslove za zaštitu etno-kulturnih posebnosti manjinskih grupa. Ove politike su različite i kreću se od razvijenih integracionih multikulturalnih politika, preko polupropustljivog modela klasičnog liberalizma u kojem ne postoji institucionalno prepoznavanje različitih interesa manjina već selektivno priznavanje prava, do društava koja su razvila politiku segregativnog multikulturalizma verujući da stabilno društvo može počivati na koegzistenciji etničkih identiteta, ali ne i na njihovom međusobnom razumevanju i prožimanju.

Čini se da je Srbija, uprkos polurazvijenim institucionalnim mehanizmima, najbliža modelu segregativne multikulturalnosti. Međutim, čini se i to da ozbiljna društvena rasprava o tome nije vođena. Istini na volju, tokom devedesetih i početkom ove decenije organizovani su brojni skupovi posvećeni različitim problemima etniciteta i multikulturalnosti, ali je njihov domašaj uglavnom ostao ograničen i u senci saniranja posledica interetničkih sukoba i incidenata u Srbiji i regionu. Čini se da je tada propuštena šansa da se raspravi koji tip multikulturalnosti je povoljniji za građane Srbije. Iako se čini da integrativni model multikulturalnosti pruža najviše mogućnosti da Srbija stabilizuje međuetničke odnose, jedna, mada samo teorijski pretpostavljena mogućnost je mogla da bude i asimilacija manjinskih identiteta, zasnovana na liberalnom modelu građanske države neutralne za religijske i etničke identitete građana, ali čvrsto rešene da ih zaštiti od bilo kakve diskriminacije ili prinude u smislu nasilnog menjanja identiteta.

Kako je takva rasprava izostala, razvijan je model koji ima karakteristike segregativnog multikulturalizma. Usvajanjem Zakona iz 2002, o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, Zakona o nacionalnim savetima (manjinskim samoupravama), 2009. godine, i odredbama drugih zakona donetih u tom periodu osnažena je uloga nacionalnih saveta nacionalnih manjina u vezi s ostvarivanjem kulturne autonomije. Suština zakonskih određenja je takva da nacionalne savete upućuje na sopstvene resurse, minimalnu međusobnu komunikaciju i uspostavljena pravila komunikacije sa državnim organima. Upućenost na lokalnu zajednicu, regiju i društvo u celini je zanemareno jer ne postoje ni zakonom uspostavljeni ni neformalno razvijeni oblici delotvorne komunikacije i integracije.

Primera radi, upotreba srpskog jezika i ćirilice pisma je ustavna i specijalnim zakonom ustanovljena obaveza, međutim, u sistemu organizacije školstva na jezicima nacionalnih manjina nije uvek omogućeno učenje srpskog jezika na nivou koji omogućava uspešnu društvenu integraciju pripadnika nacionalnih manjina. Komparativna iskustva susednih država ukazuju na to da uprkos razvijenom sistemu zaštite kulturne autonomije nacionalnih manjina, zasnovanom na razvijenoj neposrednoj samoupravi, postoje snažni institucionalni i društveni mehanizmi koji građane upućuju na učenje jezika većine na nivou koji omogućava društvenu i profesionalnu integraciju. S druge strane, za socijalnu stabilnost i društvenu integraciju u lokalnoj zajednici važno je i aktivno korišćenje jezika kojim govore građani pripadnici nacionalnih manjina. U razdoblju od 1990. do 2000. godine u obrazovnom sistemu ukinut je predmet Jezik društvene sredine koji je omogućavao građanima u višestrukim opštinama da nauče jezik koji se govori u njihovom neposrednom okruženju. Ukidanjem ovog predmeta dugoročno su presečeni komunikacioni kanali među jezičkim grupama i otežan je interkulturalni dijalog. Starije i srednje generacije građana u Vojvodini, koji su obrazovanje stekli po školskim programima u kojima je negovan duh integrativnog multikulturalizma, govore, pored maternjeg i srpskog jezika, barem jedan jezik sugrađana pripadnika nacionalnih manjina. Njihovi potomci siromašniji su jer su upućeni isključivo na jezičko kulturno nasleđe svoje zajednice.

Segregativni oblik multikulturalnosti podstaknut je i pomenutom definicijom političke partije nacionalne manjine koja princip predstavničke demokratije svodi na ekskluzivizam etničkog zastupništva. Ovakvim pristupom ojačana je pregovaračka pozicija pojedinih političkih partija nacionalnih manjina, ali su za ostvarivanje prava na predstavničku zastupljenost uskraćeni pripadnici malobrojnih nacionalnih manjina ili onih manjina koje nisu odgovarajući politički organizovane. Istovremeno, propuštena je šansa da se političkim partijama građanske ili nacionalne provenijencije ojačaju mehanizmi i kapaciteti na osnovu kojih bi uspešnije i delotvornije štitili prava manjina.

Najzad, Ustav Srbije iz 2006. godine, i pored iscrpnog jamčenja i zaštite manjinskih prava, ne podstiče snažniju socijalnu integraciju. Ustavnim prepoznavanjem Srbije kao države srpskog naroda i građana utvrđena je,

doduše, teorijski i pravno propustljiva granica koja ne doprinosi široj socijetalnoj koheziji. Državna heraldika i simbolične predstave odnosa države i nacionalnih institucija ukazuju da su institucionalno priznavanje prava manjina i izgradnja sistema njihove zaštite ustanovljeni bez dubljeg promišljanja o interesima svih građana.

➔ „Dvostruki standardi“

Ostvarivanje priznatih prava nacionalnih manjina različito se ostvaruje u Vojvodini i centralnom delu Srbije čime se narušava ustavno načelo jednakosti građana. Sadašnja političko-pravna praksa dovodi u suštinski nejednak položaj pripadnike iste nacionalne manjine koji žive u različitim delovima države. Primera radi, Romi nastanjeni u Vojvodini ostvaruju viši stepen kolektivnih prava od svojih sunarodnika čije prebivalište je u centralnoj Srbiji. Takođe, pripadnici nacionalnih manjina koji tradicionalno žive u Srbiji – Albanci, Bošnjaci, Bugari i Vlasi – i čije manjinske samouprave su registrovane u ovom delu zemlje ostvaruju niži stepen kolektivnih prava od pripadnika nacionalnih manjina nastanjenih u Vojvodini. Ostvarivanje individualnih prava je takođe različito jer se u Vojvodini primenjuju propisi kojima su uređena pojedina individualna prava pripadnika nacionalnih manjina, a u centralnoj Srbiji su građani uskraćeni za njihovo ostvarivanje jer zakonom ili opštim propisom određena oblast nije uređena.

Tumačenje ovog stanja u delu javne uprave da država ima isti pristup u vezi s priznavanjem i ostvarivanjem prava nacionalnih manjina na celoj svojoj teritoriji, a da Vojvodina kao oblik teritorijalne autonomije može u skladu sa svojim nadležnostima da priznaje i finansira mere afirmativne akcije i unapređuje manjinska prava, jednostavno ne stoji i dolazi ili od zlonamernih ili od neukih. Suština mera afirmativne akcije i instituta stečenih prava nije da nekog povlasti ili privileguje nego da se stvore uslovi da grupe koje su u nepovoljnom položaju u odnosu na ostale građane dovede u razumnom roku u jednak položaj. Takođe, jednakost u ostvarivanju prava ne znači da oduzimanjem ili neostvarivanjem prava treba postići nekakvu „manjinsku“ uravnilovku već, naprotiv, da se razvijaju mere, aktivnosti i resursi, donose propisi, jača kadrovski potencijal kako bi se dostigao najviši stepen nacionalnog standarda zaštite.

➔ **Normativno i stvarno**

Pored pomenutih i mnogih drugih nedostataka politike i pravne zaštite nacionalnih manjina u Srbiji (nerešena pitanja finansiranja, odnos manjinskih samouprava sa javnom upravom...) postojeći ustavno-pravni sistem bi uz doslednu primenu i mehanizme kontrole nad ostvarivanjem prava mogao da zadovolji veliki deo potreba u vezi s ostvarivanjem individualnih i kolektivnih prava manjina. Štaviše, pored Ustava, osnovnog Zakona iz 2002. godine, Zakona o nacionalnim savetima iz 2009, položaj nacionalnih manjina je uređen i Zakonom o lokalnoj samoupravi (2007), Zakonom o izboru narodnih poslanika (2005), Zakonom o lokalnim izborima (2009), Zakonom o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja (2009), zakonima o osnovnoj, srednjoj školi i visokoškolskom obrazovanju, Zakonom o službenoj upotrebi jezika i pisma (1993) i odredbama drugih zakona.

Nabranje dokumenata ukazuje na impresivan broj zakona, ali istraživanja koja je Centar obavljao od 2003. godine do danas ukazuju na to da se mnogi od njih selektivno primenjuju, pojedini uopšte ne primenjuju ili se različito primenjuju u različitim delovima Srbije. Ostvarivanje pojedinih prava zavisi od broja i koncentracije pripadnika nacionalnih manjina u lokalnim samoupravama ili pokrajini.

Uzroci nedoslednog primenjivanja ustavnih i zakonom utvrđenih prava su različiti, a osnovne među njima bi trebalo tražiti u odsustvu jasne politike i odlučnog opredeljenja države da pitanje ostvarivanja prava nacionalnih manjina uredi na način na koji se uređuje ostvarivanje bilo kog drugog kolektivnog ljudskog prava – prava na obrazovanje, prava na kulturu, prava na informisanje...

➔ **Kapaciteti javne uprave i lokalne samouprave**

Prepreka ostvarivanju prava nacionalnih manjina su i postojeći državni i lokalni mehanizmi upravljanja multietničnošću. Naime, na državnom nivou postoji Ministarstvo za ljudska i manjinska prava koje u skladu sa Zakonom o ministarstvima (2008) obavlja poslove državne uprave koji se odnose na opšta pitanja položaja pripadnika nacionalnih manjina; vođenje registra nacionalnih saveta nacionalnih manjina; izbor nacionalnih

saveta nacionalnih manjina; zaštitu i unapređenje ljudskih i manjinskih prava; izradu propisa o ljudskim i manjinskim pravima; praćenje usaglašenosti domaćih propisa sa međunarodnim ugovorima i drugim međunarodnopravnim aktima o ljudskim i manjinskim pravima; zastupanje Republike Srbije pred Evropskim sudom za ljudska prava; položaj pripadnika nacionalnih manjina koje žive na teritoriji Republike Srbije i ostvarivanje manjinskih prava; ostvarivanje veza nacionalnih manjina sa matičnim državama; antidiskriminacionu politiku; položaj i ostvarivanje nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina; usklađivanje rada organa državne uprave u oblasti zaštite ljudskih prava, kao i druge poslove određene zakonom (član 26).

Iz nabrojanja nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava jasno je da se ovaj organ bavi opštim pravima, uređenjem propisa i nadzorom nad njihovim ostvarivanjem. Ostvarivanje ovih funkcija pokazalo se preambicioznim za ovaj organ. Usvajanje Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina uneće u društveni život Srbije novu napetost jer su centri političke moći nacionalnih manjina inkorporirani u srž manjinske autonomije. Ostvarivanje prava na zaštitu identiteta, zahvaljujući odredbama Zakona, koje je osmislio predložilo Ministarstvo, zavisice od interesa političkih grupa koje etnicitet mogu staviti u službu ostvarivanja ekonomskih, ličnih i drugih ciljeva. Međutim, teorije politike i prava su nakon ovog zakona obogaćene primerom kako se eklektički mogu spojiti nespojivi koncepti kulturne autonomije i političkog organizovanja. Takođe, izveštaji koje je pripremio ovaj organ ukazuju na nedoslednost u vezi s nadzorom nad ostvarivanjem prava i selektivno ukazivanje na probleme.

S druge strane, u određenju nadležnosti drugih ministarstva koji bi trebalo da se staraju o ostvarivanju pojedinih manjinskih prava njih nema ili su sporadično određena. Ministarstvo kulture se, prema Zakonu o ministarstvima, stara samo o informisanju nacionalnih manjina (član 21), a Ministarstvo vera se stara o zaštiti verskih komponenti u kulturnom i etničkom identitetu nacionalnih manjina (član 24). I to je sve. Logika da će resorno ministarstvo za ljudska i manjinska prava voditi računa o svemu što se odnosi na položaj nacionalnih manjina uslovlila je da se zanemari da se, prema Zakonu o lokalnoj samoupravi, lokalne samouprave staraju o ostvarivanju individualnih i kolektivnih prava, a da Ministarstvo za

državnu upravu i lokalnu samoupravu nema obavezu da ovu oblast uređi barem na nivou upravne inspekcije. Takođe, Ministarstvo prosvete nema obavezu da posebno organizuje obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina.

Logično bi bilo, a i komparativno iskustvo (Mađarska, Rumunija, Hrvatska) ukazuje na to da je racionalnije organizovati upravljanje multietničnošću u okviru nadležnosti više resornih ministarstava. Centar je u predlogu Zakona o zaštiti prava nacionalnih manjina (videti: Goran Bašić, *Iskušenja demokratije u multietničkim društvima*, CIE, Beograd, 2006) predvideo podelu nadležnosti organa uprave u vezi s ostvarivanjem prava manjina i ustanovljavanje Poverenika (agencije) za sprovođenje poverenih upravnih poslova i nadzor nad ostvarivanjem prava u ovoj oblasti.

Postojeća organizacija ukazuje da, pored toga što nema jasne vizije u vezi sa racionalnom i efikasnom organizacijom uprave u delu koji se odnosi na poslove u vezi s nacionalnim manjinama, javna uprava nema kapacitete ni da sprovede reformu u ovoj oblasti, a na žalost ni da sprovede poslove koji iz Ustava i zakona proizlaze. Primer je Služba za upravljanje kadrovima Vlade Republike Srbije, koja, uprkos jasnim međunarodnim i nacionalnim standardima, Ustavnim jamčenjem i postojećim upravnim aktima ne vodi računa o zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u službama javne uprave, niti vodi evidenciju o tome.

LOKALNA DEMOKRATIJA

Ukoliko prihvatimo da je demokratija u najširem smislu vladavina naroda, pojam lokalne demokratije obuhvatao bi vladavinu naroda na lokalnom nivou. Potvrdu ovoga nalazimo i u činjenici da je lokalna demokratija sinonim pojma lokalna samouprava koji podrazumeva poseban oblik odlučivanja i upravljanja lokalnim zajednicama neposredno od strane stanovnika tih zajednica ili preko biranih predstavnika i drugih organa zajednice. Lokalna samouprava i nije ništa drugo nego oblik ili način ostvarivanja takozvane lokalne demokratije.

Pitanja lokalne samouprave u savremenoj Srbiji postavljena su Zakonom o lokalnoj samoupravi koji je donet 2002, a dopunjen 2007. godine. Ovim zakonom u našu pravnu i društvenu praksu uvedene su nove ideje u vezi sa participacijom građana, a sa stanovišta uređenja života u multietničkim lokalnim samoupravama značajan je član 18. kojim je predviđeno da se među izvornim nadležnostima opština nalazi i implementacija prava nacionalnih manjina i član 63. Zakona iz 2002, odnosno član 98. Zakona iz 2007. godine kojim je predviđeno obavezno osnivanje saveta za međunacionalne odnose u opštinama sa nacionalno mešovitim sastavom stanovništva.

Osmišljavanje i ustanovljavanje mehanizama lokalne demokratije u opštinama u Srbiji trebalo bi da doprinese stabilnim društvenim odnosima i prevazilaženju prikrivenih i otvorenih odnosa zasnovanih na autoritarnom i paternalističko-patrijarhalnom obrascu društvenog i političkog ophođenja. U formalnom smislu, aktivnosti koje bi trebalo preduzimati uslovljene su ustavno-pravnim sistemom zemlje i aktima kojima jedinica lokalne samouprave uređuje pitanja iz svoje nadležnosti. U širem, društvenom smislu, skup delatnosti koje bi trebalo da doprinesu prevazilaženju takvog stanja zasnovan je na inicijativi građana i njihovoj delotvornoj participaciji u radu lokalnih vlasti, službi i javnih ustanova. Proces izgradnje lokalne demokratije podrazumeva široko polje delovanja institucija

civilnog društva ali i drugih aktera u javnom životu lokalne zajednice – crkve i verskih zajednica, političkih partija, udruženja koja se bave položajem mladih, žena, lica sa posebnim potrebama i drugih. Ustanovljavanje komunikacije među njima i jačanje svesti da život u lokalnoj zajednici počiva na uvažavanju svake vrste različitosti i međusobnom postizanju dogovora u vezi sa rešavanjem zajedničkih problema doprinosi kreativnom osmišljavanju politike lokalne zajednice i preduslov je kako uključivanja građana u upravljanje javnim poslovima i javnim dobrom, tako i stabilnom razvoju.

U tom smislu, u multietničkim sredinama poželjna atmosfera za jačanje lokalne demokratije trebalo bi da počiva na bilingvizmu ili multilingvizmu, očuvanju limitrofnih kulturnih areala među etničkim zajednicama i uvažavanju različitosti, manje u smislu trpljenja efemernih karakteristika pripadnika različitih etničkih grupa, a više u pogledu kompleksnog sagledavanja međusobnog uticaja kultura i zaštite identiteta pripadnika lokalnih manjinskih zajednica.

Ustav Srbije sadrži odredbe koje predstavljaju pravni nazor uređenja multikulturalnog društva. Pored odredbi o razvijanju duha tolerancije, priznavanju prava nacionalnim manjinama na očuvanje posebnosti i ustanovljavanja osnove za razvijanje njihove institucionalne zaštite, Ustav definiše i kvalitativno nov pristup uređenju društvenih odnosa u multietničkim opštinama. Članom 180. obavezana je autonomna pokrajina i opština u kojima živi stanovništvo nacionalno mešovitog sastava da omogući srazmernu zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim telima. Takođe, među ustavnim obavezama opština pomenuto je staranje o ostvarivanju ljudskih i manjinskih prava.

Ustavni okvir je tek osnova za razvijanje politika koje bi na lokalnom nivou trebalo da doprinesu prosperitetu u svakom pogledu. U multietničkim opštinama, pored razvijanja politike decentralizacije, jačanja svih lokalnih resursa i kapaciteta, napredak je moguće postići samo ukoliko se razvije sistem efikasne mreže zakonskih i podzakonskih rešenja kao osnove pravne sigurnosti građana i poluge njihove motivacije da se aktivno uključe u društveni život lokalne zajednice. Dosadašnja iskustva, nažalost, ne uče nas primerima dobre prakse u vezi sa jačanjem lokalne demokratije jer u većini sredina prevlađuje autoritaran obrazac političkog odlučivanja koji

isključuje građansku inicijativu i participaciju. Retki su slučajevi delotvornog uticaja građana i propustljivosti okoštalih stranačkih interesa za ideje i inicijative koje dolaze izvan kruga istomišljenika. U multietničkim opštinama situacija je složenija jer se stranačka kompetitivnost poklapa s etničkim različitostima tako da u uslovima oštre političke fragmentacije podstiče etnifikaciju politike, odnosno predominantno prožimanje opštih političkih kretanja faktorom etniciteta. Posledica takve politike, koja je uslovljena odsustvom društvene strategije prema razvoju multikulturalne zajednice, jeste segregacija etno-kulturnih grupa i slabljenje ionako krhkih društvenih veza među građanima različitog etničkog porekla.

Potvrdu prethodnih konstatacija predstavljaju rešenja koja su preduzeta u zakonima i drugim opštim aktima kojima se regulišu međuetnički odnosi i položaj nacionalnih manjina. Naime, opravdana društvena potreba da se ova materija uredi u smislu insistiranja na zaštiti prava manjina, odnosno sankcionisanju postupaka kojima se narušavaju međuetnički odnosi ukazuje na ozbiljnu društvenu krizu koja izvire iz pukotine koju u svakodnevnom životu produbljuje segregativni tip multikulturalnosti. Konstantno zanemarivanje ovih pitanja i odlaganje da se u dnevni red rasprave u široj političkoj zajednici unese i pitanje uređenja, a ne samo puke i stihijske kontrole multikulturalnosti, doprinosi da se u multietničkim lokalnim zajednicama građani osećaju nelagodno u dvostrukoj ulozi – pripadnika zajednice građana u kojoj ostvaruju većinu svojih životnih planova i pripadnika uže etno-kulturne grupe, kao zajednice porekla u kojoj je razvijen složen splet unutargrupnih veza i odnosa zasnovanih na primordijalnom društvenom obrascu. Često je ove bazične društvene uloge teško pomiriti i dovesti u sklad, naročito u uslovima kada je politika multikulturalnosti zasnovana na konceptu *slobode od*, odnosno slobode koju država poklanja građanima.

Posledica takve politike, tačnije odsustva osmišljene politike multikulturalnosti, jeste jačanje etničke distance među građanima, konstitucionalizacija segregativnog multikulturalizma i nesigurnost etničkih zajednica u lokalnim sredinama. U takvim okolnostima nerealno je očekivati javnu politiku koja je sposobna da prepozna i artikuliše potrebe društva i građana u smislu jačanja njihove lokalne bezbednosti, a da pri tom ne kalkuliše sa njihovim etničkim pripadništvom. Pri tom se olako prenebregava

činjenica da razvoj lokalne demokratije, pored ostalog, zavisi i od društvenih odnosa i veza koje građani uspostavljaju u svojim zajednicama. Međusobni odnosi građana zasnovani su na mnogobrojnim individualnim i kolektivnim odrednicama njihovog identiteta, među kojima su i oni koji proizlaze iz njihove etničke ili nacionalne pripadnosti. Pripadnost određenoj etničkoj zajednici ponekad može da utiče na život pojedinca nezavisno od njegovih životnih izbora i planova.

Etničke raznolikosti i kulturni pluralizam heterogenih zajednica trebalo bi da budu njihova prednost i bogatstvo, ali, nažalost, često su i povod za nerazumevanje i netrpeljivost. Animiziteti među etničkim grupama uglavnom su zasnovani na narcisoidnoj etnocentričnosti, predrasudama i stereotipima koje pripadnici različitih etničkih grupa imaju u kolektivnom pamćenju.

U podeljenim zajednicama i društvima veze među građanima različitog etničkog porekla su labave i počivaju na krhkoj konstrukciji društvenog ugovora o zadovoljavanju minimalnog broja zajedničkih potreba. Takve zajednice jesu multikulturalne, ali u njima preovlađuju segregativni društveni odnosi koji uslovljavaju učvršćivanje stavova kod velikog broja pripadnika etničkih zajednica da su unutrašnje granice grupe jedino sigurno i prihvatljivo mesto. Mere i aktivnosti koje centralne i lokalne vlasti preduzimaju u takvim sredinama uglavnom su usmerene ka zaštiti identiteta zajednica koje se nalaze u manjinskom položaju. Efekti takvih mera su pozitivni u vezi s očuvanjem etno-kulturnih posebnosti manjinskih zajednica i predstavljaju relativno efikasnu branu svakom obliku njihove asimilacije i akulturacije.

Međutim, ukoliko se ovim merama prenaplašeno insistira na posebnosti zajednica onda se postiže sasvim suprotan efekat, jer među pripadnicima zajednice jačaju unutrašnje veze, a slabe spoljašnje integracione veze koje bi trebalo da počivaju na osnovnom društvenom dogovoru članova šire zajednice o tome u kakvom društvu, državi i lokalnoj zajednici žele da žive i ostvaruju svoje individualne i zajedničke planove.

Osmišljena integrativna politika koja je istovremeno usmerena ka spoljnim, širim uključivanjima u globalne kulturne, ekonomske i političke procese, ali i ka jačanju unutrašnjih kohezivnih veza među različitim društvenim

grupama, među kojima značajno mesto zauzimaju nacionalne i etničke zajednice, složen je i dugotrajan proces koji se sprovodi na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Uspeh mera integracione politike je uvek neizvestan jer je, ukoliko one nisu zasnovane na realnom sagledavanju prirode kultura i identiteta, koji su subjekt intervencije, i ukoliko ne postoji bazični društveni dogovor o uređenju višetničke zajednice, moguć razvoj suprotnih društvenih tokova – ka segregaciji i marginalizaciji manjinskih etničkih zajednica, odnosno ka ponovnom pozicioniranju etničkih zajednica u preuske granice homogeniteta.

Poželjan model društvenih odnosa u višenacionalnim zajednicama podrazumeva usklađenost socijalnih i političkih interesa različitih etno-kulturnih zajednica u vezi s očuvanjem i unapređenjem njihovog identiteta i kultura. Da bi se uspostavila ravnoteža između različitih i često oprečnih interesa ovih društvenih grupa potrebno je da se osmisle valjane lokalne politike koje će počivati na univerzalnim principima jednakosti građana, nediskriminaciji, poštovanju ljudskih prava, toleranciji i uvažavanju različitosti. U sredinama koje su opterećene sećanjem na događaje u kojima su se etničke grupe sukobljavale i čiji pripadnici su međusobno bili nepravedni teško je izgraditi poverenje i integrativne društvene odnose. Procesi koji donose stabilnost zajednici i osnova su njenog društvenog prosperiteta ostvaruju se sporo i mukotrpno. Njihova uspešnost je moguća samo ako su zasnovani na iskrenoj volji pripadnika etničkih zajednica da se suoče kako sa gresima koje su počinili njihovi preci ili oni sami tako i sa nepravdama koje su im nanete.

U vezi s osmišljavanjem integracionih društvenih veza u čijoj osnovi su skladni međunacionalni odnosi trebalo bi voditi računa da se svaka etnička grupa može naći u situaciji i većine i manjine. U samim lokalnim zajednicama česte su situacije da se pripadnici većinske etničke zajednice nađu u položaju lokalne manjine. Što je oblik teritorijalnog organizovanja zajednice širi, broj ovakvih situacija je sve veći. U takvim situacijama naročitu odgovornost za stanje u vezi sa zaštitom identiteta ovih grupa, pored lokalnih vlasti, imaju pripadnici većine.

Za odgovorima na većinu pomenutih pitanja u vezi sa društvenom integracijom, multikulturalnošću, povoljnim međunacionalnim odnosima, građani i institucije u Srbiji tragaju duže vreme. U prošlosti je postojalo

više pokušaja da se odgovori na ova pitanja artikuliraju u celovite integracijske politike, ali su domađaji takvih rešenja bili kratkoročni i nisu dali željene rezultate. Među mnogobrojnim nedovršenim pitanjima ustavno-pravnog uređenja zemlje je i položaj nacionalnih manjina. Pristup ovom problemu i način ostvarivanja prava, kao i integracija etničkih manjina u društveni život, najbolji su indikatori stanja međuetničkih odnosa.

U Srbiji je, u vezi s uređenjem položaja i zaštitom identiteta etno-kulturnih manjina, institucionalno usvojena politika koja se oslanja na nova iskustva liberalizma sa multikulturalnošću, odnosno usvojeni su standardi zaštite prava nacionalnih manjina koji su preporučeni kroz pomenute multilateralne, bilateralne i regionalne dokumente. Suština ovih dokumenata je da standardizuju pitanja kulturne autonomije i uticaja manjina prvenstveno u vezi sa pitanjima politike zaštite sopstvenog kolektivnog identiteta.

Međutim, sa problemima institucionalizacije zaštite prava nacionalnih manjina i kreiranjem modela njihove integracije Srbija se suočila u teškim vremenima. Nakon ekonomskog kolapsa, etničkih tenzija u samoj zemlji i sukoba u kojima su građani Srbije neposredno i posredno učestvovali od 1991. do 2000. godine, kao i problema u vezi sa pitanjima identiteta unutar sopstvenog etničkog korpusa, trebalo je osmisliti politiku integracije manjina i zaštite njihovih identiteta, koja će biti ne samo institucionalno korektna već i društveno prihvatljiva za većinsko stanovništvo i dovoljno privlačna za manjine.

U takvom složenom društvenom i političkom galimatijasu u Srbiji su, pre no što su kritički valjano promišljeni, implementirani pojedini mehanizmi pomenutih standarda zaštite manjina, koji u postojećim okolnostima pre doprinose rastakanju kohezivnih veza, no što u javnom životu grade integrativne odnose. Neki od ovih problema bili su krajem devedesetih godina uočeni u iskustvima država koje su blagovremeno počele sa tranzicijom i da se u osmišljavanje politike društvene integracije ušlo sa više opreza mogla su se, ako ništa drugo, onda bar isključiti rešenja koja su se u praksi pokazala nedelotvornim.

Najzad, kako doći do odgovarajućih rešenja kada ni savremena liberalna teorija ni praksa nisu odgovorile na izazove multikulturalnosti. Multikul-

turalnosti se danas pristupa sa različitih aspekata i možda bi baš u toj činjenici trebalo tražiti rešenja. Naime, čini se da je u multikulturnim društvima, kakvo je i naše, u kojima egzistira mnoštvo različitosti, nužno ne samo poštovanje različitosti već i poštovanje različitih pristupa različitostima. Društvo zasnovano na raznolikosti neće opstati ako građani, pripadnici različitih etno-kulturnih grupa, ne poštuju samu suštinu različitosti i ako se čvrsto ne opredele za život u zajednici mnogostrukih političkih i kulturnih identiteta.

Dakle, za opstanak multinacionalne države nije dovoljno poštovanje apstraktne konstrukcije duboke različitosti već priznavanje konkretnih kulturnih identiteta. Pri tom treba voditi računa da se ne upadne u zamku u kojoj je ta vrsta društvene privrženosti proizvod uzajamnih solidarnosti, a ne njen mogući temelj.

LOKALNA SAMOUPRAVA I ZAŠTITA PRAVA NACIONALNIH MANJINA

➔ **Zakon o lokalnoj samoupravi**

Članom 20 Zakona o lokalnoj samoupravi utvrđeno je da se lokalna samouprava stara o ostvarivanju, zaštiti i unapređenju ljudskih prava i individualnih i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina i etničkih grupa (tačka 32), utvrđuje jezike i pisma nacionalnih manjina koji su u službenoj upotrebi na teritoriji opštine (tačka 33) i stara se o javnom informisanju od lokalnog značaja i obezbeđuje uslove za javno informisanje na srpskom jeziku i jeziku nacionalnih manjina koji se koriste na teritoriji opštine, osniva televizijske i radio-stanice radi izveštavanja na jeziku nacionalnih manjina koji je u opštini u službenoj upotrebi, kao i radi izveštavanja na jeziku nacionalnih manjina koji nije u službenoj upotrebi, kada takvo izveštavanje predstavlja dostignuti nivo manjinskih prava (tačka 34).

➔ **Savet za međunacionalne odnose**

Položaj, osnivanje, rad i nadležnosti Saveta za međunacionalne odnose (SMO) i način izbora članova ovog tela uređen je članom 98. Zakona o lokalnoj samoupravi (2007). Savet za međunacionalne odnose je samostalno radno telo koje obavezno osnivaju skupštine jedinica lokalne samouprave sa nacionalno mešovitim sastavom stanovništva.

► **Određenje SMO**

U nacionalno mešovitim jedinicama lokalne samouprave osniva se savet za međunacionalne odnose, kao samostalno radno telo, koje čine predstavnici srpskog naroda i nacionalnih manjina, u skladu sa ovim zakonom i statutom.

► **Nacionalno mešovita opština/grad**

Nacionalno mešovitim jedinicama lokalne samouprave, u smislu ovog zakona, smatraju se jedinice lokalne samouprave u kojima pripadnici

jedne nacionalne manjine čine više od 5% ukupnog broja stanovnika ili pripadnici svih nacionalnih manjina čine više od 10% ukupnog broja stanovnika prema poslednjem popisu stanovništva u Republici Srbiji.

► **Ko je zastupljen u SMO?**

Predstavnike u savetu za međunacionalne odnose mogu imati pripadnici srpskog naroda i nacionalnih manjina sa više od 1% učešća u ukupnom stanovništvu jedinice lokalne samouprave.

► **Delokrug rada**

Savet razmatra pitanja ostvarivanja, zaštite i unapređivanja nacionalne ravnopravnosti, u skladu sa zakonom i statutom.

► **Ko inicira i predlaže članove SMO**

Delokrug, sastav, izbor članova i način rada saveta za međunacionalne odnose uređuje se odlukom skupštine jedinice lokalne samouprave, koja se donosi većinom glasova od ukupnog broja odbornika u skladu sa statutom.

Način predlaganja i izbora članova saveta za međunacionalne odnose treba da obezbedi ravnomernu zastupljenost predstavnika srpskog naroda i nacionalnih manjina, s tim da ni srpski narod, niti jedna nacionalna manjina ne mogu imati većinu članova saveta.

U slučaju nacionalnih manjina koje imaju svoje izabrane nacionalne savete, predstavnici nacionalnih manjina u savetu se biraju na predlog nacionalnog saveta.

► **Način donošenja odluka**

Odluke saveta za međunacionalne odnose donose se konsenzusom članova saveta.

► **Odnos sa organima jedinice lokalne samouprave**

Savet o svojim stavovima i predlozima obaveštava skupštinu jedinice lokalne samouprave koja je dužna da se o njima izjasni na prvoj narednoj sednici, a najkasnije u roku od 30 dana.

Skupština i izvršni organi jedinice lokalne samouprave dužni su da predloge svih odluka koji se tiču nacionalne ravnopravnosti prethodno dostave na mišljenje savetu.

► Nadležnosti SMO

Savet za međunacionalne odnose ima pravo da pred Ustavnim sudom pokrene postupak za ocenu ustavnosti i zakonitosti odluke ili drugog opšteg akta skupštine jedinice lokalne samouprave ako smatra da su njime neposredno povređena prava pripadnika srpskog naroda i nacionalnih manjina predstavljenih u savetu za međunacionalne odnose i pravo da pod istim uslovima pred Vrhovnim sudom Srbije pokrene postupak za ocenu saglasnosti odluke ili drugog opšteg akta skupštine jedinice lokalne samouprave sa statutom.

► Gde su osnovani SMO?

Prvi SMO su izabrani 2002. godine, a sedam godina kasnije osnovano je 43 saveta od čega u AP Vojvodina 32, a u centralnoj Srbiji 11.

Jedinica lokalne samouprave	Stanovnika	Pripadnika nacionalnih manjina	%	SMO
Ada	18.994	15.297	80,54	x
Alibunar	22.954	8.711	37,95	x
Apatin	32.813	10.384	31,65	x
Babušnica	15.734	1.219	7,75	
Bač	16.268	7.743	47,60	x
Bačka Palanka	60.966	10.703	17,56	x
Bačka Topola	38.245	24.912	65,14	x
Bački Petrovac	14.681	10.412	70,92	x
Bečej	40.987	22.423	54,71	x
Bela Crkva	20.367	3.652	17,93	x
Bela Palanka	14.381	1.272	8,85	x
Beočin	16.086	4.230	26,30	x
Bojnik	13.118	1.391	10,60	
Boljevac	15.849	4.663	29,42	
Bor	55.817	12.758	22,86	x
Bosilegrad	9.931	7.378	74,29	x
Bujanovac	43.302	27.656	63,87	
Dimitrovgrad	11.748	6.433	54,76	x
Doljevac	19.561	1.106	5,65	
Čoka	13.832	8.091	58,49	

Indija	49.609	5.211	10,50	x
Irig	12.329	1.670	13,55	
Golubac	9.913	1.051	10,60	
Kanjiža	27.510	24.964	90,75	x
Kikinda	67.002	12.792	19,09	x
Koceljeva	15.636	875	5,60	x
Kovačica	27.890	17.775	63,73	x
Kovin	36.802	7.098	19,29	x
Kula	48.353	13.325	27,61	
Kučevo	18.808	5.476	29,12	
Majdanpek	23.703	3.145	13,27	
Mali Idoš	13.494	8.008	59,34	
Medveđa	10.760	2.951	27,43	x
Negotin	43.418	3.877	8,93	
Nova Varoš	19.982	1.680	8,41	
Nova Crnja	12.705	3.478	27,38	x
Novi Bečej	26.924	7.119	26,44	x
Novi Kneževac	12.975	4.884	37,64	
Novi Sad – grad	299.294	48.366	16,16	x
Novi Pazar	85.996	67.612	78,62	x
Odžaci	35.582	4.455	12,52	x
Pančevo	127.162	22.279	17,52	
Plandište	13.377	5.406	40,41	x
Petrovac	34.511	4.324	12,53	
Preševo	34.904	31.487	90,21	
Priboj	30.377	7.187	23,66	x
Prijepolje	41.188	17.221	41,81	x
Sečanj	16.377	4.050	24,73	x
Senta	25.568	21.895	85,63	x
Šid	38.973	7.210	18,50	x
Sombor	97.263	30.140	30,99	x
Srbobran	17.855	5.127	28,71	
Sremski Karlovci	8.839	1.422	16,09	x
Stara Pazova	67.576	10.075	14,91	
Šjenica	27.970	21.232	75,91	
Surdulica	22.190	3.306	14,90	x

Subotica	148.401	102.330	68,96	x
Temerin	28.275	9.284	32,83	x
Titel	17.050	1.883	11,04	
Tutin	30.054	28.605	95,18	
Vranje	87.288	5.436	6,23	
Vrbas	45.852	10.025	21,86	x
Vršac	54.369	12.337	22,69	x
Zrenjanin	132.051	26.168	19,82	x
Žabalj	27.513	3.153	11,46	x
Žagubica	14.823	3.378	22,79	x
Žitište	20.399	7.038	34,50	x
Žitorađa	18.207	1.171	6,43	

Izvor: Centar za istraživanje etniciteta, 2005/2009.

Svetlijom bojom obeležene su opštine u Vojvodini.

Tamnijom bojom obeležene su opštine u centralnoj Srbiji.

SMO je osnovan u opštini Leskovac koja nije multietnička, ali koja nastoji da razvije poverenje građana romske nacionalnosti i održi visok stepen povoljnih međuetničkih odnosa.

► Šta su prepreke ustanovljavanja i efektivnog rada SMO?

1. Centralizacija jedinica lokalnih samouprava.
2. Patrijarhalni društveni odnosi.
3. Snažan uticaj političkih partija na rad lokalne samouprave.
4. Nedovoljni kapaciteti jedinica lokalne samouprave.
5. Odsustvo građanske inicijative i društvene solidarnosti.
6. Nedefinisan status nacionalnih saveta nacionalnih manjina.
7. Kako definisati pojam nacionalne ravnopravnosti (politika jednakih mogućnosti ili zaštita od diskriminacije).
8. Nezainteresovanost građana.
9. Nerazvijeni kapaciteti članova saveta.
10. Nedovoljna podrška jedinica lokalne samouprave.
11. Uticaj političkih partija na članove saveta, odbornike ili članove političkih partija.
12. Uticaj nacionalnih saveta na članove saveta imenovane na osnovu predloga manjinskih samouprava.

► **Kakva je perspektiva SMO?**

1. SMO su preko potrebna tela u jedinicama lokalne samouprave kako zbog zakonom utvrđene svrhe i nadležnosti, tako i zbog razvoja unutrašnjih kapaciteta lokalnih samouprava.
2. Obaveza jedinica lokalne samouprave jeste da omogući stručno-administrativnu podršku radu Saveta.
3. Delotvorna podrška se obezbeđuje odlukom jedinice lokalne samouprave da samostalno ili u saradnji sa drugim jedinicama lokalne samouprave izabere lokalnog zaštitnika građana (ombudsmana).

► **Osnivanje, definisanje nadležnosti i izbor članova?**

1. *Osnivanje SMO*
 - Poštovati princip autonomije jedinice lokalne samouprave.
 - Odluka o osnivanju SMO je obavezujuća za multietničke jedinice lokalne samouprave.
 - Odluka o osnivanju SMO je prilagođena društvenim potrebama.
2. *Definisanje nadležnosti*
 - Zakonom utvrđene (obavezne)
 - Preventivne (fakultativno)
 - Medijacija
3. *Izbor članova*
 - Članovi SMO pripadnici nacionalnih manjina imenuju se na osnovu predloga manjinske samouprave – nacionalnog saveta nacionalne manjine.
 - Članovi SMO pripadnici nacionalnih manjina koje nisu izabrale nacionalni savet nacionalne manjine imenuju se na osnovu mišljenja lokalne organizacije koja je funkcionalno povezana sa nacionalnom manjinom (odluka jedinice lokalne samouprave).
 - Članove SMO pripadnike srpskog naroda predlažu obično administrativni odbori skupštine jedinice lokalne samouprave, međutim, delotvornije bi bilo ako bi članove predlagali građani, odnosno mesne zajednice na osnovu konsultacija sa predstavnicima civilnog društva.
 - Uvek kada je to moguće trebalo bi izbegavati da članovi SMO budu odbornici, jer u tom slučaju daju mišljenje ili postupaju u

vezi s odlukama jedinice lokalne samouprave o kojima su se već kao odbornici izjasnili ili će to tek učiniti.

- Članovi SMO bi trebalo da budu ugledni pojedinci koji imaju lični autoritet u lokalnoj zajednici.

► Način rada SMO

1. Uređuje se Pravilnikom o radu SMO.
2. Odluke se donose konsenzusom.
3. Obavezno se razmatraju tačke dnevnog reda pre zasedanja skupštine jedinice lokalne samouprave.
4. Ukoliko postoji zainteresovanost SMO za neku od tačaka dnevnog reda, sednici skupštine jedinice lokalne samouprave obavezno prisustvuje predsednik ili određeni član SMO.
5. Nakon sednice jedinice lokalne samouprave SMO donosi konačnu odluku iz svoje nadležnosti i daje mišljenje.
6. SMO razmatra odluke izvršnih organa jedinice lokalne samouprave i ukoliko uoči povrede prava iz svoje nadležnosti daje mišljenje gradonačelniku ili predsedniku opštine, a obaveštava skupštinu opštinu o tome.
7. SMO prati stanje u vezi s uočenim problemom na koji je dao mišljenje nadležnom organu jedinice lokalne samouprave.
8. Ukoliko u roku od 60 dana nije dobio odgovor ili nisu otklonjeni razlozi zbog kojih je SMO reagovao pokreće se postupak pred nadležnim organom, Ustavnim ili Vrhovnim sudom.

► Mandat članova

1. Saveti su radna tela skupštine jedinice lokalne samouprave. U tom smislu njihov mandat traje koliko traje mandat skupštine jedinice lokalne samouprave.
2. Novoizabrana skupština može potvrditi mandat članovima saveta koji su izabrani u prethodnom mandatu.

► Statut jedinice lokalne samouprave i osnivanje SMO

Statut multietničke jedinice lokalne samouprave bi trebalo da sadrži član ili nekoliko članova kojima se uređuje položaj i rad SMO. Član statuta bi trebalo da izražava:

1. Čvrsto opredeljenje (veru) jedinice lokalne samouprave da ustanovi delotvoran SMO.
2. Opredeljenje skupštine lokalne zajednice da jača poverenje među građanima i podstiče politiku jednakih mogućnosti.
3. Jasno tumačenje Zakona o lokalnoj samoupravi.
4. Shvatanje šire društvene situacije u vezi sa međunacionalnim odnosima i unapređenjem i zaštitom prava nacionalnih manjina i manjina u lokalnim zajednicama.
5. Određenje SMO kao samostalnog radnog tela jedinice lokalne samouprave.
6. Opredeljenje da u radu SMO učestvuju predstavnici srpskog naroda i predstavnici svih nacionalnih manjina koje u ukupnom stanovništvu jedinice lokalne samouprave imaju 1%.
7. Zakonom utvrđene nadležnosti i druge značajne nadležnosti.
8. Opredeljenje jedinice lokalne samouprave da će stvoriti sve uslove za rad SMO i primenu mera koje predlaže.
9. Obavezu predsednika skupštine jedinice lokalne samouprave da u roku od 30 dana od konstituisanja skupštine sazove sednicu na kojoj će se izabrati članovi SMO.

► **Odluka skupštine jedinice lokalne samouprave i SMO**

Jedinica multietničke lokalne samouprave osniva SMO odlukom skupštine. Odlukom se uređuju opšta i pojedinačna pitanja rada saveta i utvrđuje način izbora članova, nadležnosti SMO i utvrđuje saradnja SMO kao radnog tela skupštine jedinice lokalne samouprave sa drugim organima i telima.

1. Načelna opredeljenja

- Opredeljenje skupštine jedinice lokalne samouprave da jača poverenje među lokalnim stanovništvom.
- Opredeljenje skupštine jedinice lokalne samouprave da podstiče uključivanje građana u proces donošenja odluka.

2. Sastav članova SMO

- U radu SMO učestvuju predstavnici srpskog naroda i nacionalnih manjina koji imaju bar 1% stanovništva u ukupnom sastavu stanovništva jedinice lokalne samouprave.

- Taksativno navedene zajednice u radu saveta za MO sa brojem članova.
- Nijedna zajednica, ni srpska ni nacionalnih manjina, ne sme ostvarivati većinu u radu SMO.

3. Izbor članova SMO

- Obavezu skupštine da od nacionalnih saveta nacionalnih manjina koje ispunjavaju uslove iz člana 98. ZLS traži predlog članova SMO.
- Obavezu skupštine da predvidi način predlaganja članova saveeta koji zastupaju srpsku zajednicu.
- Obavezu skupštine da predvidi način predlaganja članova pripadnika nacionalnih manjina koji ispunjavaju uslove iz člana 98. ZLS ali nemaju izabrane nacionalne savete.
- Način i mehanizme uključivanja predstavnika civilnog društva u rad SMO.
- Način izbora članova SMO na sednici jedinice lokalne samouprave.

4. Način rada Saveta

- Odluke SMO donosi konsenzusom.
- Odluke SMO su validne ukoliko su donete na sednici na kojoj je prisutna većina članova SMO i kojoj su prisustvovali predstavnici svih nacionalnih manjina i srpskog naroda.
- SMO o svom mišljenju obaveštava nadležni organ jedinice lokalne samouprave u skladu s članom 91. ZLS.
- SMO o svom mišljenju obaveštava skupštinu ili izvršni organ jedinice lokalne samouprave i najmanje 24 sata pre zasedanja organa koji razmatra predlog akta o kojem se donosi mišljenje.
- Ukoliko SMO nije doneo mišljenje, odnosno nije obavestio nadležni organ jedinice lokalne samouprave smatra se da nema primedbi iz svoje nadležnosti.
- SMO može, u okviru svojih Zakonom utvrđenih ovlašćenja, da reaguje na odluke organa jedinice lokalne samouprave i nakon njihovog usvajanja ukoliko njihov sadržaj i smisao ne odgovaraju sadržaju i smislu predloga odluka koje je savet razmatrao pre sednice.

- SMO obavezno daje mišljenja na odluke organa jedinice lokalne samouprave koje su donete bez prethodno sprovedene procedure pribavljanja mišljenja saveta iz delokruga njegove nadležnosti.
- Odluke organa lokalne samouprave, iz nadležnosti SMO, donete bez njegovog mišljenja smatraju se ništavnim.

► **Odnos SMO sa organima jedinice lokalne samouprave**

- Opredeljenje organa jedinice lokalne samouprave da sve predloge odluka dostavljaju SMO na mišljenje pre njihovog upućivanja u proces odlučivanja.
- Dnevni red i materijali pripremljeni za sednicu skupštine jedinice lokalne samouprave dostavljaju se članovima SMO najmanje sedam dana pre održavanja sednice.
- Predlozi odluka izvršnih organa jedinice lokalne samouprave dostavljaju se članovima SMO najmanje petnaest dana pre održavanja sednice organa lokalne samouprave na kojoj će biti razmatrani.
- Odluke organa jedinice lokalne samouprave dostavljaju se članovima SMO nakon sednice organa koji je odluku doneo, a pre njenog objavljivanja u službenom glasilu jedinice lokalne samouprave.

► **Odnos članova SMO sa predlagачima**

Članovi SMO obaveštavaju o radu SMO organizacije i organe koji su ih predložili u rad ovih tela.

► **Nadležnosti SMO**

- *Zakonom utvrđene nadležnosti:*
 - a. razmatra pitanja ostvarivanja, zaštite i unapređivanja nacionalne ravnopravnosti, u skladu sa zakonom i statutom;
 - b. pred Ustavnim sudom pokreće postupak za ocenu ustavnosti i zakonitosti odluke ili drugog opšteg akta skupštine jedinice lokalne samouprave ako smatra da su njime neposredno povređena prava pripadnika srpskog naroda i nacionalnih manjina predstavljenih u savetu za međunacionalne odnose;
 - c. pred Vrhovnim sudom Srbije pokreće postupak za ocenu saglasnosti odluke ili drugog opšteg akta skupštine jedinice lokalne samouprave sa statutom.

– *Statutom utvrđene nadležnosti:*

- a. razmatra i daje mišljenje na nacрте i predloge odluka izvršnih organa jedinice lokalne samouprave koje se odnose na ostvarivanje nacionalne ravnopravnosti;
- b. predlaže jedinici lokalne samouprave mere za unapređenje nacionalne ravnopravnosti;
- c. prati stanje međuetničkih odnosa u lokalnoj zajednici;
- d. prati ostvarivanje prava nacionalnih manjina u lokalnoj zajednici.

► **Pravilnik o radu SMO**

Pravilnik o radu donose članovi SMO na početku svog mandata. Pravilnik bi trebalo uskladiti sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, statutom JLS i odlukama kojima je SMO ustanovljen. Pravilnikom se mogu urediti i druga pitanja od značaja za rad SMO.

1. Opredeljenje članova SMO da štite interese građana na principima objektivnosti, nediskriminacije, poštovanja i priznavanja različitosti.
2. Način izbora predsednika SMO.
3. Dužnosti predsednika:
 - obaveza redovnog sazivanja SMO
 - način sazivanja vanredne sednice
 - način obaveštavanja članova SMO o predlozima i odlukama o kojima se daje mišljenje.
4. Obaveze i dužnosti članova SMO.
5. Tok vođenja sednice i rasprave.
6. Način donošenja odluka.
7. Način praćenja toka mišljenja ili akta koji je savet uputio nadležnim organima.
8. Način saradnje sa organima jedinice lokalne samouprave i drugim organima i organizacijama.
9. Postupak izbora člana saveta koji iz nekog razloga ne želi ili ne može da učestvuje u njegovom radu.
10. Postupak zastupanja mišljenja saveta pred trećim licima.

► **Šta statut, odluka o osnivanju, izboru i radu SMO i pravilnik rada SMO ne bi trebalo da sadrže?**

1. Odredbe kojima se narušava ili obesmišljava načelo autonomije lokalne samouprave.

2. Odredbe kojima se nadležnosti SMO preklapaju sa nadležnostima nacionalnih saveta nacionalnih manjina kao telima manjinske samouprave u oblasti kulturne autonomije nacionalne manjine.
3. Odredbe koje prevazilaze mandat skupštine jedinice lokalne samouprave.

ZAŠTITA LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA U LOKALNOJ SAMOUPRAVI I POLOŽAJ ZAŠTITNIKA GRAĐANA U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA

→ Zaštitnik građana u jedinici lokalne samouprave

Prema članu 97. Zakona o lokalnoj samoupravi, u „jedinici lokalne samouprave može se ustanoviti zaštitnik građana koji je ovlašćen da kontroliše poštovanje prava građana, utvrđuje povrede učinjene aktima, radnjama ili nečinjenjem organa uprave i javnih službi, ako se radi o povredi propisa i opštih akata jedinice lokalne samouprave“.

Stavom dva istog člana predviđeno je da dve ili više jedinica lokalne samouprave mogu doneti odluku o ustanovljavanju zajedničkog zaštitnika građana, a poslednjim trećim stavom: „nadležnost i ovlašćenja, način postupanja i izbora i prestanka dužnosti zaštitnika građana uređuje se statutom i drugim opštim aktom“.

Položaj i uloga zaštitnika građana u jedinici lokalne samouprave su otvoreni i prepušteno je jedinicama lokalne samouprave da u skladu sa sopstvenom procenom odluče da li će ustanoviti ovaj nezavisan organ koji će biti u funkciji zaštite prava građana kada su ona narušena činjenjem ili nečinjenjem organa lokalne samouprave. Donošenjem odluke o ustanovljavanju lokalnog zaštitnika građana i stvaranjem uslova za njegov neometan rad jedinica lokalne samouprave je pokazala odgovornost i zrelost ne samo za delokrug rada koji joj je poveren već i u odnosu na građane koji su poverili mandate lokalnim funkcionerima.

U Srbiji koja broji 167 opština ustanovljeno je 14 zaštitnika građana – Beogradu, gradskim opštinama Grocka, Vračar, Voždovac i Rakovica, Bačkoj Topoli, Bečeju, Kragujevcu, Kraljevu, Nišu, Smederevskoj Palanci, Subotici, Šapcu, Zrenjaninu. Rezultati njihovog rada nisu vidljivi iako u nekim sredinama zaštitnici građana, u nepovoljnim radnim uslovima,

obavljaju svoje poslove u skladu s idejom zbog koje su osnovani – zaštita ljudskih prava. Treba reći da, prema saznanjima do kojih je Centar došao kroz razgovore sa lokalnim zaštitnicima građana, postoje pritisci na njih od strane funkcionera lokalne samouprave. Upečatljiv je slučaj u Kragujevcu, kada je gradska samouprava odbila da lokalnom zaštitniku građana da informacije o broju zaposlenih u gradskoj samoupravi, a uporedo s tim u javnosti je pokrenuta rasprava o „prekoračenju ovlašćenja lokalnog ombudsmana“ koja je okončana njegovom smenom.

➔ **Zaštitnik građana Republike Srbije**

Zaštitnik građana Republike Srbije je nezavisan i samostalan državni organ uveden u pravni poredak Republike Srbije 2005. godine Zakonom o Zaštitniku građana i, naknadno, utvrđen Ustavom Republike Srbije.

Ovakvim ustavno-pravnim definisanjem Republika Srbija je uspostavila koncept parlamentarnog ombudsmana opšteg tipa. Zaštitnik građana Republike Srbije je državni organ zadužen za kontrolu i unapređenje poštovanja prava građana. Zaštitnika građana bira Narodna skupština, nasuprot manjem broju zemalja u kojima opšteg ili, mnogo češće, specijalizovane ombudsmane postavlja izvršna vlast. Zaštitnik građana kontroliše zakonitost i pravilnost rada organa uprave u vezi s ostvarivanjem individualnih i kolektivnih prava građana.

Zaštitnik građana postupa u okviru Ustava, zakona, drugih propisa, kao i ratifikovanih međunarodnih ugovora i opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava. Niko nema pravo da utiče na rad i postupanje Zaštitnika građana. Ustav i Zakon istovremeno propisuju da Zaštitnik za svoj rad odgovara Narodnoj skupštini.

U relativno brzom postupku oslobođenom preteranih formalnosti, Zaštitnik građana ispituje da li su neki organ uprave ili druga organizacija koja vrši javna ovlašćenja zakonito i pravilno rešavali o nekom pravu ili interesu građana, i ako nisu, zahteva da se greška ispravi i predlaže način za to. Zaštitnik građana kontroliše mnogo više od formalnog poštovanja zakona, ispituje etičnost, savesnost, nepristrasnost, stručnost, svrsishodnost, delotvornost, poštovanje dostojanstva stranke i druge osobine koje treba da karakterišu upravu, a koje građani s punim pravom očekuju od onih koje kao poreski obveznici plaćaju.

Zaštitnik građana kontroliše rad organa državne uprave, organa nadležnog za pravnu zaštitu imovinskih prava i interesa Republike Srbije (Republičkog javnog pravobranioca), kao i drugih organa i organizacija, preduzeća i ustanova kojima su poverena javna ovlašćenja. Zaštitnik građana nije ovlašćen da kontroliše rad Narodne skupštine, predsednika Republike, Vlade, Ustavnog suda, sudova i javnih tužilaštava.

Pored prava na pokretanje i vođenje postupka u kojem se ustanovljava ima li propusta u radu uprave, Zaštitnik građana ima pravo da pružanjem dobrih usluga, posredovanjem između građana i organa uprave i davanjem saveta i mišljenja o pitanjima iz svoje nadležnosti deluje preventivno, u cilju unapređenja rada organa uprave i unapređenja zaštite ljudskih sloboda i prava. Zaštitnik građana ima i pravo zakonodavne inicijative. Zaštitnik građana može predlagati zakone iz svoje nadležnosti, podnositi inicijative za izmenu ili donošenje novih propisa ako smatra da do povrede prava građana dolazi zbog nedostataka u njima ili je to od značaja za ostvarivanje i zaštitu prava građana. Zaštitnik građana ovlašćen je i da Vladi i Skupštini daje mišljenja o propisima u pripremi.

Stavovi i preporuke Zaštitnika građana nisu pravno obavezujući, a postupak pred Zaštitnikom građana nije postupak po pravnom leku. Posao Zaštitnika građana nije da prinudi, već da snagom argumenata, ali i autoritetom i ugledom, uveri u neophodnost otklanjanja propusta i promene načina rada.

Zaštitnik građana ipak nije institucija „dobrovoljnog“ prava. Organi uprave imaju zakonom uspostavljenu obavezu da sarađuju sa Zaštitnikom građana, omoguće mu pristup svojim prostorijama i stave na raspolaganje sve podatke kojima raspolažu, bez obzira na stepen tajnosti, kada je to od interesa za postupak koji se vodi. Nepoštovanje ovih obaveza osnov je za pokretanje odgovarajućih disciplinskih i drugih postupaka. Zaštitnik može da preporuči razrešenje funkcionera koga smatra odgovornim za povredu prava građana, da inicira pokretanje disciplinskih postupaka protiv zaposlenih u organima uprave, da podnese zahtev, odnosno prijavu za pokretanje krivičnog, prekršajnog ili drugog odgovarajućeg postupka.

Pored očigledne uloge u unapređivanju rada organa uprave, ovakva ovlašćenja daju Zaštitniku građana značajnu ulogu u prevenciji, otkrivanju, sprečavanju i sankcionisanju korupcije u organima uprave.

Zaštitnik građana ispituje slučajeve kršenja prava po pritužbi građana ili po sopstvenoj inicijativi. Zaštitniku građana može se obratiti svako (državljeni Srbije, stranci, apatridi, izbeglice, raseljena lica, udruženja, pravna lica...) ko smatra da organi uprave nepravilno i/ili nekorektno primenjuju ili ne primenjuju propise Republike Srbije. Pritužba Zaštitniku građana je besplatna i podnosi se u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik kod Zaštitnika građana. Da bi je zaštitnik uzeo u razmatranje, pritužba, po pravilu, ne sme biti anonimna.

Pre podnošenja pritužbe podnosilac je dužan da svoja prava pokuša da zaštiti u odgovarajućem pravnom postupku. Zaštitnik građana ne pokreće postupak pre nego što su iscrpljena sva pravna sredstva, sem ako podnosiocu pritužbe preti nenadoknadiiva šteta ili se pritužba odnosi na povredu principa dobre uprave, posebno nekorektan odnos prema podnosiocu pritužbe, neblagovremen rad ili drugo neetičko ponašanje zaposlenih u organima uprave.

U postupku po pritužbi Zaštitnik građana pribavlja sve dokaze i utvrđuje sve činjenice i okolnosti koje smatra bitnim za donošenje stava o opravdanosti pritužbe. Za to mu stoje na raspolaganju sva potrebna sredstva – razgovor sa svim zaposlenima u organu čiji rad kontroliše, uvid u dokumentaciju organa, nesmetan pristup službenim prostorijama, kao i mestima na kojima se nalaze lica lišena slobode i pravo da s njima razgovara nasamo i sve drugo što može dovesti do celovitije ocene o postojanju propusta u radu, koji dovode do kršenja pojedinačnih ili kolektivnih prava građana.

Ako ustanovi da je u radu organa uprave bilo propusta, Zaštitnik građana će ih konstatovati i preporučiti način njihovog otklanjanja, kako u odnosu na konkretan slučaj, tako i u odnosu na sve druge ili buduće slučajeve. Ukoliko ima potrebe, Zaštitnik će preduzeti mere prema odgovornima za kršenje prava građana. Organ uprave je dužan da najkasnije u roku od 60 dana (ili kraćem, ako to Zaštitnik građana zahteva) obavesti Zaštitnika građana o tome da li je postupio po preporuci i otklonio nedostatak, odnosno zbog čega to nije učinio. O nepostupanju po preporuci, Zaštitnik građana može da obavesti javnost, Skupštinu i Vladu, a može da preporuči i utvrđivanje odgovornosti rukovodilaca organa uprave.

KOMUNIKACIONA STRATEGIJA IZMEĐU NOSILACA ZAŠTITE PRAVA NACIONALNIH MANJINA I PREVENCIJA KONFLIKATA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Dakle, i pored relativno razvijenih normativnih rešenja u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina i institucionalnih potencijala da se izgradi sistem delotvornog ostvarivanja tih prava i nadzora nad njima, u Srbiji opstaju mesta otvorenih i latentnih međuetničkih sporova. U izveštajima međunarodnih organizacija jug Srbije i Sandžak su označeni kao mesta međuetničke netolerancije, a u Savetu Evrope i drugim institucijama koje vrše nadzor nad ostvarivanjem prava manjina u zemljama članicama položaj Roma, Vlaha i pripadnika drugih manjina koji žive udaljeno od homogenih centara manjinskih kultura ostaje otvoren u smislu pojačanog nadzora i preventivnog delovanja.

Međutim, osnovno pitanje je kako iskoristiti i razviti postojeće potencijale kako bi se otklonila moguća mesta konflikata, posebno u lokalnim zajednicama i uspostavio sistem jedinstvene efektivne zaštite prava nacionalnih manjina. Konstatovali smo da ovom procesu nedostaje odgovarajuća institucionalna podrška u smislu razvijenog upravnog aparata sposobnog da, pored deklarativnog priznanja, razvije i mehanizme potrebne za ostvarivanje prava. Izveštaj Zaštitnika građana za 2008. godinu ukazuje na ovaj problem, a zapažanja Centra su usmerena na kapacitete međuetničkih lokalnih samouprava koje imaju različita iskustva.

Lokalne samouprave koje imaju probleme sa sprovođenjem priznatih prava nacionalnih manjina suočavaju se često s objektivnim problemima koji imaju ishodište u percepcijama građana. Primera radi, u centralnoj Srbiji, u pojedinim lokalnim samoupravama uvođenje jezika nacionalne manjine u službeni upotrebu više je problem lokalne zajednice nego lokalne samouprave. U opštinama u kojima su tradicionalno nastanjeni

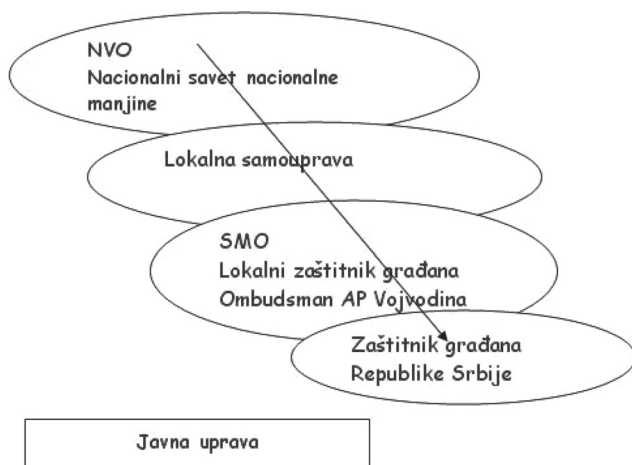
pripadnici bošnjačke i vlaške nacionalne manjine postoje socio-lingvistički problemi unutar manjinskih zajednica, ali i nerazumevanje većinskog stanovništva da prihvati manjinski jezik u javnoj komunikaciji. Nastojanja lokalne samouprave da ovaj problem reši izaziva nezadovoljstvo u lokalnoj zajednici koja najčešće nema razumevanja za priznavanje različitosti.

Prevazilaženje takve situacije podrazumeva složenu i dugoročnu akciju u kojoj bi aktivnu ulogu trebalo da imaju nevladine organizacije i građani kao zamajac promena u lokalnim samoupravama. Partneri u tom procesu trebalo bi tražiti u institucijama lokalnih zaštitnika građana i saveta za međunacionalne odnose, a podršku bi trebalo očekivati od jedinica lokalne samouprave koje imaju i društveni i zakonski interes i obavezu da se staraju o pravima građana i stabilnosti lokalne zajednice. Podršku tom procesu bi trebalo da pruži Zaštitnik građana Republike Srbije razvijanjem mreža za podršku lokalnim zaštitnicima građana i SMO. Najzad, javna uprava bi trebalo da bude korisnik i učesnik normativnih i društvenih izmena u vezi sa pristupom ostvarivanju manjinskih prava.

Delotvorna komunikacijska strategija počiva na:

1. Usmerenosti NVO i manjinskih samouprava ka građanima u lokalnim zajednicama, povećanju njihove senzibilnosti za priznavanje različitosti, razumevanju za potrebe osetljivih i manjinskih grupa.
2. Razvijanju strateškog planiranja na nivou NVO i manjinskih samouprava u vezi sa participacijom građana u razvijanju manjinske autonomije i socijalne kohezije u lokalnoj zajednici.
3. Uspostavljanju saradnje i partnerskog odnosa sa lokalnim zaštitnicima građana i članovima saveta za SMO.
4. Insistiranju na obaveštavanju predlagača članova SMO o radu ovih tela.
5. Formiranju grupa za pritisak u lokalnoj zajednici (komunikacija bi trebalo da obuhvati i sindikate i medije u lokalnoj zajednici).
6. Razvijanju kapaciteta NVO i manjinskih samouprava za vršenje nadzora nad ostvarivanjem ljudskih i manjinskih prava.
7. Uspostavljanju komunikacionih kanala sa jedinicama lokalne samouprave.

8. Razmeni iskustava lokalnih samouprava u vezi sa sprovođenjem manjinskih prava.
9. Razvijanju mreže lokalnih ombudsmana i SMO
10. Uspostavljanju Mreže Zaštitnika građana Republike Srbije u vezi sa podrškom radu lokalnih zaštitnika građana i SMO.
11. Formiranju jedinstvene baze podataka o radu lokalnih ombudsmana i SMO.
12. Pripremanju izveštaja o napretku u vezi s ostvarivanjem ljudskih i manjinskih prava.

Kreiranje strateškog komunikacionog plana predstavlja proces koji podrazumeva angažovanje svih lokalnih i javnih partnera u delotvornom procesu koji za cilj ima GRAĐANE. Stabilnost lokalne zajednice može se ostvariti jedino ukoliko građani imaju poverenje u javne i lokalne institucije, a pre svega u sopstvene resurse, svoje sugrađane i imaju svest da zajedničkom akcijom mogu obezbediti dobro za sve. U multietničkim zajednicama ovi odnosi često predstavljaju osnovu lokalne i šire stabilnosti. Potreba za međusobnom komunikacijom ne sme biti zatvorena u institucije već bi trebalo da bude vezivno tkivo društvenosti. Komunikacija ne podrazumeva samo jezičko razumevanje nego i razumevanje drugih,

njihovih potreba, navika, kulture. Odgovornost za uspostavljanje odnosa koji su primereni načelima na kojima počiva svako zdravo društvo i svaka država uređena na vladavini prava ne bi trebalo tražiti u institucionalnim pretpostavkama ostvarivanja prava već njihovoj primeni i stvaranju uslova za primernu lokalnu zajednicu u kojoj različitost nije ni „prednost“, ni „mana“ već stanje koje ne izaziva društvenu pozornost i prekomernu javnu intervenciju. Najbolje je ono društvo u kojem su institucije neprimetne i u kojem građani o slobodi i pravima ne raspravljaju.

PRILOZI

DEKLARACIJA O NOVOM DEMOKRATSKOM SISTEMU ZAŠTITE I UNAPREĐENJA PRAVA MANJINA U SR JUGOSLAVIJI

1. Okrugli sto „Međuetnički odnosi i položaj manjina u SR Jugoslaviji“ održan u Niškoj Banji od 2. do 5. novembra 2000. godine okupio je više od pedeset eksperata i pripadnika šesnaest manjinskih zajednica* koje žive u SR Jugoslaviji (SRJ). Ovaj okrugli sto realizovali su Centar za istraživanje etniciteta iz Beograda i međunarodna nevladina organizacija ISCOMET sa sedištem u Sloveniji, koja ima savetodavni status pri Savetu Evrope, u saradnji sa Jugoslovenskim udruženjem za političke nauke, Beograd, i Društvom dobre akcije, Niš.

2. Demokratski preobražaj jugoslovenskog društva i države koji je otpočeo nedavnim političkim promenama, složen je proces čije efikasno ostvarivanje zavisi od odlučnosti demokratskih političkih partija i svih struktura države, razvoja lokalne i regionalne samouprave, kao i od učešća građana u institucijama civilnog društva i odgovarajućih organizacija. Pred novim demokratskim vlastima nameće se, kao najpreči zadatak, rešavanje nagomilanih elementarnih životnih problema stanovništva, nužnost što bržeg oživljavanja privrede i njene istovremene tranzicije u duhu evropskih kretanja, kao i rekonstrukcija postojećih institucija u skladu sa demokratskim načelima vladavine prava; istodobno, postoji i nužnost uređenja međunarodnog položaja Jugoslavije i njenog postepenog uključivanja u evropske integracije.

Dugoročni uslovi za ostvarivanje ovih zadataka mogu se stvoriti jedino potvrđivanjem demokratskog karaktera novih vlasti stvarnim promenama na različitim područjima organizacije i delovanja države i društva. SRJ je višetnička i višereligijska zajednica. Otuda unapređivanje

* Albanci, Bošnjaci, Bugari, Česi, Hrvati, Jevreji, Nemci, Mađari, Makedonci, Muslimani, Romi, Rumuni, Rusini, Slovaci, Slovenci, Vlasi.

međuetničkih i međuverskih odnosa, kao i položaja i zaštite etničkih i verskih manjina predstavljaju polaznu tačku i test demokratskog napretka zemlje, ali i kamen temeljac za njenu unutrašnju i međunarodnu stabilnost. Međunarodna zajednica je dužna da doslednim sprovođenjem koncepta multietničkog i multireligijskog ustrojstva Kosova, na osnovu Rezolucije Saveta bezbednosti 1244, bitno doprinese utvrđivanju novog demokratskog ustrojstva SRJ i na toj osnovi izgradnji novog položaja i prava manjina; a na SRJ i Republici Srbiji ostaje dosledno sprovođenje multietničkog i multireligijskog ustrojstva Vojvodine.

3. Ovaj proces trebalo bi da se oslanja na sledeće principe:

- Demokratska politička atmosfera u društvu, povoljna za izgrađivanje novog demokratskog sistema prava manjina, ostvaruje se doslednim principijelnim iskorenjivanjem svih oblika nacionalizama, a naročito otklanjanjem posledica ranije negativne prakse i nepravdi koje su učinjene protiv pojedinih manjina, otklanjanjem etničkih stereotipa i predrasuda, permanentnim vaspitavanjem građana (naročito mladih) za toleranciju, dijalog i vrednosti multikulturalnog društva, pri čemu posebnu odgovornost imaju obrazovni sistem i mediji.
- U traženju rešenja trebalo bi polaziti od evropskih međunarodnih standarda koji su usvojeni u poslednjoj deceniji, kao i od vlastitog iskustva i iskustava pojedinih evropskih zemalja.
- Novi demokratski sistem prava manjina u demokratskom, građanskom društvu SRJ trebalo bi da se razvija obezbeđivanjem ljudskih prava pripadnika manjina u ustavno-pravnom i političkom sistemu zemlje, kao i na institucionalnoj zaštiti individualnih i kolektivnih prava značajnih za identitet manjina.
- Novi demokratski sistem prava manjina u SRJ treba izgraditi unapređivanjem specifičnih ustavnih normi i pravnih propisa, kao i uključivanjem novih sadržina na tom polju u politiku na kulturnom, obrazovnom, informativnom i drugim područjima, i to na svim nivoima društva.
- U stvaranju novog demokratskog sistema zaštite manjina trebalo bi polaziti od specifičnih uslova i potreba manjina u Jugoslaviji, ali pri tom treba unositi i nove modele koji su se pokazali uspešnim

u savremenim evropskim multikulturnim zajednicama. Na primer: decentralizacija vlasti i povećavanje kompetencija i odgovornosti lokalnih i regionalnih vlasti za uređivanje manjinskih pitanja, institucionalno učešće manjina u donošenju odluka na svim nivoima, obezbeđivanje obaveznog predstavnštva manjina u lokalnim, regionalnim, republičkim i saveznim predstavničkim telima i drugim organima vlasti, obezbeđivanje nediskriminatornog socijalno-ekonomskog položaja manjina, razvijanje različitih vidova i modela autonomije, te lokalne i regionalne samouprave u etnički mešovitim područjima.

- Predstavnici etničkih i verskih manjina treba da budu uključeni u rasprave i odlučivanje o pitanjima novog demokratskog sistema zaštite i prava manjina.
- Upotreba različitih termina za pojedine manjinske zajednice (narodnost, nacionalne manjine, etničke grupe i slično) ne sme za posledicu da ima diskriminaciju bilo koje manjine.
- U okviru javnih finansija na svim nivoima trebalo bi obezbediti, kao sastavni deo institucionalnog sistema, materijalne i druge pretpostavke za funkcionisanje institucija i organizacija manjina.

4. U raspravi na okruglom stolu pomenuti su brojni problemi i predložena rešenja koja bi trebalo da uvažava nova demokratska vlast u SRJ. Tu izdvajamo:

- Demokratski značaj nove SRJ potvrdio bi i njeno pristupanje instrumentima Saveta Evrope, kao što su Okvirna konvencija o pravima nacionalnih manjina (1995), Evropska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima (1992), Evropska socijalna povelja (1996) i Okvirna konvencija o prekograničnoj regionalnoj saradnji (1982), kao i međunarodnim procedurama za nadzor implementacije standarda ljudskih prava i zaštite manjina.
- U novi demokratski ustavnopravni sistem SRJ i njenih sastavnih delova trebalo bi uneti specifične odredbe zaštite manjina uvažavajući pomenute principe, kao i utvrditi mehanizme za nadzor implementacije tog sistema i obezbeđivanje prava pripadnika manjina u okviru pravosudnog sistema zemlje, te uvođenje institucije ombudsmena za manjine.

- Novi ustavno-pravni sistem potvrdio bi svoju demokracičnost obezbeđivanjem položaja i prava manjinskih zajednica koje do sada nisu priznate (na primer: Jevreji, Hrvati, Bošnjaci, Slovenci, Makedonci, Nemci, Česi, Ukrajinci, Romi, Vlasi).
- Romskoj zajednici u SRJ trebalo bi u novom demokratskom sistemu zaštite manjina obezbediti nediskriminatorni položaj i prava, a odgovarajućim merama u određenim područjima i unapređivanje socijalnoekonomskog položaja.
- Ustavno-pravno priznavanje identiteta, položaja i prava Bošnjaka (Muslimana) u Sandžaku učvrstilo bi i saradnju i stabilnost regiona u duhu savremenih evropskih integrativnih modela.
- Položaj novih manjina u SR Jugoslaviji unapredila bi normalizacija odnosa i razvoj saradnje između država naslednica nekadašnje Jugoslavije.
- Bilateralni sporazumi SRJ sa susednim zemljama, u smislu uspešne prakse u Evropi, u poslednjoj deceniji, doprineli bi poboljšanju položaja i prava srpske i crnogorske manjine u susednim zemljama, kao i manjina susednih zemalja u SRJ; time bi se učvrstio i međunarodni položaj Jugoslavije, a doprinelo bi se i stabilnosti u regionu.
- Razvoj regionalne prekogranične saradnje SRJ sa susedima doprineo bi stabilizaciji dobrosusedskih odnosa i, u tom kontekstu, poboljšanju položaja i prava manjina u tim zemljama. U raspravi na okruglom stolu pomenuta je mogućnost razvijanja takve saradnje između Srbije, Hrvatske, Mađarske i Rumunije, kao i na području Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, Albanije i Makedonije.
- Nevladine organizacije koje se bave problemima ljudskih prava i zaštite manjina trebalo bi da učestvuju u svim aspektima izgradnje novog demokratskog sistema zaštite manjina.

5. Učesnici Okruglog stola *Međuetnički odnosi i položaj manjina u SR Jugoslaviji* izražavaju spremnost da stručno doprinesu izgradnji novog demokratskog sistema zaštite manjina u SRJ.

Niška Banja, SRJ, 5. novembar 2000.

ZAKON O ZAŠTITI PRAVA I SLOBODA NACIONALNIH MANJINA

DEO PRVI

OPŠTE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1.

Ovim Zakonom se reguliše način ostvarivanja individualnih i kolektivnih prava koja su Ustavom Savezne Republike Jugoslavije ili međunarodnim ugovorima garantovana pripadnicima nacionalnih manjina.

Ovim Zakonom se uređuje i zaštita nacionalnih manjina od svakog oblika diskriminacije u ostvarivanju prava i sloboda i uspostavljaju se instrumenti kojima se obezbeđuju i štite posebna prava nacionalnih manjina na samoupravu u oblasti obrazovanja, upotrebe jezika, informisanja i kulture i obrazuju se ustanove radi olakšavanja učešća manjina u vlasti i u upravljanju javnim poslovima.

Republičkim i pokrajinskim propisima, u skladu s Ustavom i zakonom, mogu se bliže urediti pitanja regulisana ovim zakonom.

Određenje nacionalne manjine

Član 2.

Nacionalna manjina u smislu ovog zakona je svaka grupa državljana Savezne Republike Jugoslavije koja, po brojnosti dovoljno reprezentativna, iako predstavlja manjinu na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije, pripada nekoj od grupa stanovništva koje su u dugotrajnoj i čvrstoj vezi sa teritorijom Savezne Republike Jugoslavije i poseduje obeležja kao što su jezik, kultura, nacionalna ili etnička pripadnost, poreklo ili veroispovest, po kojima se razlikuje od većine stanovništva, i čiji se pripadnici odlikuju brigom da zajedno održavaju svoj zajednički identitet, uključujući kulturu, tradiciju, jezik ili religiju.

* „Službeni list SRJ“, br. 11/02.

Nacionalnim manjinama u smislu ovog zakona smatraće se sve grupe državljana, koje se nazivaju ili određuju kao narodi, nacionalne i etničke zajednice, nacionalne i etničke grupe, nacionalnosti i narodnosti, a ispunjavaju uslove iz stava 1. ovog člana.

DEO DRUGI

OSNOVNA NAČELA

Zabrana diskriminacije

Član 3.

Zabranjuje se svaki oblik diskriminacije, na nacionalnoj, etničkoj, rasnoj, jezičkoj osnovi, prema licima koja pripadaju nacionalnim manjinama.

Organi federacije, republike, autonomne pokrajine, grada i opštine ne mogu da donose pravne akte, niti da preduzimaju mere koje su suprotne stavu 1. ovog člana.

Mere za obezbeđenje ravnopravnosti

Član 4.

Organi vlasti u Saveznoj Republici Jugoslaviji mogu u skladu sa Ustavom i zakonom da donose propise, pojedinačne pravne akte i da preduzimaju mere u cilju obezbeđenja pune i efektivne ravnopravnosti između pripadnika nacionalnih manjina i pripadnika većinske nacije.

Organi vlasti će doneti pravne akte i preduzeti mere iz stava 1. ovog člana u cilju popravljavanja položaja lica koja pripadaju romskoj nacionalnoj manjini.

Propisi, pojedinačni pravni akti i mere iz stava 1. ovog člana ne mogu se smatrati aktom diskriminacije.

Sloboda nacionalnog opredeljivanja i izražavanja

Član 5.

U skladu sa slobodom nacionalnog opredeljivanja i izražavanja nacionalne pripadnosti, proklamovanom Ustavom Savezne Republike Jugoslavije, niko ne sme pretrpeti štetu zbog svog opredeljenja ili izražavanja svoje nacionalne pripadnosti ili zbog uzdržavanja od takvog činjenja.

Zabranjena je svaka registracija pripadnika nacionalnih manjina koja ih protivno njihovoj volji obavezuje da se izjasne o svojoj nacionalnoj pripadnosti.

Zabranjena je svaka radnja i mera nasilne asimilacije pripadnika nacionalnih manjina.

Pravo saradnje sa sunarodnicima u zemlji i inostranstvu

Član 6.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da slobodno zasnivaju i održavaju miroljubive odnose unutar Savezne Republike Jugoslavije i van njenih granica s licima koja zakonito borave u drugim državama, posebno s onima sa kojima imaju zajednički etnički, kulturni, jezički i verski identitet ili zajedničko kulturno nasleđe.

Država može predvideti olakšice u cilju ostvarivanja prava iz stava 1. ovog člana.

Obaveza poštovanja ustavnog poretka, načela međunarodnog prava i javnog morala

Član 7.

Zabranjena je zloupotreba prava koja su predviđena ovim zakonom, koja je usmerena na nasilno rušenje ustavnog poretka, narušavanje teritorijalne celokupnosti Savezne Republike Jugoslavije ili republike članice, kršenje zajamčenih sloboda i prava čoveka i građanina i izazivanje nacionalne, rasne i verske netrpeljivosti i mržnje.

Prava koja su predviđena ovim zakonom ne smeju se koristiti radi ispunjenja ciljeva koji su suprotni načelima međunarodnog prava ili su upereni protiv javne bezbednosti, morala ili zdravlja ljudi.

Ostvarivanje prava koja su garantovana ovim zakonom ne može uticati na dužnosti i odgovornosti koje proističu iz državljanstva.

Zaštita stečenih prava

Član 8.

Ovim Zakonom se ne menjaju niti ukidaju prava pripadnika nacionalnih manjina stečena u skladu sa propisima koji su se primenjivali do

stupanja na snagu ovog zakona, kao i na prava stečena na osnovu međunarodnih ugovora kojima je Savezna Republika Jugoslavija pristupila.

DEO TREĆI

PRAVA NA OČUVANJE POSEBNOSTI

Izbor i upotreba ličnog imena

Član 9.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na slobodan izbor i korišćenje ličnog imena i imena svoje dece, kao i na upisivanje ovih ličnih imena u sve javne isprave, službene evidencije i zbirke ličnih podataka prema jeziku i pravopisu pripadnika nacionalne manjine.

Pravo iz stava 1. ovog člana ne isključuje paralelan upis imena i po srpskom pravopisu i pismu.

Pravo na upotrebu maternjeg jezika

Član 10.

Pripadnici nacionalnih manjina mogu slobodno upotrebljavati svoj jezik i pismo privatno i javno.

Službena upotreba jezika i pisma

Član 11.

Na teritoriji jedinice lokalne samouprave gde tradicionalno žive pripadnici nacionalnih manjina, njihov jezik i pismo mogu biti u ravnopravnoj službenoj upotrebi.

Jedinica lokalne samouprave će obavezno uvesti u ravnopravnu službenu upotrebu jezik i pismo nacionalne manjine ukoliko procenat pripadnika te nacionalne manjine u ukupnom broju stanovnika na njenoj teritoriji dostiže 15% prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva.

U jedinici lokalne samouprave gde je u trenutku donošenja ovog zakona jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi, isti će ostati u službenoj upotrebi.

Službena upotreba jezika nacionalnih manjina iz stava 1. ovog člana podrazumeva naročito: korišćenje jezika nacionalnih manjina u upravnom

i sudskom postupku i vođenje upravnog postupka i sudskog postupka na jeziku nacionalne manjine, upotrebu jezika nacionalne manjine u komunikaciji organa sa javnim ovlašćenjima sa građanima; izdavanje javnih isprava i vođenje službenih evidencija i zbirki ličnih podataka na jezicima nacionalnih manjina i prihvatanje tih isprava na tim jezicima kao punovažnih; upotreba jezika na glasačkim listićima i biračkim materijalu, upotreba jezika u radu predstavničkih tela.

Na teritorijama iz stava 2. ovog člana, imena organa koji vrše javna ovlašćenja, nazivi jedinica lokalne samouprave, naseljenih mesta, trgova i ulica i drugi toponimi ispisuju se i na jeziku dotične nacionalne manjine, prema njenoj tradiciji i pravopisu.

Savezni zakoni i propisi objavljuju se i na jezicima nacionalnih manjina, u skladu sa posebnim propisom.

Pripadnici nacionalnih manjina čiji broj u ukupnom stanovništvu Savezne Republike Jugoslavije dostiže najmanje 2% prema poslednjem popisu stanovništva, mogu se obratiti savezним organima na svom jeziku i imaju pravo da dobiju odgovor na tom jeziku.

Poslanik u Saveznoj skupštini koji pripada nacionalnoj manjini čiji broj u ukupnom stanovništvu Savezne Republike Jugoslavije dostiže najmanje 2% prema poslednjem popisu stanovništva ima pravo da se obraća Saveznoj skupštini na svom jeziku, što će se bliže urediti poslovniciма veća Savezne skupštine.

Pravo na negovanje kulture i tradicije

Član 12.

Izražavanje, čuvanje, negovanje, razvijanje, prenošenje i javno ispoljavanje nacionalne i etničke, kulturne, verske i jezičke posebnosti kao dela tradicije građana, nacionalnih manjina i njihovih pripadnika je njihovo neotuđivo individualno i kolektivno pravo.

U cilju očuvanja i razvoja nacionalne i etničke posebnosti, pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da osnivaju posebne kulturne, umetničke i naučne ustanove, društva i udruženja u svim oblastima kulturnog i umetničkog života.

Ustanove, društva i udruženja iz prethodnog stava samostalni su u radu. Država će učestvovati u finansiranju tih društava i udruženja u skladu sa svojim mogućnostima.

Za podsticanje i podršku ustanova, društava i udruženja iz stava 5. ovog člana mogu se osnivati posebne fondacije.

Muzeji, arhivi i institucije za zaštitu spomenika kulture čiji je osnivač država obezbediće predstavljanje i zaštitu kulturno-istorijskog nasleđa nacionalnih manjina sa svoje teritorije. Predstavnici nacionalnih saveta učestvovalaće u odlučivanju o načinu predstavljanja kulturno-istorijskog nasleđa svoje zajednice.

Školovanje na maternjem jeziku

Član 13.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na vaspitanje i obrazovanje na svom jeziku u institucijama predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja.

Ukoliko u trenutku donošenja ovog zakona ne postoji obrazovanje na jeziku nacionalne manjine u okviru sistema javnog obrazovanja za pripadnike nacionalne manjine iz stava 1. ovog člana, država je dužna da omogući organizovanje obrazovanja na jeziku nacionalne manjine, a do tog vremena obezbedi dvojezičnu nastavu ili izučavanje jezika nacionalne manjine s elementima nacionalne istorije i kulture za pripadnike nacionalne manjine.

Za ostvarivanje prava iz st. 1. i 2. ovog člana može se propisati određeni minimalan broj učenika, s tim da taj broj može da bude manji od minimalnog broja učenika koji je zakonom propisan za obezbeđenje odgovarajućih oblika nastave i obrazovanja.

Obrazovanje na jeziku nacionalne manjine ne isključuje obavezno učenje srpskog jezika.

Program nastave za potrebe obrazovanja iz stava 1. ovog člana, u delu koji se odnosi na nacionalni sadržaj, u znatnoj meri će sadržati teme koje se odnose na istoriju, umetnost i kulturu nacionalne manjine.

U izradi nastavnog plana za potrebe nastave predmeta koji izražavaju posebnost nacionalnih manjina na jeziku nacionalnih manjina, dvojezične nastave i učenje jezika nacionalnih manjina s elementima nacionalne kulture iz stava 1. ovog člana, obavezno učestvuju nacionalni saveti nacionalne manjine.

Plan i program rada u obrazovnim ustanovama i školama sa nastavom na srpskom jeziku, s ciljem pospešivanja tolerancije prema nacionalnim manjinama, treba da sadrži gradivo koje sadrži saznanja o istoriji,

kulturi i položaju nacionalnih manjina, te druge sadržaje koje pospešuju međusobnu toleranciju i suživot. Na teritorijama gde je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi, plan i program u obrazovnim ustanovama i školama sa srpskim nastavnim jezikom treba da sadrže mogućnost učenja jezika nacionalne manjine.

Član 14.

Za potrebe obrazovanja na jeziku nacionalnih manjina iz člana 13. stav 1. u okviru višeg i visokog obrazovanja obezbediće se katedre i fakulteti na jezicima nacionalnih manjina, ili dvojezično.

Pored višeg i visokog obrazovanja iz prethodnog stava ovog člana, fakultet će organizovati lektorat na jezicima nacionalnih manjina, gde će studenti pripadnici nacionalnih manjina moći da savladaju stručne termine i na jeziku nacionalne manjine.

Pored obaveza iz st. 1. i 2. ovog člana država će pomagati stručno osposobljavanje i terminološko usavršavanje nastavnika za potrebe obrazovanja iz stava 1. ovog člana.

Država će pospešivati međunarodnu saradnju, s ciljem da se omogući da pripadnici nacionalnih manjina studiraju u inostranstvu na maternjem jeziku i da se tako stečene diplome priznaju u skladu sa zakonom.

Član 15.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da osnuju i održavaju privatne obrazovne ustanove, škole ili univerzitet gde će se obrazovanje organizovati na jezicima nacionalnih manjina ili dvojezično, u skladu sa zakonom.

U finansiranju obrazovanja na jezicima nacionalnih manjina mogu učestvovati i domaće i strane organizacije, fondacije i privatna lica u skladu sa zakonom.

U slučaju finansijske i druge donacije iz prethodnog stava, država će obezbediti određene olakšice ili oslobađanje od dažbina.

Upotreba nacionalnih simbola

Član 16.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo izbora i upotrebe nacionalnih simbola i znamenja.

Nacionalni simbol i znamenje ne mogu biti identični sa simbolom i znamenjem druge države.

Nacionalne simbole, znamenja i praznike nacionalnih manjina predlažu nacionalni saveti. Simbole, znamenje i praznike nacionalnih manjina potvrđuje Savezni savet za nacionalne manjine.

Simboli i znamenja nacionalnih manjina mogu se službeno isticati tokom državnih praznika i praznika nacionalne manjine na zgradama i u prostorijama lokalnih organa i organizacija sa javnim ovlašćenjima na područjima na kojima je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi.

Uz znamenja i simbole nacionalne manjine, pri službenoj upotrebi iz stava 2. ovog člana, obavezno se ističu znamenja i simboli Savezne Republike Jugoslavije, odnosno republike članice.

Javno obaveštavanje na jezicima nacionalnih manjina

Član 17.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na potpuno i nepristrasno obaveštavanje na svom jeziku, uključujući pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmenu informacija i ideja putem štampe i drugih sredstava javnog obaveštavanja.

Država će u programima radija i televizije javnog servisa obezbediti informativne, kulturne i obrazovne sadržaje na jeziku nacionalne manjine, a može da osniva i posebne radio i televizijske stanice koje bi emitovale programe na jezicima nacionalnih manjina.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da osnivaju i održavaju medije na svom jeziku.

DEO ČETVRTI

DELOTVORNO UČEŠĆE U ODLUČIVANJU O PITANJIMA POSEBNOSTI, U VLASTI I UPRAVI

Savezni savet za nacionalne manjine

Član 18.

U cilju očuvanja, unapređenja i zaštite nacionalnih, etničkih, verskih, jezičkih i kulturnih posebnosti pripadnika nacionalnih manjina i u cilju

ostvarivanja njihovih prava, Savezna vlada Savezne Republike Jugoslavije će osnovati Savezni Savet za nacionalne manjine (u daljem tekstu: Savet).

Sastav i nadležnosti Saveta utvrdiće Savezna vlada.

Predstavnici nacionalnih saveta nacionalnih manjina biće članovi Saveta.

Nacionalni saveti nacionalnih manjina

Član 19.

Pripadnici nacionalnih manjina mogu izabrati nacionalne savete (u daljem tekstu: savet) radi ostvarivanja prava na samoupravu u oblasti upotrebe jezika i pisma, obrazovanja, informisanja i kulture.

Savet je pravno lice.

Savet ima najmanje 15 a najviše 35 članova, u zavisnosti od ukupnog broja pripadnika nacionalne manjine, koji se biraju na period od četiri godine.

Savet donosi svoj statut i budžet u skladu sa Ustavom i zakonom.

Savet se finansira iz budžeta i donacija.

Registar izabranih saveta vodi nadležni savezni organ.

Savet predstavlja nacionalnu manjinu u oblasti službene upotrebe jezika, obrazovanja, informisanja na jeziku nacionalne manjine i kulture, učestvuje u procesu odlučivanja ili odlučuje o pitanjima iz tih oblasti i osniva ustanove iz ovih oblasti.

Organi države, teritorijalne autonomije ili jedinice lokalne samouprave, prilikom odlučivanja o pitanjima iz stava 7. ovog člana, zatražiće mišljenje saveta.

Savet se može obratiti organima vlasti iz stava 8. ovog člana u vezi sa svim pitanjima koja utiču na prava i položaj nacionalne manjine.

Deo ovlašćenja iz oblasti pomenutih u stavu 7. ovog člana može se poveriti savetima, a država će obezbediti finansijska sredstva potrebna za vršenje ovih nadležnosti.

Pri utvrđivanju obima i vrste ovlašćenja iz stava 10. ovog člana vodi se računa i o zahtevu nacionalnog saveta.

Saveti će se formirati na principima dobrovoljnosti, izbornosti, proporcionalnosti i demokratskičnosti.

Izborna pravila o izboru nacionalnih saveta regulisaće se zakonom.

Savezni fond za nacionalne manjine

Član 20.

Osniva se Savezni fond za podsticanje društvenog, ekonomskog, kulturnog i opšteg razvoja nacionalnih manjina (u daljem tekstu: Fond).

Fond će učestvovati u finansiranju aktivnosti i projekata iz budžetskih sredstava vezanih za poboljšanje položaja i razvijanje kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina.

Savezna Vlada će doneti bliže propise kojima će utvrditi sastav i delatnost Fonda.

Učestvovanje u javnom životu i ravnopravnost pri zapošljavanju u javnoj službi

Član 21.

Prilikom zapošljavanja u javnim službama, uključujući policiju, vodi se računa o nacionalnom sastavu stanovništva, odgovarajućoj zastupljenosti i o poznavanju jezika koji se govori na području organa ili službe.

DEO PETI

ZAŠTITA PRAVA I SLOBODA MANJINA

Zabrana narušavanja prava manjina

Član 22.

Zabranjuju se mere koje menjaju odnos stanovništva u oblastima naseljenim nacionalnim manjinama i koje otežavaju uživanje i ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina.

Sudska i ustavnosudska zaštita prava

Član 23.

U cilju zaštite svojih prava, pripadnici nacionalnih manjina i nacionalni saveti nacionalnih manjina mogu podneti tužbu za naknadu štete nadležnom sudu.

U skladu sa odredbama Zakona o Saveznom ustavnom sudu, Savezno ministarstvo nacionalnih i etničkih zajednica i nacionalni savet

nacionalne manjine biće ovlašćeni da ulože ustavnu žalbu Saveznom ustavnom sudu u slučaju da procene da je došlo do povrede ustavnih prava i sloboda pripadnika nacionalne manjine, ili u slučaju da im se obrati pripadnik nacionalne manjine koji smatra da je povređen u svojim ustavnim pravima i slobodama.

DEO ŠESTI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 24.

Do donošenja zakona iz člana 19. stav 13. ovog zakona, nacionalne savete biraće skupštine elektora nacionalnih manjina.

Elektori nacionalnih manjina iz stava 1. ovog člana mogu biti savezni i republički poslanici i poslanici u skupštinama autonomnih pokrajina koji su na te funkcije izabrani zbog svoje pripadnosti nacionalnoj manjini ili koji se izjašnjavaju kao pripadnici manjine i govore jezik manjine.

Elektori nacionalnih manjina iz stava 1. ovog člana mogu biti i odbornici koji pripadaju nacionalnoj manjini, a izabrani su u jedinicama lokalne samouprave u kojima je manjinski jezik u službenoj upotrebi.

Pravo da bude elektor ima i svaki građanin koji se izjašnjava kao pripadnik nacionalne manjine i njegovu kandidaturu podržava najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine sa biračkim pravom, ili ga kandiduje jedna nacionalna organizacija ili udruženje nacionalne manjine.

Ostala pitanja u vezi sa nadležnošću i načinom rada skupština elektora nacionalnih manjina urediće savezni organ nadležan za prava manjina u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 25.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu SRJ“.

USTAV SRBIJE – ZAŠTITA LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA I SLOBODA

3. Prava pripadnika nacionalnih manjina

Osnovna odredba

Član 75.

Pripadnicima nacionalnih manjina, pored prava koja su Ustavom za-
jamčena svim građanima, jamče se dodatna, individualna ili kolektivna pra-
va. Individualna prava ostvaruju se pojedinačno, a kolektivna u zajednici sa
drugima, u skladu sa Ustavom, zakonom i međunarodnim ugovorima.

Putem kolektivnih prava pripadnici nacionalnih manjina, neposred-
no ili preko svojih predstavnika, učestvuju u odlučivanju ili sami odlučuju
o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, obrazovanje, obavešta-
vanje i službenu upotrebu jezika i pisma, u skladu sa zakonom.

Radi ostvarenja prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, oba-
veštavanju i službenoj upotrebi jezika i pisma, pripadnici nacionalnih
manjina mogu izabrati svoje nacionalne savete, u skladu sa zakonom.

Zabrana diskriminacije nacionalnih manjina

Član 76.

Pripadnicima nacionalnih manjina jamči se ravnopravnost pred za-
konom i jednaka zakonska zaštita.

Zabranjena je bilo kakva diskriminacija zbog pripadnosti nacional-
noj manjini.

Ne smatraju se diskriminacijom posebni propisi i privremene mere
koje Republika Srbija može uvesti u ekonomskom, socijalnom, kultur-
nom i političkom životu, radi postizanja pune ravnopravnosti između

* „Službeni glasnik RS“, br. 98/06.

pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini, ako su usmerene na uklanjanje izrazito nepovoljnih uslova života koji ih posebno pogađaju.

Ravnopravnost u vođenju javnih poslova

Član 77.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju, pod istim uslovima kao ostali građani, pravo da učestvuju u upravljanju javnim poslovima i da stupaju na javne funkcije.

Pri zapošljavanju u državnim organima, javnim službama, organima autonomne pokrajine i jedinica lokalne samouprave vodi se računa o nacionalnom sastavu stanovništva i odgovarajućoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina.

Zabrana nasilne asimilacije

Član 78.

Zabranjena je nasilna asimilacija pripadnika nacionalnih manjina.

Zaštita pripadnika nacionalnih manjina od svake radnje usmerene ka njihovoj nasilnoj asimilaciji uređuje se zakonom.

Zabranjeno je preduzimanje mera koje bi prouzrokovale veštačko menjanje nacionalnog sastava stanovništva na područjima gde pripadnici nacionalnih manjina žive tradicionalno i u značajnom broju.

Pravo na očuvanje posebnosti

Član 79.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo: na izražavanje, čuvanje, negovanje, razvijanje i javno izražavanje nacionalne, etničke, kulturne i verske posebnosti; na upotrebu svojih simbola na javnim mestima; na korišćenje svog jezika i pisma; da u sredinama gde čine značajnu populaciju, državni organi, organizacije kojima su poverena javna ovlašćenja, organi autonomnih pokrajina i jedinica lokalne samouprave vode postupak i na njihovom jeziku; na školovanje na svom jeziku u državnim ustanovama i ustanovama autonomnih pokrajina; na osnivanje privatnih obrazovnih ustanova; da na svom jeziku koriste svoje ime i prezime; da

u sredinama gde čine značajnu populaciju, tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica, naselja i topografske oznake budu ispisane i na njihovom jeziku; na potpuno, blagovremeno i nepristrasno obaveštavanje na svom jeziku, uključujući i pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmenu obaveštenja i ideja; na osnivanje sopstvenih sredstava javnog obaveštavanja, u skladu sa zakonom.

U skladu s Ustavom, na osnovu zakona, pokrajinskim propisima mogu se ustanoviti dodatna prava pripadnika nacionalnih manjina.

Pravo na udruživanje i na saradnju sa sunarodnicima

Član 80.

Pripadnici nacionalnih manjina mogu da osnivaju prosvetna i kulturna udruženja koja dobrovoljno finansiraju.

Republika Srbija priznaje prosvetnim i kulturnim udruženjima nacionalnih manjina posebnu ulogu u ostvarivanju prava pripadnika nacionalnih manjina.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na nesmetane veze i saradnju sa sunarodnicima izvan teritorije Republike Srbije.

Razvijanje duha tolerancije

Član 81.

U oblasti obrazovanja, kulture i informisanja Srbija podstiče duh tolerancije i međukulturnog dijaloga i preduzima efikasne mere za unapređenje uzajamnog poštovanja, razumevanja i saradnje među svim ljudima koji žive na njenoj teritoriji, bez obzira na njihov etnički, kulturni, jezički ili verski identitet.

ZAKON O NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina (u daljem tekstu: nacionalni saveti) u oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma, postupak izbora nacionalnih saveta, njihovo finansiranje i druga pitanja od značaja za rad nacionalnih saveta.

Član 2.

Radi ostvarivanja prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, obaveštavanju i službenoj upotrebi jezika i pisma, pripadnici nacionalnih manjina u Republici Srbiji mogu da izaberu svoje nacionalne savete.

Nacionalni savet predstavlja nacionalnu manjinu u oblasti obrazovanja, kulture, obaveštavanja na jeziku nacionalne manjine i službene upotrebe jezika i pisma, učestvuje u procesu odlučivanja ili odlučuje o pitanjima iz tih oblasti i osniva ustanove, privredna društva i druge organizacije iz ovih oblasti.

Član 3.

Ministarstvo nadležno za poslove ljudskih i manjinskih prava (u daljem tekstu: Ministarstvo) vodi registar nacionalnih saveta.

Upis u registar vrši se na osnovu zahteva za upis, koji predsednik nacionalnog saveta podnosi u roku od 30 dana od dana konstituisanja saveta.

Upisom u registar nacionalni savet stiče svojstvo pravnog lica.

Član 4.

Upis u registar vrši se u roku od 30 dana od dana prijema urednog zahteva.

* „Službeni glasnik RS“, br. 72/09.

U registar se upisuje: naziv i sedište nacionalnog saveta, ime i prezime, jedinstven matični broj i prebivalište predsednika nacionalnog saveta, datum donošenja statuta, odnosno izmena i dopuna statuta, broj i datum rešenja o upisu u registar.

Podaci upisani u registar su javni.

Ministarstvo bliže uređuje sadržinu i način vođenja registra.

Član 5.

Nacionalni savet može da stiče i otuđuje pokretnu i nepokretnu imovinu, a na osnovu odluke nadležnog organa može da bude i korisnik sredstava u javnoj svojini, u skladu sa zakonom.

Član 6.

Nacionalni savet ima statut.

Statutom se uređuju:

- 1) delatnost nacionalnog saveta;
- 2) broj članova nacionalnog saveta, u skladu sa zakonom;
- 3) sedište nacionalnog saveta;
- 4) naziv, simbol i pečat nacionalnog saveta;
- 5) broj i način izbora članova organa nacionalnog saveta;
- 6) druga tela nacionalnog saveta, broj članova i postupak izbora članova tih tela;
- 7) priznanja i način njihove dodele, i
- 8) druga pitanja od značaja za rad nacionalnog saveta.

Nacionalni savet je dužan da, u roku od 30 dana od dana donošenja izmena i dopuna statuta, obavesti o tome Ministarstvo i dostavi izmene i dopune statuta, kao i zapisnik sa sednice na kojoj su usvojene.

II. STATUSNA PITANJA NACIONALNOG SAVETA

1. Organi nacionalnog saveta

Član 7.

Nacionalni savet ima predsednika, izvršni organ, odbore za obrazovanje, kulturu, obaveštavanje i službenu upotrebu jezika i pisma.

Statutom se mogu utvrditi konsultativna i druga tela nacionalnog saveta.

Predsednik nacionalnog saveta predstavlja i zastupa nacionalni savet.
Predsednik nacionalnog saveta bira se iz reda članova nacionalnog saveta.

Rad nacionalnog saveta je javan.

Član 8.

Nacionalni savet punovažno odlučuje ako je na sednici prisutno više od polovine članova nacionalnog saveta.

Statut nacionalnog saveta je usvojen ako za njega glasa više od polovine od ukupnog broja članova nacionalnog saveta.

Predsednik nacionalnog saveta i predsednik izvršnog organa nacionalnog saveta su izabrani ako je za njih glasalo više od polovine od ukupnog broja članova nacionalnog saveta.

Ostale odluke nacionalni savet donosi većinom prisutnih članova, ukoliko se statutom ne propiše kvalifikovana većina.

2. Broj članova nacionalnog saveta

Član 9.

Nacionalni savet ima najmanje 15, a najviše 35 članova.

U slučaju nacionalne manjine čiji je broj, prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva, manji od 10.000 lica ili nije posebno iskazan nacionalni savet broji 15 članova.

U slučaju nacionalne manjine čiji je broj, prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva, veći od 10.000 ali manji od 20.000 lica nacionalni savet broji 19 članova.

U slučaju nacionalne manjine čiji je broj, prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva, između 20.000 i 50.000 lica nacionalni savet broji 23 člana.

U slučaju nacionalne manjine čiji je broj, prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva, između 50.000 i 100.000 lica nacionalni savet broji 29 članova.

U slučaju nacionalne manjine čiji je broj, prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva, veći od 100.000 lica nacionalni savet broji 35 članova.

Mandat članova nacionalnog saveta traje četiri godine.

Mandat prvog saziva nacionalnog saveta započinje od dana upisa u registar nacionalnih saveta.

III. NADLEŽNOSTI NACIONALNOG SAVETA

1. Opšte nadležnosti

Član 10.

Nacionalni savet, u skladu sa zakonom i svojim statutom, preko svojih organa samostalno:

- 1) donosi i menja statut nacionalnog saveta;
- 2) donosi finansijski plan, finansijski izveštaj i završni račun;
- 3) raspolaze sopstvenom imovinom;
- 4) odlučuje o nazivu, simbolima i pečatu nacionalnog saveta;
- 5) utvrđuje predloge nacionalnih simbola, znamenja i praznika nacionalne manjine;
- 6) osniva ustanove, udruženja, fondacije, privredna društva u oblastima kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma u drugim oblastima od značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine;
- 7) predlaže predstavnika nacionalne manjine u savetu za međunarodne odnose u jedinici lokalne samouprave;
- 8) ustanovljava i dodeljuje priznanja;
- 9) inicira donošenje i prati sprovođenje zakona i drugih propisa iz oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma;
- 10) učestvuje u pripremi propisa i predlaže izmenu i dopunu propisa kojima se uređuju Ustavom garantovana prava nacionalnih manjina u oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma;
- 11) predlaže posebne propise i privremene mere u oblastima u kojima se ostvaruje pravo na samoupravu, radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini;
- 12) pokreće postupak pred Ustavnim sudom, Zaštitnikom građana, pokrajinskim i lokalnim ombudsmanom i drugim nadležnim organima, kada proceni da je došlo do povrede Ustavom i zakonom garantovanih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina;
- 13) pokreće postupak iz tačke 12) ovog člana u ime pripadnika nacionalne manjine, uz prethodno pribavljeno pismeno ovlašćenje;

- 14) zauzima stavove, pokreće inicijative i preduzima mere u vezi sa svim pitanjima koja su neposredno povezana sa položajem, identitetom i pravima nacionalne manjine;
- 15) odlučuje o drugim pitanjima koja su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.

2. Nadležnosti u oblasti obrazovanja

Osnivačka prava

Član 11.

Nacionalni savet može, u skladu sa zakonom, osnivati ustanove vaspitanja, obrazovanja, učeničkog i studentskog standarda i vršiti prava i obaveze osnivača.

Ustanove iz stava 1. ovog člana nacionalni savet osniva samostalno ili zajedno sa Republikom, autonomnom pokrajinom, jedinicom lokalne samouprave ili drugim pravnim licem u skladu sa zakonom.

Republika, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave kao osnivači ustanova iz stava 1. ovog člana mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet.

Učešće u upravljanju ustanovama

Član 12.

U ustanovama predškolskog vaspitanja i obrazovanja, i osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, u kojima se obrazovno-vaspitni rad izvodi i na jeziku nacionalne manjine, ili u kojima se izučava govor, jezik ili kultura nacionalne manjine kao poseban nastavni predmet, nacionalni savet:

- 1) daje mišljenje o predloženim kandidatima za članove upravnog, odnosno školskog odbora – predstavnicima jedinice lokalne samouprave;
- 2) u ustanovama u kojima se u većini odeljenja obrazovno-vaspitni rad izvodi na jeziku nacionalne manjine ili za koje je utvrđeno da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu, predlaže članove upravnog, odnosno školskog odbora – predstavnike jedinice lokalne samouprave;

- 3) daje mišljenje o kandidatu za direktora ustanove iz stava 1. tačka 1) ovog člana;
- 4) daje mišljenje u postupku razrešenja direktora i članova organa upravljanja u ustanovama iz stava 1. tač. 1) i 2) ovog člana;
- 5) daje prethodnu saglasnost za izbor direktora ustanova iz stava 1. tačka 2) ovog člana.

U ustanovama učeničkog i studentskog standarda čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, nacionalni savet:

- 1) predlaže jednog člana – predstavnika osnivača i daje mišljenje o ostalim kandidatima za članove upravnog odbora ustanova učeničkog standarda čije je sedište na teritoriji jedinice lokalne samouprave u kojoj je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi. Ako je u jedinici lokalne samouprave više jezika nacionalnih manjina u službenoj upotrebi, zainteresovani nacionalni saveti predlažu zajedničkog kandidata za člana upravnog odbora;
- 2) daje mišljenje o kandidatima za članove upravnih odbora ustanova studentskog standarda čije je sedište na teritoriji jedinice lokalne samouprave u kojoj je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi;
- 3) daje mišljenje u postupku izbora direktora ustanova učeničkog i studentskog standarda čije je sedište na teritoriji jedinice lokalne samouprave u kojoj je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi;
- 4) daje mišljenje u postupku razrešenja direktora i članova organa upravljanja iz stava 2. tač. 1) do 3) ovog člana.

Nacionalni savet nacionalne manjine čiji jezik nije u službenoj upotrebi ni u jednoj jedinici lokalne samouprave ima prava iz stava 2. tač. 1) do 4) ovog člana u jedinici lokalne samouprave u kojoj pripadnici nacionalne manjine koju on predstavlja čine više od 1% ukupnog stanovništva prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva.

U oblasti visokog obrazovanja u ustanovama čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, nacionalni savet daje mišljenje o kandidatima predloženim za organe rukovođenja i upravljanja visokoškolske ustanove na kojoj se nastava u celini ili delimično izvodi na jeziku nacionalne manjine.

Nastavni planovi i programi

Član 13.

Nacionalni savet:

- 1) predlaže Nacionalnom prosvetnom savetu opšte osnove predškolskog programa, nastavne planove i programe osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja i osnove vaspitnog programa, za sadržaje koji izražavaju posebnost nacionalne manjine, a naročito iz oblasti istorije, muzičkog vaspitanja i likovne umetnosti;
- 2) predlaže Nacionalnom prosvetnom savetu program osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja za jezik nacionalne manjine i jezik, odnosno govor nacionalne manjine s elementima nacionalne kulture;
- 3) daje mišljenje Nacionalnom prosvetnom savetu na nastavne programe srpskog jezika, kao nematernjeg;
- 4) predlaže ministru nadležnom za poslove obrazovanja mere i program vaspitnog rada sa učenicima u ustanovama učeničkog standarda, koji se odnose na afirmaciju međuetničke tolerancije i multikulturalizma;
- 5) daje mišljenje na školski i vaspitni program ustanova za koje je utvrđeno da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu.

Udžbenici i nastavna sredstva

Član 14.

Ako se obrazovno-vaspitni rad ostvaruje na jeziku nacionalne manjine, Nacionalni prosvetni savet predlaže ministru nadležnom za poslove obrazovanja davanje odobrenja za korišćenje udžbenika i nastavnih sredstava čiji sadržaji izražavaju posebnosti nacionalne manjine uz prethodnu saglasnost nacionalnog saveta.

Ministar nadležan za poslove obrazovanja daje odobrenje za korišćenje domaćih ili uvezenih udžbenika na jeziku nacionalne manjine u obrazovno-vaspitnom radu, na predlog nacionalnog saveta.

Druge nadležnosti u oblasti obrazovanja

Član 15.

Nacionalni savet u skladu sa zakonom:

- 1) predlaže jednog kandidata za zajedničku listu kandidata za izbor članova Nacionalnog prosvetnog saveta;

- 2) daje mišljenje u postupku donošenja akta o mreži predškolskih ustanova i osnovnih škola u jedinici lokalne samouprave u kojoj je u službenoj upotrebi jezik nacionalne manjine ili u kojoj se obrazovno-vaspitni rad izvodi na jeziku nacionalne manjine;
- 3) utvrđuje obrazovno-vaspitne ustanove od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine; ako je ukupan broj ustanova veći od četiri, za ustanove od posebnog značaja može se proglasiti najviše jedna četvrtina od ukupnog broja ustanova u kojima se nastava izvodi i na jeziku nacionalne manjine; ako je ukupan broj takvih ustanova manji od četiri, ustanovom od posebnog značaja može se proglasiti jedna od ustanova u kojima se nastava izvodi na jeziku nacionalne manjine, odnosno i na jeziku nacionalne manjine; u slučaju nacionalne manjine na čijem jeziku se ne izvodi nastava, pravila iz ove tačke se shodno primenjuju na ustanove u kojima se izučava jezik ili govor s elementima kulture nacionalne manjine;
- 4) daje mišljenje ministru nadležnom za poslove obrazovanja u postupku utvrđivanja mreže srednjih škola i ustanova učeničkog i studentskog standarda;
- 5) daje mišljenje ministru nadležnom za poslove obrazovanja u postupku davanja saglasnosti na obavljanje delatnosti škole van sedišta škole u kojoj se nastava izvodi na jeziku nacionalne manjine;
- 6) predlaže osnivaču, Republici, autonomnoj pokrajini ili jedinici lokalne samouprave osamostaljivanje izdvojenog odeljenja škole u kojem se nastava izvodi na jeziku nacionalne manjine;
- 7) daje mišljenje u postupku utvrđivanja broja učenika za upis u srednju školu, kao i u postupku davanja saglasnosti na broj učenika za sticanje stručne osposobljenosti, prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije;
- 8) daje mišljenje ministru nadležnom za poslove obrazovanja u postupku davanja saglasnosti na otvaranje odeljenja na jeziku nacionalne manjine za manje od 15 učenika;
- 9) ustanovama učeničkog i studentskog standarda daje mišljenje u postupku raspodele mesta u tim ustanovama;
- 10) daje mišljenje u postupku raspodele sredstava iz budžeta Republike, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave koja se dodeljuju putem javnog konkursa ustanovama i udruženjima u oblasti obrazovanja;

- 11) ustanovljava stipendije iz sopstvenih sredstava i svojim aktima propisuje kriterijume i postupak odlučivanja o dodeli stipendija i sprovodi postupak za dodeljivanje;
- 12) određuje predstavnika u Nacionalnom prosvetnom savetu koji učestvuje u njegovom radu bez prava odlučivanja, kada se na jeziku nacionalne manjine izvodi nastava u okviru obrazovnog sistema, a kada Nacionalni prosvetni savet razmatra pitanja od značaja za obrazovanje nacionalne manjine;
- 13) određuje svog predstavnika u Nacionalnom savetu za visoko obrazovanje koji je punopravni član ovog saveta kada se na jeziku nacionalne manjine u celini ili delimično izvodi nastava u okviru visokog obrazovanja;
- 14) obavlja i druge poslove iz ove oblasti utvrđene zakonom ili drugim propisima.

3. Nadležnosti u oblasti kulture

Osnivačka prava

Član 16.

Nacionalni savet može, u skladu sa zakonom, osnivati ustanove kulture radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulturne posebnosti i očuvanja nacionalnog identiteta nacionalne manjine i vršiti prava i obaveze osnivača.

Ustanove iz stava 1. ovog člana nacionalni savet osniva samostalno ili zajedno sa Republikom, autonomnom pokrajinom, jedinicom lokalne samouprave ili drugim pravnim licem, u skladu sa zakonom.

Republika, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave kao osnivači ustanova iz stava 1. ovog člana mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet.

Učešće u upravljanju ustanovama

Član 17.

U ustanovama kulture čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, za koje nacionalni savet utvrdi da su od posebnog značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine, nacionalni savet:

- 1) imenuje jednog člana upravnog odbora ustanove;
- 2) daje mišljenje o predloženim članovima upravnog odbora ustanove;
- 3) daje mišljenje u postupku izbora direktora ustanove.

Ako više nacionalnih saveta utvrdi da je neka ustanova u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta nacionalne manjine, nacionalni saveti imenuju po jednog člana upravnog odbora iz stava 1. tačka 1) ovog člana.

Druge nadležnosti u oblasti kulture

Član 18.

Nacionalni savet:

- 1) utvrđuje koje su ustanove i manifestacije u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta određene nacionalne manjine;
- 2) utvrđuje strategiju razvoja kulture nacionalne manjine;
- 3) utvrđuje koja su pokretna i nepokretna kulturna dobra od posebnog značaja za nacionalnu manjinu;
- 4) pokreće postupak pred nadležnim organom ili ustanovom za utvrđivanje statusa zakonom zaštićenih pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara od značaja za nacionalnu manjinu;
- 5) predlaže preduzimanje mera zaštite, sanacije i rekonstrukcije kulturnih dobara iz stava 1. tačka 4) ovog člana;
- 6) daje mišljenja i predloge u postupku izrade prostornih i urbanističkih planova u jedinici lokalne samouprave u kojoj se nalaze kulturna dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana;
- 7) predlaže obustavljanje izvršenja prostornih i urbanističkih planova ako smatra da se time ugrožavaju kulturna dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana;
- 8) daje prethodno mišljenje nadležnom organu u postupku izdavanja dozvole za premeštanje nepokretnog kulturnog dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana na novu lokaciju;
- 9) daje mišljenje u postupku osnivanja ili ukidanja biblioteka ili organizacionih jedinica biblioteka koje imaju fond knjiga na jeziku nacionalne manjine;
- 10) daje predlog za raspodelu sredstava koja se dodeljuju putem javnog konkursa iz budžeta Republike, autonomne pokrajine ili jedinice

- lokalne samouprave ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalne manjine u oblasti kulture;
- 11) predlaže najmanje jednog kandidata za zajedničku listu kandidata za izbor Nacionalnog saveta za kulturu;
 - 12) određuje svog predstavnika u Nacionalnom savetu za kulturu koji, bez prava odlučivanja, učestvuje u njegovom radu kada se razmatraju pitanja od značaja za kulturu nacionalne manjine;
 - 13) odlučuje o drugim pitanjima koja su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.

4. Nadležnosti u oblasti obaveštavanja

Osnivačka prava

Član 19.

Nacionalni savet može, na način utvrđen zakonom, samostalno ili zajedno sa drugim pravnim licem, osnivati ustanove i privredna društva za obavljanje novinsko-izdavačke i radio-televizijske delatnosti, štampanja i reprodukcije snimljenih medija i vršiti prava i obaveze osnivača.

Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave kao osnivač javnih preduzeća i ustanova u oblasti javnog informisanja, koji u celini ili pretežno vrše informisanje na jeziku nacionalne manjine mogu u sporazumu sa nacionalnim savetom u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet.

Učešće u upravljanju ustanovama

Član 20.

Nacionalni savet:

- 1) daje mišljenje u postupku imenovanja članova upravnog odbora, programskog odbora i generalnog direktora Radiodifuzne ustanove Srbije, ako ta ustanova emituje program na jeziku nacionalne manjine;
- 2) daje mišljenje u postupku imenovanja članova upravnog odbora, programskog odbora i generalnog direktora Radiodifuzne ustanove Vojvodine, ako ta ustanova emituje program na jeziku nacionalne manjine;
- 3) utvrđuje kriterijume za izbor odgovornog urednika programa na jeziku nacionalne manjine u ustanovi javnog servisa;

- 4) predlaže upravnom odboru radiodifuzne ustanove imenovanje odgovornog urednika programa na jeziku nacionalne manjine od kandidata koji se prijave i ispunjavaju uslove konkursa;
- 5) daje mišljenje o kandidatima za odgovornog urednika programa na jezicima nacionalnih manjina u radiodifuznoj ustanovi u kojoj se imenuje odgovorni urednik za više programa na jezicima nacionalnih manjina.

Druge nadležnosti u oblasti obaveštavanja

Član 21.

Nacionalni savet:

- 1) usvaja strategiju razvoja informisanja na jeziku nacionalne manjine, u skladu sa strategijom Republike Srbije;
- 2) daje predloge Republičkoj radiodifuznoj agenciji prilikom izrade Strategije razvoja radiodifuzije;
- 3) daje predlog za raspodelu sredstava koja se dodeljuju putem javnog konkursa iz budžeta Republike, autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave pravnim i fizičkim licima koja obavljaju informisanje na jeziku nacionalne manjine;
- 4) razmatra izveštaje Upravnog i Programskog odbora Radiodifuzne ustanove Srbije i Radiodifuzne ustanove Vojvodine i daje predloge i preporuke o programima na jeziku nacionalne manjine;
- 5) daje mišljenje i predloge Savetu Republičke radiodifuzne agencije, u vezi s informisanjem na jeziku nacionalne manjine;
- 6) određuje predstavnika u Savetu Republičke radiodifuzne agencije koji učestvuje u njegovom radu bez prava odlučivanja, kada se razmatraju pitanja u vezi s informisanjem na jeziku nacionalne manjine;
- 7) obavlja i druge poslove iz ove oblasti utvrđene zakonom i drugim propisima.

5. Nadležnosti u oblasti službene upotrebe jezika i pisma

Član 22.

Nacionalni savet:

- 1) utvrđuje tradicionalne nazive jedinica lokalne samouprave, naseljenih mesta i drugih geografskih naziva na jeziku nacionalne manjine, ako je na području jedinice lokalne samouprave ili naseljenog

- mesta jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi; nazivi koje je utvrdio nacionalni savet postaju nazivi u službenoj upotrebi pored naziva na srpskom jeziku i objavljuju se u „Službenom glasniku Republike Srbije“, a u slučaju nacionalnih saveta čije je sedište na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine u „Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine“;
- 2) predlaže nadležnom organu isticanje naziva jedinica lokalne samouprave, naseljenih mesta i drugih geografskih naziva na jeziku nacionalne manjine;
 - 3) predlaže utvrđivanje jezika i pisma nacionalne manjine kao službenog jezika i pisma u jedinici lokalne samouprave;
 - 4) predlaže promenu naziva ulica, trgova, gradskih četvrti, zaselaka, drugih delova naseljenih mesta i ustanova za koje je utvrđeno da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu;
 - 5) daje mišljenje u postupku utvrđivanja naziva ulica, trgova, gradskih četvrti, zaselaka i drugih delova naseljenih mesta, ako je na području jedinice lokalne samouprave ili naseljenog mesta jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi;
 - 6) predlaže nadležnom organu vršenje nadzora nad službenom upotrebom jezika i pisma nacionalne manjine;
 - 7) predlaže nadležnim organima mere i aktivnosti za unapređenje prevođenja propisa na jezike nacionalnih manjina koji su u službenoj upotrebi;
 - 8) preduzima mere i aktivnosti za unapređenje službene upotrebe jezika i pisma nacionalne manjine;
 - 9) odlučuje o drugim pitanjima iz ove oblasti koja su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.

6. Ništavost pravnih akata

Član 23.

Pojedinačni pravni akti iz čl. 12. do 15, čl. 17. i 18 i čl. 20. do 22. ovog zakona koji su doneti bez odgovarajućeg predloga ili mišljenja nacionalnog saveta su protivzakoniti, odnosno ništavi.

Ako nacionalni savet, i pored uredno dostavljenog zahteva nadležnog organa, u roku od 30 dana ne dostavi predlog ili mišljenje, akt iz stava 1. ovog člana se donosi i bez pribavljenog predloga, odnosno mišljenja.

7. Prenos osnivačkih prava

Član 24.

Na inicijativu nacionalnog saveta, Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave prenosi u celini ili delimično osnivačka prava nad:

- 1) obrazovno-vaspitnim ustanovama u kojima se nastava izvodi isključivo na jeziku nacionalne manjine;
- 2) ustanovama kulture čija je osnovna delatnost očuvanje i razvijanje kulture nacionalne manjine;
- 3) ustanovama koje obavljaju javno informisanje isključivo na jeziku nacionalne manjine.

Na inicijativu nacionalnog saveta, Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave prenosi u celini ili delimično osnivačka prava nad ustanovama koje nisu obuhvaćene tač. 1) do 3) stav 1. ovog člana ako su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu.

Organi iz st. 1. i 2. ovog člana sa nacionalnim svetom zaključuju ugovor o prenošenju osnivačkih prava u celosti ili delimično (u daljem tekstu: ugovor).

Ugovor sadrži međusobna prava i obaveze organa iz st. 1. i 2. ovog člana i nacionalnog saveta.

Ugovor uređuje prava upravljanja koja se prenose i godišnji obim sredstava koja se obezbeđuju u budžetu Republike, autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave za finansiranje delatnosti ustanove.

U pogledu budžetskog finansiranja, materijalni položaj ustanova čija se osnivačka prava u celini ili delimično prenose ne može biti nepovoljniji u odnosu na ustanove čija se osnivačka prava ne prenose na nacionalni svet.

IV. ODNOS SA REPUBLIČKIM ORGANIMA, ORGANIMA AUTONOMNE POKRAJINE I ORGANIMA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

Odnos sa republičkim organima

Član 25.

Nacionalni svet može podneti Narodnoj skupštini, Vladi i drugim državnim organima i posebnim organizacijama predloge, inicijative i mišljenja o pitanjima iz svoje nadležnosti.

Pre razmatranja i odlučivanja o pitanjima iz oblasti iz člana 2. ovog zakona, organi iz stava 1. ovog člana zatražiće mišljenje nacionalnih saveta.

Postupak pribavljanja mišljenja urediće se poslovnica organa iz stava 1. ovog člana.

Nacionalni savet može podneti inicijativu Vladi za ukidanje, odnosno poništenje propisa državnih organa i posebnih organizacija, koji nisu u skladu s odredbama ovog zakona i drugih zakona i propisa koji se odnose na nacionalne manjine.

Odnos sa organima autonomne pokrajine i organima jedinice lokalne samouprave

Član 26.

Nacionalni saveti daju predloge, inicijative i mišljenja o pitanjima koja se odnose na položaj nacionalnih manjina i na očuvanje posebnosti nacionalnih manjina organima autonomne pokrajine i organima jedinice lokalne samouprave.

Organi autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave, obavezni su da razmotre predloge, inicijative i mišljenja nacionalnih saveta i da preduzmu odgovarajuće mere.

U postupku donošenja opštih akata iz oblasti koje su navedene u članu 2. ovog zakona, organi autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave, zatražiće mišljenje nacionalnih saveta.

Postupak pribavljanja mišljenja urediće se poslovnica organa iz stava 1. ovog člana.

V. MEĐUNARODNA I REGIONALNA SARADNJA

Član 27.

Nacionalni savet, u skladu sa zakonom, sarađuje sa međunarodnim i regionalnim organizacijama, sa državnim organima, organizacijama i ustanovama u matičnim državama, kao i sa nacionalnim savetima ili sličnim telima nacionalnih manjina u drugim državama.

Predstavnici nacionalnog saveta učestvuju u pregovorima ili se konsultuju povodom pregovora o zaključivanju bilateralnih sporazuma sa matičnim državama, u delu koji se neposredno odnosi na prava nacionalnih manjina.

Predstavnici nacionalnih saveta učestvuju u radu mešovitih međudržavnih tela čiji je zadatak da nadziru sprovođenje bilateralnih međudržavnih sporazuma o zaštiti prava određene nacionalne manjine.

Član 28.

Predstavnici nacionalnih manjina, preko Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine, učestvuju u postupku zaključivanja, odnosno pristupanja međunarodnim ili regionalnim sporazumima koji se odnose na položaj i zaštitu prava nacionalnih manjina.

VI. IZBOR NACIONALNIH SAVETA

1. Zajedničke odredbe

Član 29.

Izbori za nacionalne savete mogu biti neposredni ili putem elektor-ske skupštine.

Nacionalne manjine će se same opredeliti kojem će od ova dva načina dati prioritet.

Neposredni izbori za nacionalne savete održaće se ako se do dana raspisivanja izbora, na poseban birački spisak nacionalne manjine, upiše više od 50% od ukupnog broja pripadnika nacionalne manjine, prema poslednjem popisu stanovništva, umanjenog za 20%.

Principi izbora nacionalnih saveta

Član 30.

Izbori za nacionalni savet zasnivaju se na principima slobode izbora, jednakosti izbornog prava, periodičnosti izbora i principu tajnog glasanja.

Posebna načela izbora su dobrovoljnost, proporcionalnost i demokracija.

Izborno pravo

Član 31.

Izborno pravo pripadnika nacionalnih manjina za izbor nacionalnih saveta uključuje prava pripadnika nacionalne manjine da: bira članove nacionalnog saveta, bude biran za člana nacionalnog saveta, predlaže

kandidate za članove nacionalnog saveta, bude informisan o izborima za nacionalne savete, o kandidatima za članove nacionalnog saveta, kao i o njihovim programima, bude upisan u poseban birački spisak nacionalne manjine, glasa za izbor nacionalnog saveta i pravo na zaštitu prava veza-nih za izbor nacionalnog saveta.

Aktivno biračko pravo

Član 32.

Pripadnik nacionalne manjine stiče pravo da bira članove nacionalnog saveta ako ispuni Ustavom i zakonom propisane opšte uslove za sticanje aktivnog biračkog prava.

Poseban uslov za sticanje aktivnog biračkog prava za neposredan izbor članova nacionalnog saveta je upis u poseban birački spisak nacionalne manjine, u skladu s odredbama ovog zakona.

Poseban uslov za sticanje aktivnog biračkog prava za izbor nacionalnog saveta nacionalne manjine putem elektorske skupštine je status elektora, koji se stiče prema odredbama ovog zakona.

Pasivno biračko pravo

Član 33.

Za člana nacionalnog saveta može biti biran pripadnik nacionalne manjine koji ispunjava uslove iz člana 32. ovog zakona i ne obavlja funkciju sudije, tužioca ili sudije Ustavnog suda.

Posebne odredbe o glasanju

Član 34.

Glasanje za izbor članova nacionalnog saveta organizuje se samo na teritoriji Republike Srbije.

Raspisivanje izbora

Član 35.

Odluku o raspisivanju izbora za nacionalni savet donosi ministar nadležan za poslove ljudskih i manjinskih prava (u daljem tekstu: ministar).

Odluka o izboru nacionalnog saveta donosi se najranije 120, a najkasnije 90 dana pre isteka mandata nacionalnog saveta.

Odluka o raspisivanju izbora sadrži: način izbora, broj članova nacionalnog saveta koji se bira, odredbe o započinjanju rokova za izborne radnje i dan u kojem se odvija glasanje.

Odluka o raspisivanju izbora objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Vreme održavanja izbora

Član 36.

Izbori za članove svih nacionalnih saveta održavaju se istovremeno.

Izbori moraju biti okončani najkasnije 15 dana pre isteka mandata na koji su izabrani članovi nacionalnog saveta.

Troškovi i takse

Član 37.

Podnesci koji se odnose na izbor nacionalnog saveta i sudska overa potpisa ne podležu plaćanju taksi.

Finansijska sredstva za sprovođenje izbora nacionalnog saveta obezbeđuju se iz budžeta Republike Srbije.

Organizovanje izbora

Član 38.

Sve poslove organizovanja i sprovođenja izbora za nacionalne savete obavljaju Ministarstvo i organi za sprovođenje izbora, u skladu s ovim zakonom.

Obaveze sredstava javnog obaveštavanja u vezi s izborima nacionalnih saveta

Član 39.

Sredstva javnog obaveštavanja su dužna da, u skladu sa zakonom, prate tok izbornih aktivnosti i izveštavaju o izborima nacionalnih saveta.

Na informisanje u vezi s izborima nacionalnih saveta shodno se primenjuju zakoni koji uređuju javno informisanje u izbornom postupku.

Raspuštanje nacionalnog saveta i privremeni organ upravljanja

Član 40.

Ministarstvo raspušta nacionalni savet ako:

- 1) nacionalni savet ne zaseda duže od šest meseci;
- 2) ako ne izabere predsednika nacionalnog saveta u roku od 60 dana od konstituisanja nacionalnog saveta ili od prestanka funkcije predsednika;
- 3) ne donese statut u roku utvrđenom ovim zakonom.

Rešenje Ministarstva o raspuštanju nacionalnog saveta je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor.

Do konstituisanja novog saziva nacionalnog saveta tekuće i neodložne poslove iz nadležnosti i delatnosti nacionalnog saveta obavlja privremeni organ nacionalnog saveta koji čine predsednik i četiri člana.

Ministarstvo, iz reda članova nacionalnog saveta, rešenjem obrazuje privremeni organ, vodeći računa o zastupljenosti izbornih lista sa kojih su izabrani članovi nacionalnog saveta.

Mandat članova nacionalnog saveta i prestanak članstva u nacionalnom savetu

Član 41.

Članovi nacionalnog saveta biraju se na period od četiri godine i mogu ponovo biti birani na isti položaj.

Članu nacionalnog saveta prestaje članstvo u nacionalnom savetu pre isteka vremena na koje je izabran:

- 1) podnošenjem ostavke;
- 2) stupanjem na posao ili preuzimanjem funkcije nespojive sa članstvom u nacionalnom savetu;
- 3) gubitkom jednog od opštih uslova za sticanje aktivnog biračkog prava;
- 4) ako više od godinu dana ne učestvuje u radu nacionalnog saveta;
- 5) u slučaju smrti;
- 6) u slučaju prestanka prebivališta na teritoriji Republike Srbije;
- 7) ako je konačnom odlukom nadležnog organa brisan iz posebnog biračkog spiska pripadnika nacionalne manjine, ukoliko je nacionalni savet biran neposredno;

8) ako je pravnosnažnom presudom osuđen za krivično delo na kaznu zatvora u trajanju dužem od šest meseci.

Dan prestanka članstva u nacionalnom savetu konstatuje nacionalni savet na prvoj narednoj sednici posle prijema obaveštenja o nastupanju razloga za prestanak članstva u nacionalnom savetu.

Kada članu nacionalnog saveta prestane mandat, njegovo mesto u nacionalnom savetu zauzima kandidat sa izborne liste na kojoj se nalazio član kojem je prestao mandat, a kojeg imenuje predlagač liste.

Sazivanje prve sednice nacionalnog saveta

Član 42.

U roku od 30 dana od dana proglašenja konačnih rezultata izbora ministar saziva konstitutivnu sednicu nacionalnih saveta.

Shodna primena drugih zakona

Član 43.

Na izbor nacionalnog saveta i pitanja koja nisu uređena ovim zakonom shodno se primenjuju odredbe Zakona o izboru narodnih poslanika, Zakona o opštem upravnom postupku i Zakona o upravnom sporu.

2. Neposredni izbori članova nacionalnih saveta

Birački spiskovi

Član 44.

Ministarstvo sastavlja poseban birački spisak za nacionalne manjine koje su do stupanja na snagu ovog zakona osnovale nacionalni savet.

U slučaju da nacionalna manjina do stupanja na snagu ovog zakona nije formirala nacionalni savet, postupak iz stava 1. ovog člana može se pokrenuti ako, u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, Ministarstvo primi zahtev pripadnika ili organizacije takve nacionalne manjine, pod uslovom da je zahtev podržan sudski overenim potpisima najmanje 5% pripadnika te nacionalne manjine prema poslednjem popisu stanovništva. Ministarstvo rešenjem odlučuje o ispunjenosti uslova iz zahteva.

Ako se nacionalna manjina opredeli za izbor nacionalnog saveta nakon isteka roka iz stava 2. ovog člana, da bi postupak formiranja posebnog biračkog spiska bio pokrenut potrebno je da pre raspisivanja narednih izbora Ministarstvo primi zahtev pripadnika ili organizacije takve nacionalne manjine, pod uslovom da je zahtev podržan sudski overenim potpisima najmanje 5% pripadnika te nacionalne manjine prema poslednjem popisu stanovništva. Ministarstvo rešenjem odlučuje o ispunjenosti uslova iz zahteva.

Rešenje Ministarstva iz st. 2. i 3. ovog člana je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor.

Član 45.

Ministarstvo putem sredstava javnog informisanja obaveštava sve građane sa biračkim pravom, pripadnike nacionalnih manjina iz člana 44. st. 1. i 2. ovog zakona, da je obrazovanje posebnog biračkog spiska nacionalnih manjina započelo.

Svaki građanin sa biračkim pravom, pripadnik nacionalne manjine iz člana 44. st. 1, 2. i 3. ovog zakona, može na posebnom obrascu pismeno zatražiti da, u roku od 15 dana od dana podnošenja zahteva, bude upisan u poseban birački spisak odgovarajuće nacionalne manjine.

Član 46.

Prvi poseban birački spisak Ministarstvo privremeno zaključuje 120 dana nakon dana javnog objavljivanja da je obrazovanje posebnog biračkog spiska započelo i utvrđuje ukupan broj birača na posebnom biračkom spisku nacionalne manjine.

Ako su na osnovu utvrđenog broja birača na posebnom biračkom spisku nacionalne manjine ispunjeni uslovi za neposredan izbor nacionalnog saveta iz člana 29. ovog zakona, Ministarstvo raspisuje izbore u skladu sa članom 35. ovog zakona u roku od 15 dana od isteka roka iz stava 1. ovog člana.

Opšta pravila o posebnom biračkom spisku nacionalnih manjina

Član 47.

Poseban birački spisak je javna isprava u kojoj se vodi evidencija pripadnika nacionalnih manjina koji imaju biračko pravo.

Pripadnici nacionalnih manjina upisuju se u poseban birački spisak dobrovoljno.

Za svaku nacionalnu manjinu vodi se poseban jedinstveni birački spisak.

Pripadnik nacionalne manjine može biti upisan samo u jedan poseban birački spisak.

Član 48.

Poseban birački spisak vodi se po službenoj dužnosti.

Poseban birački spisak je jedinstven, stalan i redovno se ažurira, a posebno se ažurira u roku od 15 dana od dana donošenja odluke o raspisivanju izbora.

Član 49.

Podaci iz posebnog biračkog spiska uživaju posebnu zaštitu.

Zabranjeno je i kažnjivo svako korišćenje podataka iz posebnog biračkog spiska, osim u svrhu izbora nacionalnog saveta, kao i u svrhu ostvarivanja drugih prava nacionalnih manjina, ako je to propisano zakonom ili propisom autonomne pokrajine.

Član 50.

Poseban birački spisak sadrži: redni broj, lično ime, matični broj, pol, nacionalnu pripadnost, godinu rođenja, mesto prebivališta (ulica i broj kuće, selo, zaselak, naselje) i prostor za primedbu.

Član 51.

Poseban birački spisak vodi u elektronskoj formi Ministarstvo.

Posebne biračke spiskove po jedinicima lokalne samouprave vode, kao povereni posao, opštinske, odnosno gradske uprave u elektronskoj formi.

Poseban birački spisak zaključuje se rešenjem Ministarstva najkasnije 15 dana pre dana održavanja izbora.

Član 52.

Pripadnici nacionalne manjine upisuju se u poseban birački spisak kada ispune opšte uslove za sticanje biračkog prava propisane zakonom.

Svaki građanin sa biračkim pravom, pripadnik nacionalne manjine, može na posebnom obrascu pismeno zatražiti da bude upisan u poseban birački spisak.

Zahtev za upis u poseban birački spisak birač podnosi organu uprave jedinice lokalne samouprave prema mestu prebivališta, u pisanoj formi, na posebnom obrascu koji propisuje Ministarstvo i svojeručno ga potpisuje.

U poseban birački spisak ne mogu se upisati lica koja su pravosnažnom odlukom suda lišena poslovne sposobnosti. Ako su takva lica upisana u birački spisak, brisaće se iz njega, a kada im se pravosnažnom odlukom suda vrati poslovna sposobnost ponovo se upisuju u birački spisak.

Svaka ispravka i izmena u posebnom biračkom spisku može se izvršiti samo na lični zahtev birača.

Član 53.

Zahtev za brisanje iz posebnog biračkog spiska birač podnosi organu uprave jedinice lokalne samouprave prema mestu prebivališta, u pisanoj formi, na posebnom obrascu koji propisuje Ministarstvo i svojeručno ga potpisuje.

Birač može biti izbrisan iz posebnog biračkog spiska u slučajevima kada izgubi biračko pravo zbog neispunjenja jednog od opštih uslova za sticanje biračkog prava utvrđenih zakonom i na zahtev organa nadležnog za vođenje posebnog biračkog spiska uz pribavljanje dokaza iz službenih evidencija.

Organi koji vode službenu evidenciju o građanima dužni su da organima nadležnim za vođenje biračkih spiskova dostave podatke koji utiču na tačnost i ažurnost vođenja biračkih spiskova.

Član 54.

Poseban birački spisak i podaci koji se unose u ovaj spisak vode se istovremeno na srpskom jeziku i na jeziku i pismu nacionalne manjine za koju se vodi birački spisak.

Član 55.

Ministarstvo bliže uređuje način vođenja biračkog spiska i druga pitanja koja su potrebna za potpuno, tačno i ažurno vođenje biračkih spiskova.

Član 56.

Ako u postupku upisa u poseban birački spisak ili brisanja iz spiska, organ uprave jedinice lokalne samouprave koji vodi birački spisak odbije da izvrši upis birača u poseban birački spisak ili brisanje iz spiska, birač ima pravo da podnese žalbu Ministarstvu. Rešenje Ministarstva je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor.

Ministarstvo donosi rešenje o žalbi u roku do 15 dana.

Član 57.

Po zaključenju posebnog biračkog spiska, upis, brisanje, izmene, dopune i ispravke mogu se vršiti samo na osnovu odluke suda, u upravnom sporu, najkasnije deset dana pre dana određenog za održavanje izbora.

Član 58.

U toku trajanja mandata svih izabranih nacionalnih saveta, bez obzira na način izbora, posebni birački spiskovi se redovno ažuriraju. Pripadnici nacionalnih manjina koji su izabrali nacionalne savete mogu da zatraže od nadležnog organa da se njihovo ime upiše na poseban birački spisak ili da se briše sa posebnog biračkog spiska.

Ministarstvo je dužno da, pre raspisivanja narednih izbora, utvrdi koje su nacionalne manjine ispunile uslov da se održe neposredni izbori.

Član 59.

Nadzor nad primenom propisa kojima se uređuje vođenje posebnih biračkih spiskova u jedinicama lokalne samouprave vrši Ministarstvo.

Ako Ministarstvo utvrdi da se poseban birački spisak ne vodi na način propisan zakonom i propisima donesenim na osnovu zakona, naložiće nadležnom organu da otkloni utvrđene nepravilnosti.

Organi za sprovođenje izbora

Član 60.

Organi za sprovođenje izbora nacionalnih saveta su: Centralna izborna komisija (u daljem tekstu: CIK), Izborna komisija za biračko područje (u daljem tekstu: IKP) i birački odbori.

Uslove za rad organa za sprovođenje izbora obezbeđuje Ministarstvo.

Sastav Centralne izborne komisije

Član 61.

CIK čine članovi stalnog i proširenog sastava.

Stalni sastav CIK-a čine tri člana koje imenuje ministar. Članovi stalnog sastava mogu biti samo diplomirani pravnici.

Prošireni sastav CIK-a čine predstavnici predlagača izbornih lista. Dva ili više predlagača izbornih lista mogu sporazumno odrediti zajedničkog predstavnika u prošireni sastav CIK-a.

Članovi iz proširenog sastava CIK-a punopravno učestvuju u radu i odlučivanju.

Članovi stalnog sastava CIK-a imaju zamenike koji se biraju na način iz stava 2. ovog člana.

U radu CIK-a učestvuje predstavnik Republičkog zavoda za statistiku, bez prava odlučivanja.

Članovi stalnog sastava CIK-a biraju predsednika i sekretara CIK-a iz svojih redova.

Nadležnost Centralne izborne komisije

Član 62.

Nadležnosti CIK-a su:

- 1) stara se o zakonitom sprovođenju izbora;
- 2) organizuje tehničku pripremu za izbore;
- 3) prati primenu i daje objašnjenja u vezi sa primenom ovog zakona, u vezi sa neposrednim izborima članova nacionalnih saveta;
- 4) utvrđuje jedinstvene standarde za izborni materijal;
- 5) propisuje obrasce i pravila za sprovođenje izbornih radnji propisanih ovim zakonom;
- 6) određuje biračka područja koja čine teritorije jedne ili više susednih jedinica lokalne samouprave i objavljuje ih u „Službenom glasniku Republike Srbije“;
- 7) određuje i oglašava u „Službenom glasniku Republike Srbije“ broj i adresu biračkih mesta, najkasnije 20 dana pre dana određenog za održavanje izbora;
- 8) imenuje predsednika, članove i zamenike stalnog sastava Izborne komisije za biračko područje i biračkih odbora;

- 9) utvrđuje broj glasačkih listića za biračka mesta, overava ih i zajedno s overenim izvodom iz biračkog spiska, zapisnički, predaje izbornim komisijama biračkog područja;
- 10) utvrđuje da li je izborna lista sastavljena i podneta, u skladu s ovim zakonom i proglašava izbornu listu;
- 11) donosi rešenje o proglašenju zbirne izborne liste;
- 12) određuje način čuvanja i rukovanja izbornim materijalom;
- 13) utvrđuje i objavljuje rezultate izbora;
- 14) utvrđuje broj mandata koji pripadaju svakoj izornoj listi;
- 15) podnosi izveštaj Ministarstvu i obaveštava Narodnu skupštinu o sprovedenim izborima;
- 16) dostavlja podatke organima nadležnim za prikupljanje i obradu statističkih podataka;
- 17) obavlja i druge poslove predviđene ovim zakonom.

CIK donosi poslovnik o svom radu i pravila o radu IKP-a i biračkih odbora.

CIK je dužan da obrasce iz tačke 5) ovog člana stavi na raspolaganje učesnicima u izborima u roku od pet dana od dana raspisivanja izbora.

Sastav Izborne komisije za biračko područje

Član 63.

Sastav IKP-a čine predsednik i dva člana koje imenuje CIK na predlog predlagača izbornih lista.

Predsednik i članovi IKP-a imaju zamenike koji se imenuju na isti način kao i članovi.

Nadležnost Izborne komisije za biračko područje

Član 64.

IKP prima izborni materijal CIK-a i dostavlja ga biračkim odborima.

IKP prima izborni materijal od biračkih odbora sa biračkih mesta i dostavlja ga CIK-u.

O prijemu i dostavljanju izbornog materijala sastavlja se zapisnik o primopredaji.

IKP obavlja i druge poslove utvrđene aktima CIK-a.

Sastav biračkog odbora

Član 65.

Birački odbor čine predsednik i članovi stalnog i proširenog sastava. Stalni sastav biračkog odbora čine predsednik i najmanje dva člana. Prošireni sastav biračkog odbora čini po jedan predstavnik podnosi-laca izbornih lista. Dva ili više predlagača izbornih lista mogu odrediti zajedničkog predstavnika.

Predsednik i članovi stalnog sastava biračkog odbora imaju zamenike.

CIK obrazuje birački odbor i imenuje predsednika, stalne članove i njihove zamenike od lica koja su upisana u poseban birački spisak.

Nadležnost biračkog odbora

Član 66.

Birački odbor neposredno sprovodi glasanje na biračkom mestu, obez-beđuje pravilnost i tajnost glasanja, utvrđuje rezultate glasanja na biračkom mestu i obavlja druge poslove određene ovim zakonom.

Birački odbor se stara o održavanju reda na biračkom mestu za vreme glasanja.

Bliža pravila o radu biračkog odbora propisuje CIK.

Biračka mesta

Posebna biračka mesta

Član 67.

Glasanje za nacionalne savete odvija se na biračkim mestima koja utvrđuje CIK.

Određivanje biračkih mesta

Član 68.

CIK određuje biračka mesta na kojima se glasa o izboru nacionalnih saveta, rukovodeći se brojem pripadnika nacionalnih manjina koji žive na području na kojem se obrazuje biračko mesto, a upisani su u birački spisak.

Biračko mesto za izbor članova nacionalnih saveta određuje se ako na području na kojem se obrazuje biračko mesto ima najmanje 100, a naj-više 2.500 birača upisanih u poseban birački spisak.

Spisak biračkih mesta

Član 69.

Spisak biračkih mesta na kojima se odvija glasanje za nacionalne savete objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Uređenje biračkog mesta

Član 70.

Pravila u vezi s uređenjem biračkog mesta utvrđuje CIK.

Kandidovanje – izborne liste

Pravo kandidovanja

Član 71.

Izborne liste mogu, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, predlagati grupe birača upisanih u poseban birački spisak odgovarajuće nacionalne manjine, odnosno organizacije, udruženja građana, kao i političke organizacije nacionalne manjine (u daljem tekstu: predlagač).

Izbornu listu svojim potpisima mora podržati najmanje 1%, a ne manje od 50 birača upisanih u poseban birački spisak odgovarajuće nacionalne manjine.

Organizacijom, udruženjem ili političkom organizacijom nacionalne manjine smatra se organizacija, udruženje građana ili politička organizacija koja ima predznak jedne nacionalne manjine u svom nazivu ili je statutom određena kao organizacija, udruženje ili politička organizacija koja okuplja ili deluje u interesu pripadnika nacionalne manjine.

Potpisi za podršku treba da su overeni, u skladu s ovim zakonom.

Predlog iz stava 1. ovog člana može podneti samo lice koje je ovlastio predlagač izborne liste.

Izborna lista – struktura

Član 72.

Na izornoj listi se nalazi najviše onoliko kandidata koliko se članova nacionalnog saveta bira, a najmanje pet.

Nosioca izborne liste i redosled kandidata određuje predlagač.

Na izbornoj listi najmanje 30% mesta rezervisano je za manje zastupljen pol, s tim da je svako treće mesto na izbornoj listi rezervisano za manje zastupljen pol.

Ako izborna lista ne ispunjava uslove iz st. 1. i 3. ovog člana smatraće se da sadrži nedostatke za proglašenje izborne liste, a predlagač liste biće pozvan da otkloni nedostatke liste, u skladu s ovim zakonom.

Ako predlagač liste ne otkloni nedostatke iz stava 4. ovog člana, CIK će, u skladu s ovim zakonom, odbiti proglašenje izborne liste.

Povlačenje izborne liste

Član 73.

Predlagač izborne liste može povući listu najkasnije do dana utvrđivanja zbirne izborne liste.

Povlačenjem izborne liste prestaje članstvo predstavnika podnosioca liste u svim organima za sprovođenje izbora, kao i sva prava koja mu u tom svojstvu po odredbama ovog zakona pripadaju.

Naziv, utvrđivanje i proglašenje izborne liste

Član 74.

Izborna lista ima naziv koji određuje predlagač izborne liste.

Naziv izborne liste može uključiti ime i prezime lica, udruženja ili organizacije nacionalne manjine iz člana 71. ovog zakona koje predlagač odredi, kao i ime nosioca izborne liste.

Obrazac za podršku izbornoj listi

Član 75.

CIK propisuje oblik i sadržaj obrasca za prikupljanje potpisa i stavlja ga na raspolaganje učesnicima u izborima u roku od pet dana od dana raspisivanja izbora.

Birač može svojim potpisom podržati izbornu listu samo jednog predlagača. Svaki potpis iz stava 1. ovog člana mora biti overen u opštinskom sudu ili u opštinskoj upravi, odnosno mesnoj kancelariji.

Postupanje sa izbornom listom

Član 76.

Izborna lista dostavlja se CIK-u najkasnije 15 dana pre dana određenog za glasanje.

Uz izbornu listu, CIK-u se dostavlja dokumentacija, i to:

- 1) potvrda o upisu u poseban birački spisak nacionalne manjine za svakog kandidata sa izborne liste, u kojoj je naznačeno ime i prezime, datum rođenja, zanimanje i lični broj kandidata;
- 2) pismena izjava kandidata da prihvata kandidaturu;
- 3) dokaz o prebivalištu kandidata;
- 4) pismena saglasnost nosioca liste;
- 5) ovlašćenje za prikupljanje potpisa koje Ministarstvo daje licu koje podnosi izbornu listu;
- 6) na posebnom obrascu overeni potpisi birača koji su podržali određenu izbornu listu.

Proglašenje izborne liste

Član 77.

CIK proglašava izbornu listu predlagача odmah po prijemu izborne liste i prateće dokumentacije, a najkasnije u roku od 24 časa od prijema izborne liste.

Rešenje o proglašenju izborne liste iz stava 1. ovog člana CIK dostavlja bez odlaganja predlagачu.

Nedostaci izborne liste

Član 78.

Kada CIK utvrdi da izborna lista nije podneta blagovremeno doneće rešenje o odbacivanju izborne liste.

Kada CIK utvrdi da izborna lista sadrži nedostatke koji onemogućuju proglašenje izborne liste doneće, u roku od 24 časa od prijema izborne liste, zaključak kojim se predlagачu izborne liste nalaže da, najkasnije u roku od 48 časova od časa dostavljanja zaključka, otkloni te nedostatke. U zaključku se predlagачu izborne liste ukazuje na način otklanjanja nedostataka.

Kada CIK utvrdi da izborna lista sadrži nedostatke, odnosno ako utvrdi da nedostaci nisu otklonjeni, ili nisu otklonjeni u propisanom roku, doneće u narednih 48 časova rešenje o odbijanju proglašenja izborne liste.

Zbirna izborna lista

Član 79.

Zbirnu izbornu listu utvrđuje CIK, za svaku nacionalnu manjinu posebno.

Zbirna izborna lista uključuje sve izborne liste za svaku nacionalnu manjinu, sa ličnim imenima svih kandidata i podacima o godini rođenja, zanimanju i prebivalištu.

Redosled izbornih lista na zbirnoj izornoj listi utvrđuje se prema redosledu proglašenja izborne liste.

Zbirnu izbornu listu za svaku nacionalnu manjinu CIK objavljuje u „Službenom glasniku Republike Srbije“, najkasnije deset dana pre dana glasanja. Za dan proglašenja zbirne izborne liste uzima se dan njenog objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Predlagač izborne liste ima pravo da, u roku od 48 časova od dana objavljivanja zbirne izborne liste, izvrši, preko lica koje ovlasti, uvid u dokumentaciju koja je podneta uz proglašene izborne liste.

Član 80.

Po zaključenju posebnog biračkog spiska CIK objavljuje ukupan broj birača u celini, po jedinicama lokalne samouprave i biračkim mestima, u roku od 48 časova.

CIK sastavlja overeni izvod iz posebnog biračkog spiska za svako biračko mesto.

Izvod iz posebnog biračkog spiska, osim podataka iz člana 50. ovog zakona, sadrži naziv organa koji ga je sačinio, datum sačinjavanja i oznaku biračkog mesta za koje je izvod sačinjen.

Član 81.

Republički organi, organi autonomne pokrajine, organi jedinice lokalne samouprave, javne ustanove i drugi organi dužni su da, na zahtev birača, odmah izdaju javne isprave bitne za ostvarivanje biračkog prava, a najkasnije narednog dana od dana podnošenja zahteva.

Član 82.

Ministarstvo i organi jedinica lokalne samouprave dužni su da ovlašćenim predstavnicima podnosioca potvrđenih izbornih lista omogućе uvid u poseban birački spisak, kao i uvid u službenu dokumentaciju na osnovu koje organ nadležan za vođenje posebnog biračkog spiska vrši upis, brisanje, izmene, dopune ili ispravke biračkog spiska.

Uvid se vrši u službenim prostorijama organa kod kojih se službena dokumentacija nalazi.

Član 83.

Po predstavi podnosioca potvrđene izborne liste, Ministarstvo je dužno da izvrši kontrolu u roku od 24 časa od dana prijema predstavke.

Ministarstvo je dužno da dostavi podnosiocu predstavke primerak zapisnika o izvršenoj kontroli i primerak akta kojim se nadležnom organu nalaže preduzimanje određenih mera i radnji, u roku od 48 časova od dana izvršene inspekcijske kontrole.

Sprovođenje izbora

Glasanje

Član 84.

Birač glasa na biračkom mestu na kojem je upisan u izvod iz posebnog biračkog spiska.

Izuzetno, birač može da glasa i izvan biračkog mesta iz stava 1. ovog člana na način utvrđen Zakonom o izboru narodnih poslanika.

Način glasanja izvan biračkog mesta i broj birača koji su tako glasali unosi se u zapisnik o radu biračkog odbora.

Obaveštavanje birača o glasanju

Član 85.

Svatom biraču obavezno se, najkasnije pet dana pre dana održavanja izbora, dostavlja obaveštenje o danu i vremenu održavanja izbora, sa brojem i adresom biračkog mesta na kojem glasa i brojem pod kojim je upisan u izvod iz posebnog biračkog spiska.

Obaveštenje iz stava 1. ovog člana biračima dostavlja organ nadležan za vođenje biračkog spiska.

Način glasanja

Član 86.

Birač glasa lično.

Birač u toku održavanja izbora može glasati samo jedanput.

Glasanje je tajno.

Glasa se na overenim glasačkim listićima.

Na biračkom mestu i na 50 metara od biračkog mesta zabranjeno je isticanje svakog propagandnog materijala.

Ako se u toku glasanja naruše pravila iz st. 1. do 4. ovog člana birački odbor se raspušta, a glasanje na tom biračkom mestu se ponavlja.

Na biračkom mestu zabranjeno je korišćenje mobilnih telefona i drugih sredstava veza i komunikacija.

Bliža uputstva o merama kojima se obezbeđuje tajnost glasanja utvrđuje CIK.

Vreme glasanja na biračkom mestu

Član 87.

Biračka mesta se otvaraju u 7,00 časova, a zatvaraju u 20,00 časova. U toku tog vremena biračko mesto mora biti neprekidno otvoreno.

Biračima koji su se zatekli na biračkom mestu u trenutku zatvaranja omogućiće se da glasaju.

Za vreme glasanja članovi biračkog odbora ili njihovi zamenici moraju biti na biračkom mestu.

Održavanje reda na biračkom mestu

Član 88.

Ako se na biračkom mestu naruši red, birački odbor može prekinuti glasanje dok se red ne uspostavi. Razlozi i trajanje prekida glasanja unose se u zapisnik o radu biračkog odbora.

Ako je glasanje prekinuto duže od jednog časa, produžava se za onoliko vremena koliko je prekid trajao.

U prostoriji u kojoj se obavlja glasanje može biti prisutan samo onoliko broj birača koliko ima obezbeđenih mesta za tajnost glasanja.

Zabranjeno je zadržavanje na biračkom mestu lica koja, u skladu s ovim zakonom, nemaju prava i dužnosti u vezi sa sprovođenjem izbora.

Pripadnici policije na dužnosti mogu ući na biračko mesto samo ako su na biračkom mestu narušeni red i mir, na poziv predsednika biračkog odbora.

Zbog povrede odredaba st. 1. do 5. ovog člana može se podneti prigovor CIK-u, koji odlučuje da li će se glasanje na tom biračkom mestu ponoviti.

Izborni materijal

Jezik i pismo izbornog materijala

Član 89.

Celokupan izborni materijal i dokumentacija štampaju se dvojezično, na srpskom jeziku i ćirilичnom pismu i na jeziku i pismu nacionalne manjine čiji nacionalni savet se bira.

Glasački listić

Član 90.

Glasački listić sadrži:

- 1) redni broj ispred naziva izborne liste;
- 2) nazive izbornih lista, prema redosledu utvrđenom na zbirnoj izbornoj listi, sa ličnim imenom nosioca izborne liste;
- 3) napomenu da se glasa samo za jednu izbornu listu, zaokruživanjem rednog broja ispred naziva te liste.

Glasačke listiće priprema i overava CIK.

CIK utvrđuje broj glasačkih listića, koji mora biti jednak broju birača upisanih u poseban birački spisak.

Glasački listići štampaju se na jednom mestu, na hartiji zaštićenoj vodenim žigom.

Predlagač izborne liste dostavlja CIK-u ime lica koje ima pravo da prisustvuje štampanju, brojanju, pakovanju glasačkih listića i njihovom dostavljanju organima nadležnim za sprovođenje izbora.

CIK bliže propisuje oblik i izgled glasačkih listića, način i kontrolu njihovog štampanja i dostavljanje i rukovanje glasačkim listićima.

CIK bliže propisuje oblik i dimenzije glasačke kutije. Glasačke kutije moraju biti od providnog materijala.

CIK je dužan da za svaki birački odbor blagovremeno pripremi materijal za glasanje, a naročito potreban broj glasačkih listića, zbirnu izbornu listu, izvod iz posebnog biračkog spiska i obrazac zapisnika o radu biračkog odbora.

Primopredaju izbornog materijala obavlja IKP najkasnije 48 časova pre dana održavanja izbora.

IKP se, u saradnji sa upravom jedinice lokalne samouprave, stara o uređivanju biračkih mesta i priprema za svaki birački odbor potreban broj glasačkih kutija sa priborom za njihovo pečačenje i priborom za pisanje.

Na dan glasanja, pre početka glasanja, birački odbor utvrđuje da li je izborni materijal za to biračko mesto potpun i ispravan, da li je biračko mesto uređeno na način kojim se obezbeđuje tajnost glasanja i da li glasanje može početi. Navedeni podaci unose se u zapisnik o radu.

Zbirna izborna lista svake nacionalne manjine čiji nacionalni savet se bira na biračkom mestu, s nazivima izbornih lista i imenima kandidata, mora za vreme glasanja biti vidno istaknuta na biračkom mestu.

Sadržaj, oblik i način isticanja zbirne izborne liste propisuje CIK.

Predstavnici predlagača izbornih lista imaju pravo uvida u izborni materijal. Uvid se vrši u prostorijama CIK-a. Uvid u izborni materijal može se izvršiti u roku od pet dana od dana glasanja.

Čuvanje izbornog materijala

Član 91.

Izborni materijal čuva se najmanje četiri godine.

CIK propisuje način uvida i čuvanja izbornog materijala.

Glasanje

Član 92.

Birački odbor proverava glasačku kutiju u prisustvu birača koji prvi dođe na biračko mesto. Proverom se utvrđuje da li je glasačka kutija ispravna, prazna i pogodna da obezbedi sigurnost i tajnost sadržine glasačkih listića. Rezultat kontrole upisuje se u kontrolni list, koji potpisuju članovi biračkog odbora i birač koji je prvi došao na biračko mesto.

U glasačku kutiju ubacuje se kontrolni list, a zatim se ona u prisustvu prvog birača pečati, što se unosi u zapisnik o radu biračkog odbora.

Po otvaranju glasačke kutije, najpre se proverava da li u njoj postoji kontrolni list. Ako u glasačkoj kutiji nema kontrolnog lista, birački odbor se raspušta i imenuje se novi, a glasanje na tom biračkom mestu se ponavlja.

Obrazac kontrolnog lista i način pečaćenja glasačke kutije propisuje CIK.

Tok glasanja

Član 93.

Birač saopštava biračkom odboru svoje lično ime i predaje obaveštenje o glasanju, a ličnom kartom ili drugom ispravom dokazuje svoj identitet.

Birač ne može glasati bez podnošenja dokaza o svom identitetu. Predsednik ili član biračkog odbora, pošto utvrdi identitet birača, zaokružuje redni broj pod kojim je birač upisan u izvod iz posebnog biračkog spiska i objašnjava mu način glasanja.

Birač potpisuje birački spisak i preuzima glasački listić.

Svaki birač koji je pristupio glasanju i primio glasački materijal, specijalnim sprejom će biti obeležen kažiprst desne ruke, kao znak da je već glasao. Oznaka na kažiprstu traje najmanje 24 časa.

Članovi biračkog odbora ne smeju ni na koji način uticati na odluku birača.

Članovi biračkog odbora dužni su da biraču, na njegov zahtev, objasne način glasanja.

Članovi biračkog odbora dužni su da naročito paze da niko ne ometa birača prilikom popunjavanja glasačkog listića i da u potpunosti bude obezbeđena tajnost glasanja.

Na dan izbora ne mogu se vršiti nikakve promene u izvodima iz posebnih biračkih spiskova.

Ako se u toku glasanja povrede odredbe st. 5. do 8. ovog člana, CIK raspušta birački odbor, obrazuje novi birački odbor i određuje ponavljanje glasanja na tom biračkom mestu.

Način glasanja

Član 94.

Birač može glasati samo za jednu izbornu listu. Glasa se zaokruživanjem rednog broja ispred naziva izborne liste za koju se glasa.

Birač sam presavija glasački listić tako da se ne vidi kako je glasao i stavlja ga u glasačku kutiju, a zatim napušta biračko mesto.

Na glasanje izvan biračkog mesta shodno se primenjuju pravila o izboru narodnih poslanika.

Utvrđivanje rezultata izbora

Utvrđivanje rezultata izbora na biračkom mestu

Član 95.

Po završenom glasanju, birački odbor pristupa utvrđivanju rezultata glasanja na biračkom mestu.

Birački odbor utvrđuje broj neupotrebljenih glasačkih listića, stavlja ih u poseban omot koji pečati i broj unosi u zapisnik.

Na osnovu izvoda iz posebnog biračkog spiska, birački odbor utvrđuje ukupan broj birača koji su glasali.

Kad se glasačka kutija otvori, posle provere kontrolnog lista, važeći glasački listići odvajaju se od nevažećih i broj nevažećih listića se unosi u zapisnik.

Nevažeći glasački listić je nepopunjeni glasački listić, listić koji je popunjen tako da se ne može utvrditi za koju se izbornu listu glasalo i listić na kome je zaokruženo više od jedne izborne liste.

Ako je na glasačkom listiću zaokruženo ime i prezime prvog kandidata na izornoj listi ili je zaokružen naziv ili deo naziva izborne liste, odnosno ako su istovremeno zaokruženi redni broj i naziv izborne liste i ime i prezime prvog kandidata, takav izborni listić smatra se važećim.

Ako se utvrdi da je broj glasačkih listića u glasačkoj kutiji veći od broja birača koji su glasali, birački odbor se raspušta i imenuje novi, a glasanje na tom biračkom mestu se ponavlja.

Posle utvrđivanja rezultata glasanja, birački odbor u zapisnik o svom radu unosi: broj primljenih glasačkih listića, broj neupotrebljenih glasačkih listića, broj nevažećih glasačkih listića, broj važećih glasačkih listića, broj glasova datih za svaku izbornu listu, broj birača prema izvodu iz biračkog spiska i broj birača koji su glasali.

U zapisnik o radu biračkog odbora unose se i primedbe i mišljenja članova biračkog odbora, predlagača izbornih lista, kao i sve druge činjenice od značaja za glasanje.

Zapisnik o radu biračkog odbora potpisuju svi članovi biračkog odbora.

Zapisnik o radu biračkog odbora

Član 96.

Zapisnik o radu biračkog odbora sastavlja se na propisanom obrascu koji se štampa u šest primeraka.

Prvi primerak zapisnika s izbornim materijalom dostavlja se CIK-u.

Drugi primerak zapisnika ističe se na biračkom mestu na javni uvid.

Preostala četiri primerka zapisnika uručuju se predstavnicima predlagача izbornih lista koje su osvojile najveći broj glasova na tom biračkom mestu i to odmah ukoliko predlagач izborne liste ima predstavnika u biračkom odboru, a ukoliko ga nema, predstavnik predlagача izborne liste može preuzeti primerak zapisnika od CIK-a u roku od 12 časova od završetka glasanja.

Ostali predlagачи izbornih lista imaju pravo da, u roku od 12 časova od dostavljanja materijala sa biračkog mesta CIK-a, od CIK-a dobiju overenu fotokopiju zapisnika sa biračkog mesta.

Dostavljanje rezultata glasanja sa biračkog mesta

Član 97.

Po utvrđivanju rezultata glasanja, birački odbor bez odlaganja, a najkasnije u roku od 12 časova od časa zatvaranja biračkog mesta, dostavlja IKP-u: zapisnik o radu; izvod iz biračkog spiska; neupotrebljene i, odvojeno, upotrebljene glasačke listiće; nevažeće i, odvojeno, važeće glasačke listiće, kao i preostali izborni materijal.

IKP, najkasnije u roku od 24 časa od časa zatvaranja biračkog mesta, dostavlja CIK-u izborni materijal sa biračkih mesta sa svog biračkog područja.

U roku od 72 časa od zatvaranja biračkih mesta CIK zapisnički utvrđuje: ukupan broj birača upisanih u poseban birački spisak svake nacionalne manjine; broj birača koji je glasao na biračkim mestima; ukupan broj glasačkih listića primljenih na biračkim mestima; ukupan broj neupotrebljenih glasačkih listića; ukupan broj nevažećih glasačkih listića; ukupan broj važećih glasačkih listića; broj glasova datih za svaku od izbornih lista.

CIK utvrđuje rezultate izbora i o tome sačinjava poseban zapisnik.

CIK propisuje sadržaj i oblik obrasca zapisnika o svom radu.

Raspodela mandata po izbornim listama i nacionalnim manjinama

Član 98.

Svakoj izornoj listi pripada broj mandata srazmeran broju dobijenih glasova.

CIK raspodeljuje mandate primenom D'Ontovog pravila.

Mandati se raspodeljuju tako što se ukupan broj glasova koji je dobila svaka izborna lista, za svaki nacionalni savet posebno, deli brojevima od jedan do zaključno sa brojem ukupnog broja članova nacionalnog saveta koji je utvrđen u članu 9. ovog zakona.

Dobijeni količnici razvrstavaju se po veličini, a u obzir se uzima onoliko najvećih količnika koliko članova nacionalnog saveta se bira.

Ako dve izborne liste ili više izbornih lista dobiju iste količnike na osnovu kojih se dodeljuje jedan mandat, a nema više neraspodeljenih mandata, mandat će se dodeliti listi koja je ukupno dobila veći broj glasova.

Mandati koji pripadaju određenoj izornoj listi dodeljuju se kandidatima sa liste po redosledu po kojem su njihova imena navedena na listi.

Kada izornoj listi pripadne više mandata nego što je na toj listi predloženo kandidata za člana nacionalnog saveta, mandat se dodeljuje izornoj listi koja ima sledeći najveći količnik.

Objavljivanje rezultata izbora

Član 99.

CIK objavljuje u „Službenom glasniku Republike Srbije“ podatke o ukupnim rezultatima izbora za nacionalni savet svake od nacionalnih manjina, i to o:

- 1) broju birača upisanih u poseban birački spisak;
- 2) ukupnom broju birača koji su glasali;
- 3) broju primljenih glasačkih listića;
- 4) broju neupotrebljenih glasačkih listića;
- 5) broju upotrebljenih glasačkih listića;
- 6) broju nevažećih glasačkih listića;
- 7) broju važećih glasačkih listića;
- 8) broju glasova koji su dobile izborne liste;

9) broju mesta u nacionalnom savetu koji je dobila svaka od izbornih lista.

CIK rezultate izbora objavljuje u roku od 96 časova od časa završetka glasanja.

Od završetka glasanja do objavljivanja rezultata izbora CIK objavljuje preko sredstava obaveštavanja privremene podatke o rezultatima izbora.

Rezultati izbora objavljuju se u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

CIK izdaje članu nacionalnog saveta uverenje da je izabran.

3. Izbor za članove nacionalnih saveta putem elektorske skupštine

Zajedničke odredbe

Član 100.

Ako nacionalna manjina, u skladu s ovim zakonom, ne ispuni uslove za neposredne izbore, nacionalni savet bira skupština elektora nacionalne manjine.

Odlukom o održavanju elektorske skupštine Ministarstvo pokreće postupak za izbor nacionalnog saveta. Odluka se donosi u roku od 15 dana od dana kada se utvrdi da pripadnici određene nacionalne manjine nisu ispunili uslov za neposredne izbore.

U odluci se određuju datum i mesto održavanja elektorske skupštine. Odluka o raspisivanju izbora objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Datum i mesto održavanja elektorske skupštine objavljuju se u sredstvima javnog informisanja, sa javnim pozivom svim elektorima da blagovremeno podnesu potpune pismene prijave za učešće u elektorskoj skupštini.

Član 101.

Pravo da bude elektor ima i pripadnik nacionalne manjine, koga je za elektora imenovala organizacija ili udruženje nacionalne manjine.

Organizacijom, udruženjem ili političkom organizacijom nacionalne manjine smatra se organizacija, udruženje građana ili politička organizacija koja ima predznak jedne nacionalne manjine u svom nazivu ili je

statutom određena kao organizacija, udruženje ili politička organizacija koja okuplja ili deluje u interesu pripadnika nacionalne manjine.

Potpisi za podršku elektora treba da su overeni u skladu s ovim zakonom.

Predlog iz stava 1. ovog člana može podneti samo lice koje je ovlašćio predlagač izborne liste.

Član 102.

Lice koje ima pravo da bude elektor prilaže:

- 1) elektorsku prijavu koja sadrži izjavu da se lice prijavljuje za elektorsku skupštinu nacionalne manjine i lične podatke;
- 2) potvrdu o biračkom pravu;
- 3) pismenu izjavu o nacionalnoj pripadnosti;
- 4) dokaz o prebivalištu;
- 5) popunjene obrasce sa 100 potpisa pripadnika određene nacionalne manjine.

Lice koje ima pravo da bude elektor ispred organizacije ili udruženja nacionalne manjine, pored navedenih uslova iz stava 1. ovog člana, prilaže rešenje o registraciji organizacije ili udruženja i pismenu ispravu o odluci skupštine organizacije ili udruženja nacionalne manjine kojom je određeno za elektora nacionalne manjine.

Jedan pripadnik nacionalne manjine može popunjavanjem i potpisivanjem obrasca da podrži samo jednog elektora.

Ministarstvo propisuje oblik i sadržaj obrasca za prikupljanje potpisa birača koji podržavaju elektore.

Potpise može prikupljati samo kandidat za elektora koji ima ovlašćenje za prikupljanje potpisa izdato od Ministarstva.

Član 103.

Pismene prijave za učešće na elektorskoj skupštini dostavljaju se Ministarstvu najkasnije 30 dana pre održavanja elektorske skupštine. Ministarstvo upućuje pismeni poziv na elektorsku skupštinu svim elektorima koji su podneli potpune prijave.

Na postupak s elektorskim prijavama primenjuju se odredbe ovog zakona koje regulišu postupanje s izbornim listama za neposredne izbore članova nacionalnog saveta.

Član 104.

Elektorska skupština bira članove nacionalnog saveta proporcionalno veličini nacionalne manjine, u skladu sa članom 9. ovog zakona.

Mandat saziva nacionalnog saveta započinje od dana upisa u registar nacionalnih saveta.

Član 105.

Elektorska skupština se može održati ako je na njoj prisutno više od polovine elektora čije su elektorske prijave potvrđene.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, elektorska skupština se ne može održati ako na njoj ne prisustvuje:

- 1) najmanje 20 elektora kod nacionalnih manjina čiji broj prema poslednjem popisu stanovništva iznosi manje od 10.000 lica ili nije iskazan;
- 2) najmanje 30 elektora kod nacionalnih manjina čiji broj prema poslednjem popisu stanovništva iznosi više od 10.000 lica, ali manje od 20.000 lica;
- 3) najmanje 45 elektora kod nacionalnih manjina čiji broj prema poslednjem popisu stanovništva iznosi više od 20.000 lica, ali manje od 50.000 lica;
- 4) najmanje 60 elektora kod nacionalnih manjina čiji broj prema poslednjem popisu stanovništva iznosi više od 50.000 lica, ali manje od 100.000 lica;
- 5) najmanje 100 elektora kod nacionalnih manjina čiji broj prema poslednjem popisu stanovništva iznosi više od 100.000 lica.

Član 106.

Radom elektorske skupštine, do izbora predsednika elektorske skupštine, rukovodi najstariji elektor.

Član 107.

Elektorska skupština počinje svoj rad utvrđivanjem prisustva elektora uz pomoć spiska elektora koji dostavlja Ministarstvo.

Posle utvrđivanja broja prisutnih elektora, elektorska skupština nastavlja svoj rad izborom predsednika, potpredsednika, zapisničara i članova izborne komisije.

Član 108.

Elektorska skupština odlučuje javno, većinom glasova prisutnih elektora.

O izboru članova nacionalnog saveta, elektorska skupština odlučuje tajnim glasanjem.

Elektorska skupština može da odlučuje tajnim glasanjem i o drugim pitanjima, ako tako odluči.

Sprovođenje izbora

Član 109.

Elektorska skupština bira nacionalni savet po proporcionalnom sistemu.

Listu kandidata (u daljem tekstu: lista) za članove nacionalnog save-
ta može da predloži jedna četvrtina prisutnih elektora.

Na izbornoj listi je najmanje 30% mesta rezervisano za manje zastu-
pljen pol, s tim da je svako treće mesto na izbornoj listi rezervisano za
manje zastupljen pol.

Elektor može svojim glasom podržati samo jednu listu.

Na listi može biti najmanje pet, a najviše onoliko kandidata koliko na-
cionalni savet ima članova. Redosled kandidata određuje podnosilac liste.

Liste proglašava predsednik elektorske skupštine, utvrđujući njihov
redni broj i nosioca.

Elektori glasaju tajno, na unapred pripremljenim listićima, na koje
upisuju ime nosioca, odnosno broj liste.

Mandati se raspodeljuju primenom D'Ontovog pravila.

Mandati se raspodeljuju tako što se ukupan broj glasova koji je dobi-
la svaka izborna lista, za svaki nacionalni savet posebno, deli brojevima
od jedan do zaključno sa brojem ukupnog broja članova nacionalnog sa-
veta koji je utvrđen u članu 9. ovog zakona.

Dobijeni količnici razvrstavaju se po veličini, a u obzir se uzima ono-
liko najvećih količnika koliko članova nacionalnog saveta nacionalne ma-
njine se bira.

Ako dve izborne liste ili više izbornih lista dobiju iste količnike na
osnovu kojih se dodeljuje jedan mandat, a nema više neraspodeljenih man-
data, mandat će se dodeliti listi koja je ukupno dobila veći broj glasova.

Mandati koji pripadaju određenoj izbornoj listi dodeljuju se kandidatima sa liste po redosledu po kojem su njihova imena navedena na listi.

Kada izbornoj listi pripadne više mandata nego što je na toj listi predloženo kandidata za člana nacionalnog saveta, mandat se dodeljuje izbornoj listi koja ima sledeći najveći količnik.

4. Izbor novog saziva nacionalnog saveta

Član 110.

Posle prvih izbora nacionalnih saveta po ovom zakonu, izbori novih saziva nacionalnih saveta obaviće se neposredno ili putem elektorske skupštine.

Inicijativu za izbor novog saziva nacionalnog saveta pokreće predsednik nacionalnog saveta najranije šest meseci, a najkasnije tri meseca pre isteka mandata.

Ako predsednik nacionalnog saveta ne podnese inicijativu najkasnije tri meseca pre isteka mandata, Ministarstvo će pokrenuti inicijativu za izbor novog saziva.

Član 111.

Radom elektorske skupštine, do izbora predsednika elektorske skupštine, rukovodi predsednik nacionalnog saveta.

U slučaju sprečenosti predsednika nacionalnog saveta, do izbora elektorske skupštine radom elektorske skupštine rukovodi najstariji elektor.

VII. FINANSIRANJE DELATNOSTI NACIONALNOG SAVETA

Član 112.

Nacionalni savet donosi svoj godišnji finansijski plan, finansijski izveštaj i završni račun.

U godišnjem finansijskom planu nacionalnog saveta se iskazuju svi prihodi i rashodi nacionalnog saveta za kalendarsku godinu.

Godišnji finansijski plan se donosi po postupku i na način predviđen statutom nacionalnog saveta.

Nacionalni savet, u roku od 15 dana od dana donošenja finansijskog izveštaja ili završnog računa, primerak izveštaja ili računa dostavlja Ministarstvu.

Korišćenje sredstava

Član 113.

Stečena sredstva, u skladu s ovim zakonom, mogu se koristiti za finansiranje troškova za:

- 1) redovnu delatnost nacionalnog saveta;
- 2) finansiranje rada ustanova, fondacija, privrednih društava i organizacija čiji je osnivač ili suosnivač nacionalni savet, ustanova, fondacija, privrednih društava i drugih organizacija čija su osnivačka prava delimično ili u celini preneti na nacionalni savet.

U troškove redovne delatnosti nacionalnog saveta spadaju naročito:

- 1) finansiranje ili sufinansiranje programa i projekata u oblasti obrazovanja, kulture, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma nacionalne manjine;
- 2) troškovi za iznajmljivanje i korišćenje prostorija nacionalnog saveta;
- 3) zarade, porezi i doprinosi zaposlenih u nacionalnom savetu;
- 4) honorari i doprinosi za obavljen rad za potrebe nacionalnog saveta;
- 5) putni troškovi i dnevnice za službena putovanja;
- 6) nabavka kancelarijskog materijala i opreme za rad nacionalnog saveta.

Vrste sredstava

Član 114.

Sredstva za finansiranje rada nacionalnih saveta obezbeđuju se iz budžeta Republike Srbije, budžeta autonomne pokrajine i budžeta jedinice lokalne samouprave, donacija i ostalih prihoda.

Član 115.

Visina sredstava iz javnih izvora koja se obezbeđuju za finansiranje delatnosti nacionalnih saveta određuju se za svaku godinu Zakonom o

budžetu Republike Srbije, odnosno odlukama o budžetu AP Vojvodine i jedinica lokalne samouprave.

Sredstva iz stava 1. ovog člana koja se obezbeđuju u budžetu Republike Srbije raspoređuju se tako da se 30% raspoređuje u jednakim iznosima svim registrovanim nacionalnim savetima u Republici Srbiji, a ostatak sredstava (70%) srazmerno broju pripadnika određene nacionalne manjine koju nacionalni savet predstavlja, kao i ukupnom broju ustanova te nacionalne manjine u oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma i obimu aktivnosti tih ustanova.

Odluku o raspodeli sredstava iz budžeta Republike Srbije donosi Ministarstvo, imajući u vidu predloge nacionalnih saveta.

Sredstva iz stava 1. ovog člana koja se obezbeđuju u budžetu autonomne pokrajine raspoređuju se, u skladu s odlukom nadležnog organa autonomne pokrajine, nacionalnim savetima koji imaju sedište na teritoriji autonomne pokrajine.

Sredstva iz stava 1. ovog člana koja se obezbeđuju u budžetu jedinice lokalne samouprave raspoređuju se, u skladu s odlukom nadležnog organa jedinice lokalne samouprave, nacionalnim savetima koji predstavljaju nacionalne manjine koje u stanovništvu jedinice lokalne samouprave dostižu najmanje 10% ukupnog stanovništva ili nacionalnih manjina čiji je jezik u službenoj upotrebi na teritoriji jedinice lokalne samouprave.

Finansiranje rada ustanova čija su osnivačka prava preneta na nacionalne savete

Član 116.

Finansiranje rada ustanova ili drugih organizacija čija su osnivačka prava, delimično ili u celini, preneti na nacionalne savete vrši se iz istih izvora i na osnovu istih normativnih iz kojih su te ustanove ili organizacije finansirane pre prenošenja osnivačkih prava na nacionalne savete.

U ugovoru o prenosu osnivačkih prava na nacionalne savete uređuju se finansijske obaveze prethodnog osnivača prema ustanovi ili drugoj organizaciji čiji osnivač postaje nacionalni savet.

Nacionalni savet može obezbediti dopunska sredstva za rad i delatnost ustanova i drugih organizacija čija osnivačka prava su preneti na nacionalni savet.

Račun nacionalnog saveta, obaveza vođenja knjigovodstva i finansijska kontrola

Član 117.

Nacionalni savet ima račun.

Nacionalni savet je dužan da vodi knjigovodstvo o svim prihodima i rashodima.

Knjigovodstvo se vodi po poreklu, visini i strukturi prihoda i rashoda, u skladu sa propisima kojima se uređuje računovodstvo.

Knjigovodstvene evidencije prihoda i rashoda nacionalnog saveta su predmet godišnje revizije, u skladu sa propisima kojima se uređuje računovodstvo, i mogu biti predmet kontrole nadležnih organa.

Nacionalni savet je obavezan da vodi posebnu evidenciju o svojoj imovini.

Odgovorno lice

Član 118.

Statutom nacionalnog saveta određuje se lice odgovorno za finansijsko poslovanje, podnošenje izveštaja i vođenje knjiga nacionalnog saveta.

Ako nacionalni savet statutom ne odredi odgovorno lice, odgovornim licem će se smatrati predsednik nacionalnog saveta.

Budžetski fond za nacionalne manjine

Član 119.

Nacionalni saveti učestvuju u postupku raspodele sredstava budžetskog fonda za nacionalne manjine, koja se dodeljuju javnim konkursom za finansiranje programa i projekata iz oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma nacionalnih manjina.

Budžetskim fondom za nacionalne manjine upravlja Ministarstvo.

VIII. NADZOR

Član 120.

Nadzor nad zakonitošću rada i akata nacionalnih saveta, u skladu s Ustavom i zakonom, vrši Ministarstvo.

Nacionalni savet je dužan da ministarstvu koje vrši nadzor nad zakonitošću rada i akata, na njegov zahtev, u roku od osam dana dostavi tražene podatke, spise i isprave.

Za dostavljanje traženih podataka, spisa i isprava odgovoran je predsednik nacionalnog saveta.

Član 121.

Nadležno ministarstvo pokrenuće postupak za ocenu ustavnosti i zakonitosti statuta, propisa ili drugog opšteg akta nacionalnog saveta pred Ustavnim sudom, ako smatra da taj akt nije u saglasnosti s Ustavom, zakonom ili drugim republičkim propisom.

Nadležni organ autonomne pokrajine pokrenuće postupak iz stava 1. ovog člana, ako smatra da akt nije u saglasnosti sa pokrajinskim propisom.

Član 122.

Ministarstvo je dužno da obustavi od izvršenja akt nacionalnog save-ta za koji smatra da nije u saglasnosti s Ustavom, zakonom ili drugim propisom, rešenjem koje se objavljuje u „Službenom glasniku Republike Srbije“. Ministarstvo pokreće postupak za ocenu ustavnosti i zakonitosti akta pred Ustavnim sudom, u roku od pet dana od dana objavljivanja rešenja.

Ako Ministarstvo ne pokrene postupak iz stava 1. ovog člana, rešenje o obustavi od izvršenja prestaje da važi.

IX. KAZNENE ODREDBE

Član 123.

Novčanom kaznom od 10.000 do 30.000 dinara kazniće se za prekršaj lice koje:

- 1) ne sprovede ili protivno odredbama člana 47. ovog zakona sprovede upis ili brisanje birača iz posebnog biračkog spiska;
- 2) koristi podatke iz posebnih biračkih spiskova pripadnika nacionalnih manjina u svrhe za koje to nije dozvoljeno ovim zakonom, suprotno članu 49. ovog zakona.

Član 124.

Novčanom kaznom od 10.000 do 30.000 dinara kazniće se za prekršaj lice koje na biračkom mestu koristi pejdžer, mobilni telefon i druga sredstva veza i komunikacija, suprotno članu 86. stav 7. ovog zakona.

Član 125.

Novčanom kaznom od 10.000 do 30.000 dinara kazniće se za prekršaj lice koje izazove nered na biračkom mestu, usled čega je glasanje, u skladu sa članom 88. ovog zakona, moralo biti prekinuto.

Član 126.

Novčanom kaznom od 10.000 do 30.000 dinara kazniće se za prekršaj pravno ili fizičko lice koje remeti ili zloupotrebljava pravo na korišćenje nacionalnih simbola.

Član 127.

Novčanom kaznom od 500 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj odgovorno lice u nacionalnom savetu, ako:

- 1) ne postupi po članu 6. stav 3. ovog zakona;
- 2) suprotno odredbama člana 120. stav 2. u roku od osam dana od dana dostavljanja zahteva, ne dostavi Ministarstvu koje vrši nadzor nad zakonitošću rada i akata tražene podatke, spise i isprave.

Član 128.

Novčanom kaznom od 50.000 do 200.000 dinara kazniće se za prekršaj nacionalni savet, ako:

- 1) u roku od 30 dana od dana donošenja izmena i dopuna statuta ne obavesti o tome Ministarstvo i ne dostavi izmene i dopune statuta, kao i zapisnik sa sednice na kojoj su usvojeni;
- 2) suprotno odredbama člana 120. stav 2. u roku od osam dana od dana dostavljanja zahteva ne dostavi ministarstvu koje vrši nadzor nad zakonitošću rada i akata nacionalnih saveta tražene podatke, spise i isprave.

X. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 129.

U roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona ministar donosi odluku o raspisivanju izbora za nacionalne savete.

Od dana raspisivanja do dana održavanja izbora iz stava 1. ovog člana ne može da protekne manje od 60 ni više od 90 dana.

Elektorska skupština će se održati u roku koji ne može biti kraći od 60 dana, ni duži od 90 dana od dana donošenja odluke iz člana 100. stav 2.

Način sprovođenja izbora odrediće se u skladu s odredbama ovog zakona.

Član 130.

Nacionalni saveti su dužni da, u roku od tri meseca od dana njihovog konstituisanja, donesu nov statut ili da postojeći statut i opšte akte usklade s odredbama ovog zakona.

Član 131.

Odredbe ovog zakona koje se odnose na pravo davanja predloga ili mišljenja u postupku izbora, odnosno imenovanja članova tela koje imenuje Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, primenjivaće se od prvog narednog postupka za izbor, odnosno imenovanje članova tih tela.

Član 132.

Ministarstvo će stalni sastav CIK-a imenovati u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 133.

Propise iz člana 4. stav 4, člana 52. stav 3, člana 55. i člana 102. stav 4. ovog zakona Ministarstvo će doneti u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 134.

Izvršni odbor Saveza jevrejskih opština Srbije vrši funkcije nacionalnog saveta, a predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije je član Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine.

Član 135.

Ako nacionalni savet ne utvrdi tradicionalne nazive iz člana 22. ovog zakona u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, tradicionalne nazive će utvrditi Vlada, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, ako nacionalni savet ima sedište na teritoriji autonomne pokrajine, u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave, organizacijama

nacionalnih manjina i stručnjacima za jezik, istoriju i geografiju te nacionalne manjine.

Odredba iz stava 1. ovog člana se ne odnosi na nacionalne savete koji su tradicionalne nazive iz člana 22. ovog zakona utvrdili i objavili pre stupanja na snagu ovog zakona.

Član 136.

Ministarstvo može za pojedine izbore da dozvoli da se prebivalište kao uslov za korišćenje aktivnog ili pasivnog biračkog prava zameni uslovom boravišta, ako je reč o licima sa prebivalištem na području Kosova i Metohije.

Član 137.

Stupanjem na snagu ovog zakona vrši se opšti izbor, odnosno reizbor svih nacionalnih saveta.

Ako na dan raspisivanja izbora za nacionalne savete, nacionalni savet nije navršio polovinu mandata, njegov mandat se obnavlja i trajeće koliko i mandati nacionalnih saveta koji se biraju.

Nacionalni saveti koji su izabrani pre stupanja na snagu ovog zakona, a čiji je mandat istekao, nastavljaju da rade do izbora, odnosno konstituisanja nacionalnog saveta prema odredbama ovog zakona.

Član 138.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe:

- 1) Član 24. Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina („Službeni list SRJ“ br. 11/02);
- 2) Pravilnik o načinu rada skupština elektora za izbor saveta nacionalnih manjina („Službeni list SRJ“ br. 41/02).

Član 139.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Ovaj dokument je realizovan uz finansijsku podršku Evropske unije.
Za sadržaj ovog dokumenta je jedino odgovoran izdavač i ne može
se smatrati zvaničnim stavovima Evropske unije.